

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro anul I 1931 - 1932
230948

SIMON

G. VLĂDESCU ALBEȘTI

BUCUREȘTI
Institutul de Arte Grafice „TIPARUL ROMÂNESC".
Strada Sărindar No. 22
1928

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

G. VLĂDESCU-ALBEȘTI

SIMON

ROMAN

Biblioteca Universității Regele Ferdinand I.
din CLUJ.
Nr. 1732 1928
EXEMPLAR LEGAL.

BUCUREȘTI
Tip. „TIPARUL ROMÂNESC", S. A.
Strada Sărindar No. 22
1928

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

S I M O N

I.

Zorile, își cerneau lumina lor de argint, peste trupul mânăstirei. Brazii își clătinau cetina, legănați de o adiere răcoroasă, cu miros de reșină.

Sus pe cruce, câteva raze se jucau în sclipiri strălucitoare și pulberea lor măruntă, cădea risipită peste tabla acoperișului.

Zidurile groase ale împrejmuirei, coprindeau porțile, lucrate în stejar, cu drugi de fier la încheeturi, adumbrite de ederă deasă.

In coama zidului vechiu, se zăreau urmele meterezelor și scările săpate în pieatră.

Sub un brad uriaș, care umbrea fața chiliilor, la o masă cu picioarele țintuite în pământ, câteva maici depănau jurubițe de borangic.

Dintr'un cărucior, tras de un măgar, econoama coborà cu luare aminte coșurile cu zarzavat și sacul cu târgueli de băcănie.

Maica stariță, o femee voinică, cu fața rumenă, încercuită în șuvițe de păr argintat, se apropie încet de cărucior, mângâie coama sbârlită a măgarului, și privește mulțumită coșnița cu zarzavaturi proaspete, sacul cu merinde și mai ales coșulețul cu smeură și fragi.

Econoama îi întinse foaia de socoteli, pe care bătrânul Macarie o purta cu multă grijă în sân.

Călugărul, își mână apoi, liniștit, măgărușul spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

coasta cu fân, unde aşteptau caprele şi răcoarea brazilor. Işi luase un rol pe care situaţia lui de călugăr nu-l îngăduia.

Econoama împărţi la bucătărie, târguelile şi apoi veni şi luă loc la masa călugăriţilor aproape de stariţă.

Printre degetele groase şi cărnoase depăna şirul de chei.

Stariţa, luă seama, holbând ochii, prin sticla ochelarilor, la jurubiţele de borangic. Făgăduise vicarului de la Mitropolie o ţesătură aleasă şi nu voia să se facă de ocară.

Econoama aduse vorba iar de târgueli, după ce mai întâi îşi şterse faţa picurată de sudoare, cu mâneca anteriului.

— Mie îmi plac socotelile lui Simon, sunt puse cu chibzuială şi n'au în ele nici o scumpătate. — Nu-i aşa maică stariţă ?

Stariţei, îi era lehamete de înterbarea asta, ce se repetă aproape în fie care zi, dar ne având ce face, îi răspunse, aşa în silă.

— De, socotelele, ca socotelele, dar cu scumpetea nu mă înpac...

— Ii, şi obraznic, zise o măicuţă tânără, lăsând să i se arate printre buzele roşii, şiragul dinţilor albi şi mărunţei.

— Ii obraznic cu voi, nu cu mine, şi econoama se sculă mânioasă, învârtind mereu cheile şi îngânând vorbe neînţelese...

Toaca sunase vecernia, şi sunetul ei se pierdea departe... departe în largul văei...

Maicele au lăsat lucrul, şi s'au furişat în umbra zidurilor, spre biserică.

Văzduhul, cernea mireasma brazilor şi adierea răcoroasă a văei, se prefăcea într'o rugăciune domoală, mângâitoare... Se părea că brazii îşi îndoaie spre pământ cetina verde, şi se roagă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II.

Dughiana lui Simon, nu era aşa de impunătoare, dar el era un om, care ştia să-şi facă interesele şi să se vâre şi în crăpătură de piatră...

Ochii lui mici, adumbriţi de sprincene stufoase, roşcovane, cereau întotdeauna, îndurare şi milă, şi sfredeleau cele mai haine suflete.

Astăzi s'a sculat mai de dimineaţă ca de obiceiu, a uns droaşca şi a dat grăunţe calului...

In cutia droascei, a aşezat merindele, şi ceva pentru maica econoamă. Starităi, nu-i ducea, niciodată nimic, căci nu-i era aşa de mare folos.

Pe drumul pietruit, droşca mergea încetişor, şi Simon cu faţa roşie, înviorată de aerul dimineţei, privea la fiecare trecător, la fiecare car, ce mergea spre târg.

Nu-i scăpă unul, să nu-i cerceteze marfa şi de-i plăcea, târgul era uşor.

Pe Simon, toţi îl cunoşteau, şi femeile, cari duceau ouă şi unt, până nu da pe la Simon, nu se pogorau, devale, la piaţă.

Lui Simon, i se umflă nările de mirosul bradului, şi drumul până la mânăstire, îi plăcea.

Il făcea regulat la fiecare cap de lună, când se ducea la socoteli.

Soarele, scăpăra în bolovanii de piatră ai drumului, şi nisipul mărunt, părea cernut din aur.

La curmătură, sus spre fântâna cerbului, calul oprea, aproape singur.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Simon trăgea din tabac, adăpa calul şi apoi trecea pe laiţa din faţa bordeiului, sub mesteacănul înalt, unde îi plăcea să stee de vorbă cu pădurarul, un om între două vârste, dar cu faţa stinsă de durere...

Măsurà, cu ochii, înălţimea mesteacănului, trăgeà din tabac, priveà pădurea şi vorbeà încet. Ştià, că orice vorbă îl doare pe pădurar, dar cu o răutate drăcească îi plăceà să-i tălmăcească trecutul.

— Vezi tu, mesteacănul acesta ? Era mic, mic de tot, abia umbrea. Şi tu erai tânăr, şi îţi trăia şi femeia... Mai rar femee ca a ta !...

Ochii pădurarului ardeau ca doi cărbuni, şi lacrămi se furişau printre genele lui stufoase. Nu zicea nimic, de cât, privea în ochii lui Simon.

— Parc'a fost eri... Eu treceam cu marfă spre Neamţ, şi tu săpai aici bordeiul ăista. Uite colo, la umbra bradului doborât de trăsnet, era copăiţa, în care legănaţi pe Dorina...

— Unde-i Dorina ?

Pădurarul se uita roată împrejur, până în adâncul pădurei.

— Ii cu caprele... şi apoi s'a făcut mărişoară şi... e ruşine !

— Dar mărgelele, cui să-i dau mărgelele ? Doar nu le-oi duce, la mânăstire... Ce Dumnezeu ! Simon, scoate din buzunar, un şirag de mărgele roşii ca focul, şi îl depăna, printre degete.

Pădurarul, şueră aşa de puternic, încât vuia valea şi ecoul nu se mai sfârşia.

Lui Simon i-a trecut un fior prin suflet şi a simţit o tremurare în tot corpul.

Se auzea desluşit, clopoţelul, dela gâtul caprei şi trăsnituri uşoare.

După câteva clipe, Dorina, cu un băţ de alun în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mână, se arătă în umbra mesteacănului, căutând în ochii tatălui, care părea înfrigurat, neliniştit...

— Vrea să te vadă, domnul Simon !...

Fata, s'a schimbat la faţă, roşie ca jeraticul, şi ochii ei negrii, scânteiau.

Îl cunoştea pe domnul Simon, de când era micuţă şi a simţit, pe părul ei mătăsos, mâna lui aspră, dar acum îi venea greu. Purta dojana lăuntrică, a celor cincisprezece ani împliniţi şi nu-i venea, să mai stea de vorbă cu oamenii.

Sufletul ei, era în largul lui, acolo, în adâncul pădurei, unde o desmerda boarea dimineţei, sau plângea când, o ajungea dorul de mamă...

Pe ea n'a desmerdat-o mâna caldă de mamă şi nici nu a simţit vreodată alintarea, vreunui cuvânt.

Ştia doar, că în pădure, e în voia ei.

Simon, îi întinse şiragul de mărgele roşii şi fata sfioasă, îi săruta mâna pistruită, apoi sprintenă, ca o căprioară, luă iarăşi drumul pădurei...

Aşa, cum era îmbrăcată, cu cămaşa în altite, cu fota strânsă la mijloc de bete cu mărgele, cu opincele făcute pe picior, părea o minune.

Simon, mai cercetă chinga, trase din tabac, şi porni în sus, spre mânăstire.

Se zărea printre brazi turla clopotniţei şi crucea de sus, poleită de curând, ce împrăştia raze, scânteetoare.

Niciodată nu a putut Simon, să privească crucea aceasta. Simţea ceva greu, că-l apasă pe piept, şi plecă ochii în pământ...

La mânăstire bătrânul Macarie, îi eşa întotdeauna înainte şi avea grija calului.

Econoama, căuta ca socotelele, să le facă în chilie la ca, nesupărată de nimeni.. Ştia, că Felofteia ajutoarea Stariţei îi purta sâmbetele, şi nu primea în timpul socotelelor, pe nimeni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Şi-apoi, când n'ai mai putea munci, îi spunea Simon, — o să te întindă câinii, N'o să ai pe ce-ţi lua o pâine...

La plecare econoama petrecea pe Simon, până la porţile mari, unde Macarie, aştepta smerit, ţinând calul.

Simon, lăsa în mâna călugărului, obişnuitul gologan, pentru cari Macarie, făcea o metanie până la pământ, şi petrecea cu ochii pe Simon până se pierdea spre râpă, în dosul brazilor.

Ajuns, îndreptul fântânei, calul se oprea şi îşi vâra singur botul, în ulucul de pieatră.

Simon, intra iar în vorbă cu pădurarul.

— Aşa-i că-s frumoase mărgelele !... N'am putut scăpa de Rachila. Să ei mărgelele, Dorinei. O cunoaşte, de când era colo, în copăiţă, uite colo, la umbra bradului...

— Mulţumim, domnule Simon, mulţumim...

— Dar unde-i Dorina ?

— E tot în pădure cu caprele. N'a mai venit de atunci, şi apoi încă nu a îngenuchiat soarele dupe culme.

— M'am gândit. că-i putea s'o dai la noi, zise Simon. şi să uita ţintă în ochii pădurarului. Vede de-un copil, aduce apă, aprinde foc, mai curăţă bucătăria. Are să fie, ca la ea acasă.

Pădurarul ridică din umeri.

— E tot ce am, domnule Simon, vezi D-ta !...

O lecuţă de fiertură, o mămăliguţă caldă, îi mult la mine. Şi apoi bătrâneţele mele !...

Lui Simon nu-i plăcea tocmeala mare. Îşi luă bun rămas, şi porni.

Soarele scăpătase peste culme, şi o lumină dulce, răcoroasă se aşterneă, peste vale.

Sus, la stână, unde se zăreau focuri, se auzea, cântecul fermecat al fluerului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

Era pela începutul lui Noemvrie.

In dimineaţa, asta tristă, cu negură deasă, şi cu cărările aşternute, în frunză uscată, Simon a schimbat obişnuitele haine de dughiană, cu mirosul de untdelemn şi petrol, a prins la vestă lanţul gros de aur, venit odată cu el din Galiţia ş-a pieptănat barba roşcată şi a uns'o cu unt de migdale, apoi a luat, lungul străzei, ocolind piaţa, spre casele domnului Mârzea.

Domnul Mârzea, un avocat tânăr, fusese de curând ales deputat şi în tot târgul se vorbea, bine de dânsul.

In casele mari de pe strada Cuza, Simon a intrat, aproape smerit, în sală, unde aşteptau şi alţii.

El măsură, cu luare aminte, lungul sălei, şi pe oamenii, veniţi cu treburi.

Ochii lui mici, de veveriţă, s'au oprit cercetători, asupra unei pânze pictate unde trupul Mântuitorului crucificat, se sbătea în durerile morţei.

Tabloul, i-a sfredelit sufletul, şi cruciuliţa dela turla clopotniţei, închisă în razele soarelui, i se arătă aevea, înainte.

Ii se părea, că se găseşte în poarta mânăstirei şi aude toaca, vede pe bătrânul Macarie, plecându-se către el, pentru un gologan...

Ca să scape de această vedenie, Simon, se apropie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de un bătrân, ce își ținea căciula strânsă la subțioară cojocului, și privia sfios opincele, ce i se părea, că lasă urme pe covorul moale.

— Ce-ai cu boerul ?

— Ncazuri... Bătrânul, avea o tremurare în suflet.

— Ai omorât pe cineva ? întrebă Simon.

— M'a ferit Maica Precista, de așa păcat, și ochii bătrânului, a întâlnit privirea, chipului de pe pânză. O rază de nădejde, i s'a strecurat în suflet și ochii i s'au deschis, largi și umezi.

O ușă înbrăcată în plus, s'a desfăcut în două, și domnul Mârzea, a privit peste chipurile, ce s'au sculat smerite, în picioare.

— A !.. Domnul Simon, poftim... domnul Simon... Apoi întorcându-se, către lumea din sală :

— Vă rog!... așteptați...

Simon își netezea barba lustruită, cu miros de migdale și privea, cum domnul Mârzea, însemna în carnetul-calendar, orele de întâlniri și afaceri.

— Mă rog, domnule Simon, ce vânt te-a adus pe la noi?...

Nu cumva afacerile furniturei ?

— Tocmai pentru aceia...

— Bine, bine, dar știi... colonelul îi supărat. Domnul Mârzea își așează, rama de aur a ochelarilor.

— Ce sunt eu vinovat coconașule, când am fost și eu păcălit ca alții ?

— Oricum puteați pune mai puțin carton și apoi hamurile, mi-a spus Colonelul, sunt aproape putrede...

— Am să mai las ceva, așa m'am gândit și eu și nevasta ne-am gândit, toată noaptea ne-am gândit și Isidor s'a gândit. Mai lăsăm ceva.

Vorba noastră coconașule; săracului i se stinge lumânarea în templu...

— Vrei, să zici, în biserică, și domnul Mârzea începu a râde cu poftă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da, da în biserică... În biserică conaşule.

Simon îşi bătu, cu mâna aspră, buzele vinete şi groase, şi apoi cu degetele îngălbenite de tabac, răsuci lanţul de aur.

Domnul Mârzea ca să-l scape din încurcătură îi povesteşte de război dându-i ştiri noi, de pe câmpul de luptă.

— Viteji oameni, domnule Simon.

— Au şi pentru ce. Atâta aur...

Ochiii lui Simon strălucea, răzvrătiţi de o poftă lăuntrică. S'a închinat până la pământ şi a dat să iasă.

— Vezi, mai abată-te pe aici...

— Chiar mâine coconaşule... Mă gândeam la împământănire, şi podul dela Siret...

— Eşti pus pe tablou, şi apoi de pod nu ştiu nimic.

— Să nu-l lăsaţi coconaşule, e afacere bună, şi apoi, domnul Virgil, e inginer tânăr şi de...

— Domnul Virgil, să înveţe ciobotăria şi apoi să se apuce de poduri...

Vorbele domnului Mârzea, au stârnit în ochii lui Simon, umbrele unei bucurii nebune.

Până acasă, a făcut fel de fel de socoteli, şi nici prin piaţă nu s'a mai abătut.

Pe trotuar alunecau frunzele uscate, şi un vânt răcoros se tânguia printre ramurile goale, ale castanilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

Pădurea dela fântâna cerbului, jeluia frunza înpră-ştiată şi cântecul păsărilor. Numai brazii, zâmbiau voioşi, şi îşi legănau cetina, atingând în foşnet uşor frunzele moarte de pe pământ.

Mesteacănul din faţa bordeiului, părea că-şi plânge stăpânul, şi ramurele lui, se plecau îndoite de vânt.

De câteva zile pădurarul, nu a mai eşit din bordeiu şi Dorina îşi ţinea caprele în ţarc.

Se vedea doar fumul de pe coş, ce se învăluia şuviţe, şuviţe, şi lumina slabă, dela fereastră săpată în pământ.

In bordei, pe laiţa de lângă vatră, deşirat, cu trupul ca de uriaş, pădurarul sta întins. Faţa suptă smolită în ceară, înbrobodită de o barbă deasă, mai mult albă, îţi arăta pe omul, care suferea greu.

Dorina, stătea la căpătâiul lui, torcea din caer, sau ştergea cu prosopul, fruntea asudată a bolnavului.

Nu şi-a mai înpodobit gâtul cu mărgele şi nici nu le-a mai desmerdat vreodată.

Pela ei nu a mai dat nimeni, şi nici domnul Simon, ocupat cu podul dela Siret şi şcoala din Prisăcani, nu s'a mai abătut pe drumul mânăstirei.

Numai bătrânul Macarie, după ce-şi adăpă măgăruşul, se abăteà prin bordeiu, şi întreba cu grijă, despre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sănătatea „fratelui Udrea", aşa-i zicea călugărul, — „fratele Udrea".

Stau aşa doi stingheri, într'un bordeiu aproape părăsit şi cei dela curtea boerească, uitau aproape să le mai trimeată şi tainul.

Până noaptea, spre cântatul cocoşilor, Dorina veghea la căpătâiul tatălui, şi privea în ochii lui umezi...

— Te mai doare tată!... şi mâna ei aluneca peste fruntea, umedă.

— Nu, doar simt un sloi de ghiaţă pe piept.

— Să mai pun cărămida la coaste.

— Nu.

— Să fac o lecuţă de abureală ?!

— Nu.

Pădurarul luă apoi mâna Dorinei, şi o strânse aproape de sân, o apăsă, parcă ar fi vrut s'o vâre în sufletul lui.

Peste bordeiu, cădeau una câte una, frunzele galbene ale mesteacănului, şi vântul, ce se furişa din pădure, se oprea la fereastra mică de se ruga parcă de pădurar, să dea drumul caprelor şi Dorinei!..

Era aşa de pustie pădurea fără ei!..

Intr'o dimineaţă, Macarie, îşi opri căruciorul cu târgueli, adapă măgarul, şi apoi îi legă căpăstrul, de trupul gros al mesteacănului.

In bordeiu, bolnavul sufla greu, şi ochii lui aproape stinşi, privea în sus.

Dorina, ghemuită în colţul de lângă laiţă, plângea şi se ruga.

Călugărul i-a binecuvântat, apoi cu mâinile lui reci, a atins fruntea bolnavului. La mânăstire, a cerut voie Stariţei, să stea de veghe, la căpătâiul lui Udrea.

— Se duce maică!...

Dela econoamă, a cerut untdelemn şi pânză, şi le-a plătit din gologanii lui, adunaţi dela Simon şi dela boerii, cari veneau vara, la mânăstire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Noaptea, a stat pironit la căpătâiul pădurarului, după ce a aprins candela şi a făcut rugăciuni. A mai cetit tainic din ceaslov şi a pregătit luminiţa de ceară curată...

După miezul nopţei, când s'auzea, deslușit cântecul cocoşului, sus la mânăstire, şi lătratul de câini, jos în inima pădurei, bolnavul avu tresăriri grozave, cu dureri.

N'a mai putut vorbi şi ochii lui, a înfăşurat în ultima lor vălvătaie, chipul Dorinei, care stătea înmărmurită lângă laiţă.

Bătrânul Macarie, a aprins luminiţa de ceară, şi a prins'o între degetele slabe ale bolnavului, care tremurau apăsate de ultima sbucnire a sufletului.

Pleoapele au căzut, reci, şi mâinile s'au încleştat, peste pieptul osos.

Călugărul a alergat în toate părţile.

La mânăstire, a săpat singur groapă, sus de tot în fundul cimitirului, sub un brad înalt, aproape de scorboră.

I s'a făcut bietului Udrea, tot ce se putea, face omeneşte, unui sărac.

Econoama a dat şi tămâie şi luminiţe şi maica Stariţa, a plătit slujba şi sicriul.

Clopotele dela mânăstire, vesteau pădurei, că Udrea nu mai e, şi caprele uitate în ţarc, plângeau pe păstorașul lor, rămas aşa pe drumuri.

De undeva... departe, din adâncul pădurei se auzea prohod de înmormântare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

Simon, nu mai venise de mult la mănăstire, ațacerile îl oprise pe loc, și apoi socotelile mici, cu târgueli de băcănie nu-l mai interesau atât.

Acum a sosit prea dedimineață, și răcoarea munților, îi înroșise fruntea și nasul bocârnat. A așteptat, în chilia econoamei, a tras tabac, și a mai răsfoit catastiful.

După slujbă, maica, a venit repede. Nu-l întâlnise de mult pe domnul Simon. Au vorbit de bietul Udrea, și s'au învoit și cu caprele.

— Să dai mai mult, domnule Simon, să plătim măcar, pomelnicul și tămâia. Ca nici odată Starița a venit în odaia econoamei, și a intrat și Domnica și Macarie.

— Vezi, domnule Simon, săracul, s'a stins așa pe neașteptate.

Simon se prefăcea că-l înduioșează mult povestea pădurarului.

— Calul meu, zic zău, se oprea singur în fața bordeiului. Ș'acum s'a oprit.

— Să ei pe Dorina, domnule Simon, îi fată bună.

Econoama deschisese vorba într'adins.

O rugase mult Simon, și-i promise-se o cruciuliță de sidef.

— Eu, de... nu prea am nevoie, dar, o iau.

Vede de-un copil, aprinde foc, aduce apă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ba, să rămâie la mânăstire, zise maica Domnica.

— Da să rămâie, adăogă Macarie.

Econoama s'a făcut foc. Starița, cu mâinile împletite pe piept, tăcea.

— N'avem cu ce s'o ținem, și apoi dacă s'o sătura de oraș, n'are de cât să vie la mânăstire.

Nu au mai rostit, nimeni, nici un cuvânt. Simon își netezea cu mâna dreaptă barba lustruită, iar cu cea-laltă depăna printre degete, verigile dela lanțul de aur.

In ochii lui Macarie, se aprinsese un gând diavolesc și pe fața albă, a Maichii Domnichei, se pogorâse mânia.

Dorina, s'a legat rufele cu îngrijire, s'a strâns pe lângă ea scurteicuța peticită, și după ce a sărutat mâinile tuturor, s'a înghemuit în droșcă.

Ajunși la curmătură, ochii ei s'au umplut de lacrămi și a simțit peste obraji o boare caldă.

Nu mai era ușa dela bordeiu nici laița și țarcul caprelor, era risipit. Doar mesteacănul plângea, o viață trăită în tovărășia unor suflete fără noroc.

Pe drumul ce se încolăcea spre vale, de sus de la Vidra, se zăreau luminile târgului, și se auzea șueratul de la fabrică.

Dorina, cernea lacrămi calde, și mâinile ei depănau șiragul de mărgele roșii, pe care Simon, îi spunea să le poarte măcar în mână.

— Iți mai iau eu, numai să fii cuminte...

Pădurea rămânea în urmă, și drumul se desprindea ca o urmă presărată cu cenușă.

Abia, abia se mai zăreau, crucea dela Fântâna Cerbului, și vârful aplecat al mesteacănului.

Umbrele serei, cădeau pe nesimțite, ca o perdea subțire de mătase și o adiere aspră, venea năvalnic, despre munte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI.

Dorina, se obișnuise, în casa lui Simon, mai ales că gospodina acestuia, era o femee bună la suflet.

Dimineața își luà coșulețul de papură, și plecà la piață.

Aici, aștepta, în dreptul cafenelei, spre biserică, până venea Simon, de făcea târguelile...

De multe ori, Dorina privea crucea de sus, dela turlă, și chipul sfântului, zugrăvit, la intrare.

Semănà la barbă cu Macarie, și îi veneà atunci în minte, mânăstirea și mormântul tatălui.

Dela piață, venia pe la regia din colț, unde Simon, își cumpărà gazeta.

Nu, odată, în drumul ăsta, Simon, îi arunca Dorinei, cuvinte nepotrivite și fata pleca ochii, spre pământ.

I se îmbujorau obrajii, și ardeau ca flacăra.

— Mai ții mărgelele, de ce nu le porți?

— Mă ceartă conița, domnule...

Ochii lui Simon, se aprindeau grozav, și-i se încleștau pumnii. Ronțăia, ca un guzgan, sămânța de cânipă și trăgeà tabac.

Prin luna lui Iulie, într'o zi, cu o boare, ca de cuptor, Simon, era acasă, după prânz.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La masa aşezată sub umbra agudului şi bolta de viţă, erau toţi ai casei.

Copiii, învârteau roata unui cărucior răsturnat în iarba pălită, şi cel mai mic răscolea pietrişul cu o vărguţă.

Lângă el veghea Dorina, şi cămaşa ei, cusută cu altiţe, lasă să se vază, formele fragede, de fecioară.

Simon descheiat la piept, se uita la chipul minunat al Dorinei, şi un gând nebun, îi străbătu sufletul.

— Tare zăduf, Simon, murim, în târgul aista. Nevasta, îi mai spusese şi altădată şi Simon nu s'a îndurat, să le ducă, undeva, la răcoare.

— Ce să fac, văd şi eu... atâtea afaceri...

Se învoi apoi, să-i ducă aproape spre Văratec, acolo lângă Prisăcani, e şi lucrarea lui, şi le poate uşor aduce merinde.

— Numai, că cine să aibă grijă dimineaţa?

Imi trebue, un pahar cu apă, o ghiată ştearsă, ceva din piaţă...

— Cum cine Simon? Dar Dorina !...

— Dacă, aşa, puteţi chiar mâine, merge la Prisăcani şi de acolo uşor la Văratec...

In zori Simon, a aranjat droşca. A aşternut fân proaspăt, a şters pielea prăfuită, de pe leagăn, şi a legat, canaful roş, în coama calului.

Rachila, s'a sculat şi ea de dimineaţă, a făcut ceai copiilor şi a lăsat Dorinei, grăunţe pentru păsări.

Dela Văratec, Simon, a ocolit, scorbora, a lăsat dealul spre Pădurea Fagilor, şi tăind Curmătura Râpei, şi-a luat drumul mânăstirei.

Econoama era cam bolnavă, şi socotelele le-au amânat pentru altădată.

Bătrânul Macarie, nu s'a mai arătat în poartă, şi nu voea, să mai simtă în mâna lui, gologanul lui Simon.

Maicele, răsuceau borangicul, la masa din preajma

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chiliilor şi starița înumără, în gând, boabele de mătănii.

Toate l-au întrebat de Dorina, numai Macarie, nu.

Işi mână liniştit şi nepăsător, măgăruşul, înhămat la saca, şi nu-i mai veneà să steà la sfat, cu omul ăsta. Prea mirosea a păcat.

— Spune, Simon, ce face Dorina?

Starița, o iubeà mult, dar n'a arătat nici odată că o iubeşte.

— Nu prea-i cuminte...

Maicele nu le venea a crede. Pe feţele lor încremenise mirarea.

— Vedeţi, zise econoama, v'am spus eu că sămânța păcătoasă, nu-i bine s'o ridici din drum.

Simon porni. Răsturnat peste fânul din droşcă, visa, şi ar fi mers aşa până acasă, dar calul se oprì la fântână, lângă ulucul de piatră.

A tresărit şi s'a şters la ochi.

Bordeiul era, aproape năruit, numai mesteacănul mai vegheà, la căpătâiul unor amintiri.

I se părea că vede aevea pe Udrea, şi aude în inima pădure cântecul Dorinei.

O vedeà în opincuţile ei mici, sărind prin vreaşcuri şi iarbă, dând zor caprelor să vie spre țarc...

S'au uitat apoi, îndărăt spre mânăstire, şi l'a isbit în ochi lumina strălucitoare, ce se topià, sus pe crucea dela turlă...

A dat bice calului, şi a prins a privì înainte, numai înainte....

Se auzea iar şuerul dela fabrică, şi se deslùşa lămurit huruitul roţilor, dela moara de apă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII

După ce a legat calul la droşcă a intrat în casă, şi a stat aşa pironit pe pat, până când n'a mai auzit pe uliţă paşi, doar şueratul uşor şi prelung al ştrejerului...

Dorina, a simţit peste trupul ei carnea puhavă a stăpânului, şi barba lui unsuroasă, îi acoperise faţa, prinsă de frigurile morţei.

Cinstea unui suflet, piereà sub năvala poftei şi a forţei.

El a avut grija „să-i prindă de cingătoare, lanţul de aur.

Târziu, în zori, când bestia cu trupul moleşit, adormise, àproape în nesimţire, Dorina s'a strecurat tremurând ca o frunză, a tras încetişor zăvorul şi a eşit în stradă...

Aşa cum era, desculţă cu părul vâlvoi, cămaşa sfâşiată şi ochii tulburi, a luat lungul uliţei, în neştire.

I s'a părut că vede chipul tatălui, şi ultima licărire din ochii lui, i s'a pogorât în suflet, ca o mustrare...

Luceafărul de ziuă plângea în scânteeri luminoase, sufletul acesta pângărit, fără umbră de nădejde, şi adierea vântului îngână printre ramuri, o rugăciune, de răzbunare.

Soarele, şi-a furişat razele printre perdelele lăsate, şi a frânt aurul lor, peste chipul smolit al lui Simon.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Deşteptat, ca după un vis grozav, cu ochii sfredeliţi de focul razelor, ce năvăleau grămadă, ca şi cum ar fi vrut să-i atingă inima, sări ars.

O clipă, se clătină, ca beat, şi nu-i venea a crede că e în casa lui.

A văzut urmele crimei, peste velinţa albă, fire de păr mătăsos, pe perină, şi atunci, ca turbat, a eşit afară, în galeria, umbrită de ederă şi viţa sălbatică.

La coteţul păsărilor, uşa nu era deschisă, şi nici o urmă de grăunţe, pe bătătură.

— Ai bătut'o domnule Simon? Se ducea pe uliţă în jos, poate la secţie...

N'a mai răspuns, nimic străjerului, aşa cum era, a luat'o aproape fuga.

A ocolit biserica, a trecut prin piaţa mare, pe lângă primărie, şi s'a oprit în colţ în dreptul poştei.

Sergentul din poartă, cunoşteà de mult pe domnul Simon, şi nu odată l-a văzut, eşind sau intrând la poliţai.

L'a salutat respectos şi l'a poftit, în camera de primire.

Erà prea de dimineaţă, şi niciodată, nu-l văzuse Simon, aşa de posomorât şi grăbit.

Poliţaiul, luà cafeaua, şi trăgà cu lăcomie, din ţigara de foi.

Degetele lui, înpodobite în inele strălucitoare, mângâiau petalele unui trandafir.

Altădată Simon, intrà pe uşa biroului, ţanţoş şi ălăgios, acum păreà că scăpase din vâltoarea unei ape, aşa erà de smolit la faţă.

Poliţaiul, a crezut, că lui Simon, i-a eşit cineva în cale, pe drumul Prisăcanilor, sau spre Vidra, şi l-a jefuit.

— Ia loc, Simoane, ce te-ai topit aşa de căldură ?

Vrei o cafea ?

— Nu, nu vreau nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum nimic, atunci, ce rost ai aici, așa din zori. Mi-ai deșteptat și porumbeii...

Simon se prefăcù că râde, și bătù ușor cu palma umărul polițaiului.

— Nu cumva te-a prins ,boerul, cu mâța în sac ?

Sau nu te înpaci cu Italienii, dela pod !

— Nici asta.

— Atunci ? Poate ți-a furat cineva cocoana !...

Polițaiul râdeà cu poftă, și Simon nu știà cum să înceapă, jelania.

Clopoțelul dela telefon sună de două ori.

— O clipă, domnule Simon...

— Mă rog.

La telefon poliția reclamà, situația Dorinei.

Simon a prins imediat, firul.

— Mă rog, fata mea, pentru asta am năduşit, atâta.

Polițaiul, svârle supărat pâlnia receptorului, și se uită lung, în ochii lui Simon.

Cum fata, d-tale? și la poliție !...

— Nu Isabela mea, servitoarea din curte....

— Păi fă-mă, frate să înțeleg... spune omule lămurit, ce te doare.

— Dar nu e nimica.

— Iar nimica.

— Vezi, d-ta. Un moft, dar pentru casa mea de...

Mai știe lumea, mai se supără Rachila, și apoi, un fleac, un lanț de aur, atâta tot...

La poliție, Dorina stà înghemuită în colț, lângă soba de teracotă. Dela sergent până la comisar, o hărțuise toți și ia n'a spus un cuvânt.

Simon a intrat fără să bată la uşă.

— De unde o aveți aici?

— Ne-a adus-o plocon, sergentul dela cazărmi.

Luase câmpii.

— Am scos-o din bordeiu, ca s'o aduc în lume și uite.

— Scoală nespălat'o, când vorbește stăpânul, și co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

misarul a atins uşor, cu cravaşa, trupul unui copil învăluit în nenoroc...

Dorina şi-a rezemat mâinile în brâul sobei, şi corpul ei tânăr s'a dezdoit, ca o vargă de oţel.

Simon, a smucit dela brâul fetei, lanţul de aur, şi l-a svârlit jos, peste scândura duşumelei.

— Pentru un fleac !... Păcătoas-o !...

Cei din poliţie au rămas uimiţi. Nici Dorina nu putea şti cum şi-a vândut tinereţea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII

Aproape de culmea Vidrei, droşca lui Simon, a oprit puţin. Calul a băut apa rece, din ciutura de lemn, şi a scuturat puternic corpul înspumat.

Jos, spre povârnişul Prisăcanilor, aproape de pădure, se zărea, răspândită, o turmă de capre...

Din umbră, din adâncul brazilor, se auzeà, cântec din cimpoi.

Simon, ocolise înadins, pe coama dealului...

Nici lui nu-i mai făceau bine, bordeiul părăsit şi mesteacănul care a umbrit de atâtea ori, gândurile lui păgâne...

Ocolul nu era mare, şi mânăstirea prinsă ca într'o copaie între vălcele şi pădurea de brazi, nu răsărea în cale, decât aproape de tot, la curmătura drumului...

Aşa, Simon, nu mai zărea nici crucea dela turlă, şi strălucirea ei fermecată, nu-i mai tulbura mintea.

Dela un timp, nu mai ... ea teama crucei, doar o înfiorare neînţeleasă, adia ca un vânt uşor prin sufletul lui.

Chipul Mântuitorului, zugrăvit, în culori aşa de strălucite şi aninat, pe peretele luminos, în sala mare, de ce să-l înfioare?

A mai văzut el şi la colonel, pe Maica Precista, se ruga îngenuchi, şi tot aşa pe o pânză mare... Doar nu-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curgea lacrămi, aşa-i încremenise pe pânză, ochii mari şi blânzi...

— Ce folos pentru creştinii ăştia, că au pe Crist, aşa de frumos, în oleiuri şi pânze scumpe, când ei sunt oameni de rând?

Fură şi ei ca mine, înşală alături cu noi, şi necinstesc fetele sărace, la fel...

Simon, îşi alinta singur sufletul, în legănatul droscei, care acum se pitulă în umbra brazilor, apoape de porţile mânăstirei...

Dorina stă înghemuită, în fund, pe sacul de grăunţe, şi ochii ei priveau, în lungul drumului, peste coline.

Ar fi vrut, să mai zărească odată bordeiul, unde ursitorile i-au tors nenorocul; ţarcul caprelor, şi adâncul pădurei, acolo unde a crescut tinereţea ei, neprihănită, curată, ca o rază din focul soarelui.

Nu ştia unde o duce Simon, poate la ocnă, pentru că a furat, sau are de gând să-i arunce trupul pângărit, undeva într'o prăpastie...

— Ce bine ar fi s'o arunce într'o prăpastie !...

Poate chiar în râpa cu colţuri de piatră, alături de mormântul tatălui !...

In luminişul văei, s'a arătat chipul mânăstirei şi porţile mari dela intrare...

Droşca s'a oprit sub bradul înalt, din faţa chiliilor.

Pe faţa Dorinei, învăluită în ruşine, s'a pogorât mângâietoare, o rază de sus, dela cruciuliţa turlei.

Ea a văzut în fundul grădinei, aproape de prisaca albinelor, pe Macarie...

Bătrânul, strângeà fânul, cu o greblă de lemn.

Pe coastă măgăruşul păştea liniştit, prin iarbă cu flori şi sbârnâit de albine.

Fata a sărutat mâna la toate maicele, dar obrajii ei nu a mai simţit sărutatul cald, de altădată...

Cămaşa ei zoioasă, cu miros de bucătărie, o făceà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

poate nesuferită, acl unde adierile de reşină şi tămâie te îmbătau.

Ea nu ştiă că e o hoaţă, adusă pentru pocăinţă...

Econoama, poftl pe Simon, alături pe scăunelul de lemn, şi îndemnă pe Dorina, care stăteà cu ochii holbaţi, să se apropie de stariţă.

— Cazi în genuchi, şi ceri ertare...

Macarie, a aruncat din mâini grebla, şi s'a pogorât jos, spre mânăstire.

Ochii lui albaştri, au cuprins în mila lor, chipul feciorei din bordeiu, şi mâna, care tremura, eşită de sub mâneca anteriului, a prins în forma crucei binecuvântarea.

Orice ar fi zis econoama, lui nu-i venea a crede.

— Să fure Dorina, lanţul de aur? Nu. Sufletul meu, îmi spune curat, nu.

In mintea căulgărului, se pironise un gând bănuitor.

Filofteia, a luat pe Dorina sus, spre cămara băilor, unde se află şi dulapul cu premeneli.

Simon, a pornit cu econoama, în chilie după socoteli.

Sub iconiţa cu rama de argint, ardea candela...

Razele ei, pâlpâiau, într'un snop, minunat de aur, poleind chipul sfântului Gheorghe, dela icoană...

Lui Simon nu-i plăceà, jocul de raze şi mai ales lancea din mâna sfântului, o simţeà parcă vârâtă prin inimă.

— Trebuia s'o laşi să moară de foame, pe drumuri...

— Ii păcat !...

— Dar nu-i mai păcat să fure?...

— O greşală, are timp, să se pocăiască... Numai de-ar fi fost cuminte. Umbla noaptea, cu toţi nespălaţii din mahala, şi Rachila, îi spunea mereu : „să fii cuminte Dorina"!

Econoama, nu mai puteà de ciudă, ar fi gonit-o în clipa aceia, pe poartă afară...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Poate, că are şi păcatul lumei peste trupul ei.

— Poate...

— Cum, să ne pângărească mânăstirea? Asta nu se poate... Nu se poate, d-le Simon, să mergem la stariţă.

Simon, care cunoşteà bine nervii econoamei, îi întinse un pachetel, pe cari l-a purtat cu îngrijire, în buzunarul vestei.

— Am făgăduit...

Un lănţişor de argint, s'a desfăcut în jos, purtând la căpătâiul lui, o cruciuliţă mică de sidef.

Ochii călugăriţei s'au holbat, şi mâinile ei groase, s'au întins lacome.

— Iţi mulţumesc, d-le Simon !... Ce om de cuvânt... Am spus eu Stariţei, că eşti om de cuvânt.

Cu nimica, Simon legase, un păcat omenesc.

Aproape de poartă, la eşire, el a şoptit încet econoamei :

— Nu mai face zarvă pentru Dorina...

— Dar cu păcatul?...

— Nu e al nostru şi apoi...

— Dacă va afla Mitropolia?

— Nu-i tăinuire, n'aţi ştiut, şi până atunci pleacă Dorina.

— Poate aşa.

Econoama priveà în urma droşcei, depănând firul subţire de argint, şi se gândea la Dorina, cât e de păcătoasă.

Răcoarea serei, aducea în sufletul lui Simon, adieri primăvăratice.

Gândul lui mângâiat, de atâta slăbiciune, îi lăsa înainte, o lume de creştini ticăloşi.

Cu o cruciuliţă de sidef, a cumpărat, cinstea unui suflet şi a furat o viaţă întreagă, venitul unei mânăstiri.

Cu un lănţişor subţire de argint, a legat mâinile unei femei, şi a zăvorât taina unui păcat.

Barba lui roşie, resfirată de adierea uşoară a vântu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui, prinsese în firele ei unsuroase, pulberea măruntă, a drumului.

Acum, nu-l mai apăsà nimic.

Rachila, nu se va supăra. — „Dacă a furat"?

A mai scăpat el de încurcături.

Fata stolerului din Prisăcani, nu a păţit la fel, şi ce l'a costat? Un pol, atâta tot...

Peste pădure se lăsau nouri negri, şi la apus, printre vârfurile mesteacănilor, licăreau fulgere.

Vântul prindea a bate mai tare, şi stropi de apă atingeà faţa lui Simon.

Sumuţă calul, întindeà hăţul şi droşca prinse să alunece, mai repede, de vale spre târg...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IX

Rachila a venit acasă, pe la sfârşitul lui August.

A cântărit copiii şi mulţumită de carnea câştigată în umbra brazilor, era totdeauna veselă, şi n'a mâniat-o lipsa Dorinei.

Doar moartea moţatei, găina cu creasta bătută, pe care Simon, o căpătase, de sus dela Vidra, a supărat-o puţin.

— „Avea oul mai mare, ca toate !... Ce ou"!

Simon pregăteà samovarul pentru ceai, scuturând cenuşa şi destupând ventilatorul cu vârful cuţitaşului.

Isabela, copilul cel mai mare, cu părul roşu, ca mătasea porumbului spre copt, turnà apă la rădăcina tufănelilor, şi le scuturà ramurile pălite, de pulberea mărunţă.

Un om scund se oprì la portiţa din faţă.

Simon, cunoşteà chipul omului, şi tresărì.

— Poftim în năuntru...

— N'am timp d-le Simon.

— Te duci la piaţă?

— Nu.

— Dar...

— Pe d-ta, te pofteşte boerul, şi pe d. Volf mă duc la d. Volf...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ochii lui Simon străluceau, nu de bucurie, ci de mirare...

Nu știa de ce d. Mârzea a venit în țară așa de repede. Intotdeauna veneà pe la jumătatea lui Septembrie.

După ce-și pieptănă barba, lustruind-o, schimbă vesta și prinse la ceasornic lanțul de aur !...

Pe drum își făceà, tot felul de socoteli.

— N'o fi auzit de reclama lucrărilor dela pod?

Sau poate, omul dela casa școalelor, nu s'a mulțumit, cu cât i-a dat !...

— De ! Cine câștigă o mie de lei într'un ceas !

Și, iar se mângâia singur.

— Nu se poate... Coconașul, nu se supără, pentru lucruri mici...

Il cunoaștem noi pe coconașul...

In sâla mare, printre perdelele de atlas, se furișau razele soarelui, și valuri curate de lumină, dezmerdau, chipul Mântuitorului, de pe pânză.

Servitoarea ștergeà ușor, chipul făcut în bronz, a unei femei despoiate.

Lui Simon, nu-i veneà să stea locului.

Prea era învăluit în lumină chipul Mântuitorului, și capul aplecat, așa peste trup, părea că se mișcă, și șoptește...

Din cuele, ce țintuiau brațele, i se părea că se prelinge, sângele roș, și simțea, picăturile susurând, peste învelișul covorului...

— S'a culcat târziu?

— Nu, așa târziu, pe la unu. A fost aici colonelul...

— Colonelul !?...

— Da. Și era așa de necăjit...

— Ai fost aproape? Ai văzut pe d. colonel?...

— N'am fost aproape, dar am servit ciai...

— Și vorbea de facturi?

— Nu știu ce-s alea, eu nu prea înțeleg, vorba d-lor, dar a spus și de d-ta ceva...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De mine !...
— Da, de d-ta.
— Ai auzit bine, a vorbit de mine?...
— Da de d-ta, dar nu ştiu ce-a vorbit.
— Proastă ce eşti, plătiam un franc.
— Acum nu mai plăteşti?
— Prostii nu se plătesc.

Clopoţelul dela birou a sunat sgomotos. Fata a dispărut repede, svârlind sub ramurile lămâiului dela oglindă, pielea de căprioară şi buretele de şters.

Simon, tremura, ca după o baie rece.

— Vă pofteşte domnul...
— A venit?...
— Da, vă aşteaptă în birou.
— Singur?
— Cu Bebé cel mic.
— Ii supărat...
— Nu prea.

Barba lui Simon, se zbârlise ca părul de lup.

A deschis uşa, aproape pe nesimţite, şi s'a oprit alături de tot lângă biroul de lucru.

— Sărut mâna coconaşule şi bine aţi venit... Sunteţi aşa de bine...
— Mulţumesc, Simon. Nu sunt aşa cum crezi...
— Dar, coconaşul cel mic, e aşa de bine...

Simon se aplecă spre copil, să-i mângâie buclele mătăsoase, dar Bebe se retrage sfios, şi desprinzând sabia mică, dela coburi calului de lemn, luă, într'o clipă poziţia de apărare.

Chipul posomorât, al d-lui Mârzea se înseninâ, şi un zâmbet încremenise în colţul gurei. Ochelarii tremurau într'o svâcnire nervoasă, de bucurie. Ar fi vrut să se certe cu Simon, şi nu mai putu.

— Ascultă, Simoane, ce-i cu facturile?
— Nimic, coconaşule...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum nimica, colonelul are anchetă...

— Dar...

— Nici un dar. Trebue să scapi omul de încurcătură. A fost pe la mine şi mi-a povestit afacerea.

Comisia de anchetă, e aici de trei zile. Facturile sunt falşe şi prietenul tău din Botoşani, nu-şi recunoaşte semnătura...

— Acela e un hoţ coconaşule, ştiam eu.

— Dacă ştiai...

— Ştiam de el, nu de mine...

— Poate că acum ştii şi de tine...

— De mine? Ferească Dumnezeu, coconaşule. N'am furat, în viaţă, o lescaie... Un fir de iarbă, n'am dat calului meu, din holda altuia...

— Un fir de iarbă nu Simoane, dar poate un snop, o claie...

— Ferească Dumnezeu, toate după tocmeală...

— Vezi, aşa te vreau, după tocmeală. Şi, acum d-le Simon, te rog, să te duci la colonel şi să faceţi tocmeala... Ai înţeles?

— Bine coconaşule dar tocmeala s'a făcut odată...

— O faci şi acum.

— Mai cer ceva !?...

— Nimica. Descurci iţele...

— Sunt încurcate de alţii...

— O să le descurci d-ta, să te văd.

Simon a pornit, spre piaţă. In dreptul cafenelei dela Hotel Regal, s'a oprit. A poruncit un ceai, şi a cerut jurnalul.

La masa lui, a venit şi Isidor bancherul şi Gold cel cu depozitul de rachiu, un evreu bogat şi fudul.

In tot târgul, nu se discută, decât, ancheta dela regimentul de infanterie.

— Nu-i vinovat colonelul, spunea unii.

— Ba-i vinovat, s'a furat sub ochii lui...

— Dar, nu fură toţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fură, dar fură cu perdea...
Simon ascultă, şi nările lui largi şi păroase, trăgeau ome, pulberea tabacului.
Ştia să-şi îngrădească aşa de bine afacerile, că nici ată nu a eşit încurcat.
El căpătase facturile falşe, dar, aşa i s'a cerut, şi a-, atunci a spus verde în faţă colonelului :
— Eu fac, dar nu răspund, niciodată. Fac, ca să ca- ceva, altminteri, mor de foame, în târgul aista să- şi prăpădit !...
De lucrătorii dela Prisăcani, cari au muncit o vară reagă în bătaia dogoritoare a soarelui, după ce ş'a tut joc de munca lor, a scăpat, numai cu o damigeană rachiu, şi cu o bomaşcă de-o sută, strecurată în ma italianului supraveghetor.
Isidor priveà prin sticla ochelarilor, faţa aprinsă a Simon.
— Ce zici Simoane, de colonel?
— Ce să zic? Unul ca toţi.
— Aşa-i zise Gold, în ţara asta, cine nu fură, nu poa- trăi. Eşti deştept, faci afaceri. Nu eşti deştept, vinvi ine vechi...
— Dar, nu erà lacom, se mulţumea, cu puţin şi da la alţii o pâine şi apoi — nu a furat...
— Nu zicem noi că a furat. Lumea...
— Lumea par'că ştie şi voi par'că ştiţi.
Bagi mâna în coteţul vecinului, ei o găină, asta în- amnă că furi; dar când te lupţi, să ei ceva, de unde nult, asta nu e hoţie, e o afacere.
— Bună afacere Simoane, atâtea milioane!
— Par'că, ce-i atâtea milioane pentru stat? Ţară gată. De unde iei nu se cunoaşte...
— Vom vedea, la spartul târgului.
— N'o să vedeţi nimica.
Simon, a părăsit cafeneaua, mergând spre casă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sus la turlă, ceasornicul, băteà rar, şi limba lui a rie, arătà ora sfinţitului.

Intârziase prea mult prin oraş şi Rachila îl aştept cu samovarul, la masa de sub agud.

Isabela mângâia blana pisicei şi priveà în lungul ul ţei, mulţimea de oameni.

Simon n'a mai luat ceai, nici bucata de pâine pr jită, cu unt proaspăt... Işi simţeà fruntea şi tâmplele i fierbântate, şi s'a culcat de vreme.

Se gândeà mereu la colonel şi îşi aduceà aminte d porunca d-lui Mârzea.

Nu putuse găsi încă nici un chip, să descurce iţe colonelului, mai mult îi era teamă, să nu se încurce iţe lui.

— Am să spun, că nu ştiu nimica.

A adormit frământat de gânduri. Toată noaptea avut tresăriri şi vise urâte.

I se păreà, că vede pe Dorina sbătându-se în braţel lui, şi de undeva din umbră, zăreà că vine spre el Udre

Simţeà spre gât, braţele groase, ale pădurarului, auzeà, cum îi trosnesc oasele...

Simon tresări, sorbi din paharul cu apă, îşi şters fruntea de boabele de sudoare, şi pipăi cu mâinile, mas şi sfeşnicul.

Auzi apoi lămurit bătaia ceasornicului, de sus del turla primăriei, şi se liniştì.

Trecuse de miezul nopţei şi calea Robilor, începus a-şi cerne lumina alburie, presărând prin pulberea ste lelor, beteala de argint, a dimineţei.

Simon, iar a visat.

A văzut pe colonel, rugându-se în genuchi, să-l ajute să-l scape, îi va da bani mulţi, numai să-l scape...

Pe masă era o grămadă de aur, şi mâinele lui laco me, simţea lunecarea lor, vedea strălucirea plină d văpăi a banilor şi pe colonel, îngenuchi rugându-se...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Scapă-mă Simone, îi aurul tău, tot aurul, numai scapă-mă !

In urmă i s'a părut, că peste grumazul lui, flutură sabia Colonelului. Simţea, sângele cald năvălind peste trup, şi tremură, înghemuit, cu mâinele prinse, cerând îndurare....

S'a deşteptat, frecându-şi ochii roşii, ca sângele.

Lumina năvăleà în odaie şi sgomotul străzei, creşteà.

Vânzătorul de jurnale, ţiganul şchiop, cu o mână retezată dela cot, s'a oprit în dreptul porţei strigând, cât îi lua gura.

— Gazeta de azi. Numai cinci parale, moartea Colonelului...

Simon, cetì de mai multe ori, rândurile mari ale gacum era în halat, ca să poată prinde şi el un jurnal.

Intr'adevăr, colonelul, se împuşcase.

Simion, cetí de mai multe ori rândurile mari ale gazetei.

Pe faţa lui strălucea o lumină, cu mângâeri calde, bolnave.

Netezindu-şi barba, şoptì către Rachila :

— Dumnezeu să-l ierte... şi-a descurcat singur iţele...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

X

Noaptea învierei...

O noapte de April, liniştită şi senină.

In noaptea asta stelele, ard mai viu, vântul îşi opreşte aripele, şi pădurea suspină tainic...

Se zice, că şi apele, la cântatul cocoşului în miezul nopţii, înţepenesc pe loc, şi tremură, cufundând, în adâncul lor, risipa de păcate...

Cucuvaiele, se ascund, în scorburi, şi gem înăbuşit, ochii lor mari, se sfărîmă ca sticla, şi fărămiturile se prefac în piatră.

Prin văzduh duhurile încremenesc şi ard în fulgere. Nourii se risipesc, şi lacrimile lor înfloresc în ramurile spinilor.

La mânăstire, toată ziua a fost nelinişte.

Macarie şi maica Domnica, au frecat candelele, şi econoama, le-a împrospătat untdelemnul.

Zocasa, care duce, spre uşele împărăteşti, a fost schimbată, şi una nouă, nouţă, din lână de capră s'a aşternut, cu multă grijă.

Ramuri verzi şi flori de toporaşi, împodobiau icoana dela sfântul mir...

Ţesătura în borangic, lucrată de Dorina, aşezată peste masa lumânărilor, a fost luată din Joia patimilor şi arsă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aşa a poruncit starița.

— Să ardeți tot, ce-i dela păcătoasă... Ne-a pângărit sfântul locaș...

Sora Evdochia, aşa îi ziceau maicele Dorinei, căzuse din ziua după Florii, bolnavă, la pat, şi nu mai era pentru nimeni, o taină, păcatul ei...

— Poate vre-un lucrător, cari a cârpit tencuiala năruită dela chilii.

— Sau, cine ştie, domnul ăla tânăr, dela Casa bisericei.

— Poate, zicea schioapa de econoamă, ea care legase acest păcat, a lui Simon, într'un lănțișor subțire de argint...

— S'o dați afară, să-şi caute adăpost, unde-o şti... nu vreau să am boclucuri de pe urma ei.

Starița, era făcută foc.

Numai, Macarie, lăsà din ochii lui albaştri priviri rugătoare...

— Îi păcat maicilor, îi păcat... Şi tâlharii au fost ertați... şi apoi acum în săptămâna patimilor !..

Dați binecuvântare şi ertați...

Se înduioşau toate, de rugăciunea călugărului...

Dorina, acum sora Evdochia, îşi pierduse dreptul de călugărie.

Intr'o cămăruță mică, pe un pat întins, învălită cu o rogojină veche, fata pădurarului îşi aşteptà ceasul...

Era o grozăvenie, pentru obiceiurile şi viața mânăstirei.

Fața ei, ca ceara, învăluită de părul negru ca tăciunele, spuneà multă durere, şi ochii negri, cari ascundeau o taină, lăcrămau, ori de câte ori privirea miloasă, a bătrânei, ce-i veghea căpătâiul, se îndreptà spre ea.

La icoană tremura lumina candelei, iar peste fereastra mică cârpită cu hârtie, băteau ramuri de salcie, care plângeau şi ele...

— Un copilaş...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Işi ducea mânuşiţele spre gură şi le sugea. Dorina ar fi vrut, să-şi cheme toate puterile de fecioară, şi să-sfărâme cu mâinile ei, capul aproape moale, ca un aluat.

Se îngrămădea în copilul ăsta, atâta păcat...

N'ar fi vrut nici odată, să-l privească...

Ar fi văzut chipul de câine al lui Simon, şi iar ar fi simţit pe trupul ei, mâinele lui scârboase.

A întors faţa la perete şi gemeà.

Peste chipul copilului, se jucau razele dela candelă şi ochii lui mici, se deschideau, rar ca o floare de ciocoare.

Bătrâna, adusă de Macarie din Prisăcani, anume, i spălă corpul plăpând cu apă caldă, îi atinse umerii şi fruntea cu untdelemn, şi-l înfăşură, într'o cârpă.

— Ia-l lângă tine la piept... l-aşa de sdravăn, parcă ar fi rupt, din carnea bietului Udrea...

Dorina tresări. Ochii ei cuprinse boţul de carne şi în suflet îi năvăleà chipul tatălui.

A răsuflat uşor, a ridicat braţele, care tremurau, a alipit de piept mititelul şi a început să plângă.

Plângea taina unui păcat !..

Peste mânăstire, văzduhul cernea, imnuri de slavă, şi liliacul, ce înconjura zidul gros, îşi apleca ramurile în semn de închinare.

Ardeau luminiţele, şi din bisericuţa aprinsă în lumina sfântă, năvălea mirosul de tămâie şi se auzea la strană, vocea răguşită a lui Macarie.

— Hristos a înviat din morţi....

Din pădure, pe deschizătura văei, venia sunete de clopot, de sus dela Vidra, toate sunetele, vesteau lumei: *Invierea.*

Maicele se strecurau spre chilii, purtând în mâinele lor luminiţele de ceară, aprinse.

A înconjurat fiecare căminul, a făcut semnul crucei la icoană, au gustat pască şi vin şi s'au retras spre odihnă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Macarie nu s'a mai dus spre chilia lui.

El a petrecut pe părintele Radu, care făcuse slujba până aproape de râpa brazilor, şi a dat pela mormântul lui Udrea...

I-a aprins candela şi tămâie, apoi s'a pogorât liniştit, în jos, spre mânăstire...

Bătrâna din Prisăcani, care veneà dela fântână, cu ulciorul cu apă, a întâlnit pe călugăr aproape de prisacă.

— Hristos a înviat.

Macarie, făcu semnul crucei, şi răspunse mulţumit:

— Adevărat a înviat.

— Dar din cotro?

— Dela mormântul bietului Udrea... Am petrecut pe părintele Radu din Prisăcani, şi m'am abătut şi pe acolo... Dar...

— A eşit bine, un năzdrăvan. Aidoma Udrea... E rupt din carnea lui...

— Să-l ţie Maica Domnului, şi s'o ierte şi pe ea.

De pe pieptul lui Maacarie, s'a ridicat o piatră grea...

— A vrut Dumnezeu să-i uşureze durerea. I-a dat chipul tatălui, şi a binecuvântat-o noaptea Invierei... Noaptea asta, iartă pe toţi...

Stariţa a spus, că astăzi, în ziua paştelui, toate călugăriţele să ia gustarea împreună.

Econoama, a îngrijit, ca păstravii, să fie bine făcuţi şi ouăle roşii să le aducă Felofteia în coşuleţe de salcie verde, împodobite cu flori.

La masă s'a gustat şi vin roş.

Maica Domnica, s'a strecurat nevăzută, în casa Dorinei, şi i-a dus ouă şi paşte.

Dorina a plâns şi maica i-a întins mâna să i-o sărute.

— Dumnezeu să te ierte şi să-ţi îmbrăţişeze cu milă odrasla...

La masă, călugăriţele erau vesele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Econoama privea cu coada ochiului castronul cu păstravi proaspeți, și i se umfla nările, lacome la gustul minunat al peștelui.

Toate mâncau cu lăcomie, și pe la sfârșitul prânzului, au început să fie mai guralive.

Sofia, privea crucea dela gâtul econoamei, și albul lanțului de argint, ce cădea frumos, peste rasa neagră...

— Tare-i frumoasă, maică econoamă...

— Mai ales cruciulița, adaose Felofteia.

— Așa-i când ai prieteni în lume...

— Mai ales de cei dela mitropolie...

— Ea, lasă-i Domnului, pe toți, zise starița...

Goliți paharele și vedeți-vă de ouă...

— O am dela Domnul Simon. E cumpărată din Egipt cu banii mei...

— Poate să fie și cu ai lui, nu 'ntreabă nimeni, zise Domnica.

— Cu atât s'a ales din toate socotelile zise Macarie și se sculă dela masă, sărută mâna stariței și porni sus, spre prisaca albinilor...

Se simțea așa de bine în mijlocul lor !... Il cunoșteau toate și niciodată nu a pus acele lor veninoase peste fața lui.

— Mai stai părinte, zise starița. Mai gustă un pahar...

— Mulțumesc, maică, e destul.

— Se duce să-și vadă mireasa...

— Poate e dor de nepot...

— Știți că samănă cu zugravul, zise econoama.

—Nu-i adevărat.

— Ba, da.

— Ba, nu. L'am văzut și azi, e rupt din carnea lui Udrea. Maica Domnica, spunea din toată inima.

— Ii rupt din carnea pădurarului.

— Fie și din carnea pădurarului, dar aici n'o să mai stea. Ii ștearsă dela noi.

— O ținem noi, îngâna Domnica.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doar nu-i hotel aici, întrerupse Starița. Am răbdat destul... să se înfiripeze și să-și ia poteca...

— Așa maică, să-și ia catrafusele, și apoi nu-i departe bordeiul...

După sfintele sărbători, Macarie a intrat în camera Dorinei.

Dorina părăsise patul, și pe brațele ei slabe, legăna copilul. La vederea bătrânului care din ușă i-a dat binecuvântarea, a început să plângă cu hohote.

A plâns și Macarie.

Nu credea în viața lui, ca fata lui Udrea, să ajungă așa și niciodată, nu a îndrăznit, să scurme în adâncul acestei taine.

O vedea mânând caprele spre pădure, sau când îi ajuta, să-și deslege măgărușul de tulpina mesteacănului.

Era o minune și acum ajunsese o iasmă.

Macarie știa că peste o zi, Dorina o să iasă pe poarta mânăstirei, și să pribegească în lume.

O să intindă mâna după o bucată de pâine, și n'o să i-o dea nimeni.

— Ai să mergi, la Călina din Vidra, o să te duc eu, când trec devale spre târg.

Dorina plângea.

— Așa a vrut Dumnezeu nu plânge. Ți am eu grija și Maica Domnului, n'o să te lase pradă...

Noaptea Dorina a avut vise.

Se vedea prin pădure cu caprele adunând, fragi și gonind, cât o ținea puterile, pe potecile încolăcite.

Inaintea ei fugea ursul cel roș, care nu se oprea decât în vârful stâncilor, sau peste trupul vreunui brad, căzut la pământ.

I se părea apoi, că bordeiul lor îi cuprins de flăcări, și de ramura cea groasă, a mesteacănului sta spânzurat trupul lui Simon, care se sbătea și întindeà mâinile, rugătoare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ii vedea barba lui roşie, scârlionţată, arzând, şi dela brâu, din lànţul de aur, cădeau una câte una verigele şi se topeau mistuite de foc.

Ar fi vrut să-l scape, dar simţia braţul pădurarului, încleştat în mijlocul ei, şi n'o lăsa, să se mişte din loc.

De undeva, de sus dintr'un nour, a venit vâjiind o săgeată, şi s'a înfipt în creştetul lui Simon, şi el gemea mai grozav, ca vâjeitul unei furtuni.

Dorina, a sărit speriată, şi a aplecat urechia la fereastră.

Afară linişte, doar ramurile mlădioase, ale salciei se îndoiau, peste zăbrelele de fier.

Copilul dormea.

Dorina, a aprins tămâie şi s'a închinat la icoană.

Dimineaţa toate maicele vorbeau de plecarea Dorinei.

— Unde s'o duce ?

— In toată lumea.

— Dacă a căzut în păcat !

— A şi furat... Doar n'a crescut degeaba în codru.

— Atunci nu-i păcat...

— Bine i-a făcut maica stariţă.

— Ne făcea de ocară...

— Râd, cele dela Agapie, de viaţa noastră...

— N'o să mai râdă şi ele au păţit la fel cu Nazarea...

Macarie singur, nu a vorbit nimic şi nici maicele nu cutezau, să spună faţă de el, vorbe aruncate cu necaz, asupra Dorinei.

El a curăţit prisaca de frunzişul uscat, a uns căruciorul şi a ţesălat măgarul.

Ştia, că a treia zi în zori, va duce pe Dorina sus la Vidra, ca să aibă şi timp, pentru târg.

Toată ziua, odăiţa Dorinei, a fost pentru ea o închisoare.

Nu-i pierea din faţă vedenia visului, şi o urmărea chipul lui Simon.

Se gândea apoi, la pribegia ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Unde să se ducă ? şi mama Călina din Prisăcani, cât o să ţie două suflete ?

Pe sub seară, când maicele erau sus, unde-şi adunau rufele pentru baie, Dorina s'a strecurat pe lângă chilie, în umbra liliecilor, şi a intrat la stariţă.

Maica sorbea din cafea şi-şi depăna mătăniile.

I-a tremurat ceaşca în mână şi s'a ridicat aproape speriată.

— Ce cauţi bestemat-o?

Dorina i-a încins picioarele, i le-a sărutat şi plângea.

— Nu pot să te iert, să te duci, unde ştii.

— Să nu mă erţi maică, să nu mă ierţi.

— Păcătoas-o.

— Să mă laşi să-mi mărturisesc păcatul.

— Nu aici.

— Să mă laşi maică.

Apoi aşa cum era, în genuchi, cu mâinele prinse pentru rugăciune, cu ochii înecaţi în lacrămi a povestit stariţei, toată durerea, ce a purtat-o în suflet aproape un an.

— Simon !.. Nu se poate... Domnul Şimon !..

— Da Simon, cânele ăla... jur la mormântul tatălui meu maică, jur în numele Lui Cristos.

Stariţa nu ştia ce să mai zică.

De ce n'a spus până acum ?

O fi învăţat'o şiretul de Macarie, sau bătrâna din Prisăcani.

— Ori cum, aici nu mai poţi sta.

— N'am să stau maică, şi nici în lume n'o să pot sta.

— In lume poţi.

— Mă duc, da, am să mă duc într'o lume bună, milostivă.

— Să te duci şi Dumnezeu, poate te va ierta.

— Şi d-ta să mă ierţi maică... Să mă ierţi.

— Eu, te iert, dar să te ierte şi Dumnezeu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După ce îi sărută mâna stariţei Dorina, părăsi chilia şi se furişă, prin dosul zidului, în odaia ei.

Copilul îşi împleticea mâinile şi căuta prin aer, parcă ar fi vrut să apuce ceva.

Ochii lui mici, limpezi, privea, spre mamă, şi un zâmbet nevinovat îi înflorise peste gura mică.

Stariţa nu ştia ce să creadă.

I s'a părut, că Maica Domnului, o mustră — şi pruncul din braţe, căuta spre ea.

Ştia apoi, că econoama, i-a vorbit mereu de păcatu Dorinei, dar n'a pomenit de numele lui Simon.

Şi Felofteia i-a spus de zugrav.

Pe când se gândea mereu, cineva îi bătu în uşă şi Călugărul Macarie, încremeni în prag.

— Blagosloveşte Maică.

— Blagoslovit să fii.

— Mă iartă trebuea să viu.

— Imi face plăcere Macarie, şi aveam chiar nevoe de sfatul tău. Te duci la Iaşi ?

— Pentru ce la Iaşi !

— Pentru Evghenia...

— Dorina noastră.

— Da.

Şi la Erusalim mă duc pentru sufletul ei.

L'ai cunoscut bine pe Simon ? Câinele.

Călugărul strângea pumnii.

— Aşa să fie Macarie?!

— Aşa-i maică. In numele lui Cristos, In nmuele Patimelor, In numele Invierei, în numele Sfintei, care a purtat Pruncul mântuirei noastre. Aşa e.

— Am să scriu şi să-i povestesc vicarului, şi cred că Vlădica, va da deslegare.

— Trebue să dea.

— Dar copilul...

Ii am eu grijă maică, îl duc sus la Vidra...

Călina, îi suflet de mamă, şi apoi din economiile mele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi eu îi dau, din tot ce am, numai să scăpăm un suflet.

— L'a scăpat Maica Preacurată, l-a scăpat învierea.

In timpul, când starița descoperise, taina unui păcat, Dorina, cu sufletul pe jumătate uşurat, înfăşură copilul, în cârpele căpătate, apoi îl învălui în scurteicuți ei sdrențuită, care odată îi acoperise trupul de copil nevinovat, şi îl luă în brațe.

Peste pădurea de brazi, luna îşi scutura beteala, poleind cărările.

Pârâiaşul, care încingea zidul mânăstirei, îşi desmerda undele, în risipa de lumină, ocolind bolovanii de piatră, şi năvălind, cu coama încărcată de spumă, de vale, spre poalele pădurei.

Dorina, părea o vedenie şi aşa cum era, desculță cu părul despletit, strângea copilul în braţe, şi se furişă prin rândurile liliacului, pe potecă, în sus, spre râpă.

N'o putea ține picioarele şi se sprijinea de tufele groase.

Vrascurile uscate, îi trosneau sub picioare, şi picături de sânge înflorau pe urmele ei, în tăiturile ascuțite, ale pietrişului.

A ajuns aproape de râpă, sus spre fundul cimitirului şi o tremurare cu svâgniri nervoase, i-a cuprins sufletul.

Mormântul tatălui, i-a adus înainte întreaga copilărie.

A aşezat încetişor copilul, peste aşternutul de frunziş, acoperindu-i faţa.

Dorina plângea şi braţele ei, au cuprins crucea dela mormânt şi se rugă, sărutând-o.

Peste trupul ei, brazii cerneau mirosul de reşină şi adierea vântului, mângâia, despletitura părului negru, revărsat peste umeri.

— Tată, să mă ierți tată. M'a iertat şi maica Starița şi m'am rugat să mă ierte şi Dumnezeu.

O ramură de brad, aplecată, de adierea vântului, i-a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atins fruntea, şi a crezut că umbra lui Udrea, s'a aplecat şi a sărutat-o.

Devale spre Prisăcani, se auzea cântatul cocoşilor şi mititelul sbătându-se în culcuşul de frunze, începuse a-şi tângui soarta.

— Il las aproape de tine tată, şi păcatul meu, care s'a luat fiinţă prin el, să se risipească, ca aburul, în jurul mormântul tău.

Iţi seamănă ţie şi mi se rupe sufletul dar nu-l pot apropia de buzele mele.... Simt că mă arde...

Dacă poţi iartă-l şi pe el şi iartă-mă şi pe mine.

Luceafărul încremenise, în albastrul tării, şi focul lui tremura într'o văpae de scântei...

Dorina, a dat să se ridice şi n'a mai putut.

Peste chipul ei năvălise, slăbiciunea trupească, şi sufletul i se sbătea, într'o vâlvătaie de foc.

Mâinile ei au prins rugii de smeură, şi sprijinindu-se pe genuchi şi coate s'a târât până aproape de creştetul prăpastiei, cu colţurile ascuţite şi tăioase.

Copilaşul a început să îngâne mai tare tânguirea lui nevinovată, şi Dorinei i-a apărut în ochi chipul lui Simon.

I se părea, că cineva o strângea de gât şi ridicându-se pe genuchi îşi rezemă corpul de piatra rece...

A simţit cum i se prelinge sângele, din carnea tăiată în cremenea stâncilor, şi în ochii ei de mamă, a apărut chipul mititelului, cu mânuţele întinse...

Mila i-a topit ultima putere, şi s'a sbătut mult, să vină măcar să-l mai privească odată. Să-i ascundă mânuşiţele sub scurteică şi să-i acopere faţa.

Dorina plângea...

Împreună cu ea plângea pădurea, şi stelele îşi cerneau lacrămile de aur, risipindu-le în adierea vântului.

In jos spre povârnişul văei, o flacără îşi tremură vâlvătaia...

Pe acolo, a fost bordeiul, cu ţarcul caprelor şi mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

devale de tot se pierdeau cărările pe unde a alergat tinereţea ei fără noroc.

Impreunându-şi mâinile, ochii ei, căutau să-şi verse toată lumina, într'o pulbere măruntă, şi aşa, s'o arunce în vâltoarea apelor, cum a aruncat într'o dimineaţă mărgelele roşii, pe cari mâna de hoţ a lui Simon i le aninase după gât.

Şi se rugà.

— Iartă-mă Maică Preacurată... M'a iertat şi maica Starită, am cerut să mă ierte şi tata, iartă-mă şi îndură-te de sufletul născut din păcat...

Să nu-l sfâşie lupii, nici corbii. Abate Maică Bună şi ertătoare, un suflet de creştin, călător, să ia în drumul lui, undevà la un adăpost, copilul care s'a născut din păcate şi cari n'a avut norocul să-l poarte braţele mele păcătoase...

Mâinile ei împreunate tremurau, şi chipul învăluit în albul curat al luminei, părea a unei sfinte...

S'a aplecat puţin înainte şi s'a năruit în adâncul prăpastiei, aşa cum de sus din cer, într'o clipă se prăbuşeşte, o stea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XI

Cu moartea colonelului, Simon, îşi perdù multe sc coteli, nu mai îndrăzneà, să se ducă pe la d. Mârzea dar intrase pe sub pielea prefectului, şi aşteptà împlini rea unei făgăduinţe.

Intr'o zi, de toamnă, droşca lui Simon, a urcat dealu Vidrei, şi a luat culmea muntelui...

Noaptea, a dormit în Prisăcani şi a doua zi din zori a pornit înainte...

Drumul săpat în piatră, încolăceà stâncele uriaşe, ce îşi afundaù umbrele, în albia pârâului repede...

Pe unele locuri se vedeaù păstrăvii, cum alunecă în vâltoare, şi buştenii de brad, opriţi în curmezişul apei, înspumaù undele...

Oameni, anume, aruncau cârlige, şi îndreptau, lemnele, în jos, spre fabrică...

Se auzeaù, huruitul roţilor şi ronţăitul ferăstraelor. Valea se strimtà tot mai tare, ca doi pereţi, gata a se năruì, unul peste altul, şi pe alocuri, droşca alunecà, în vâltoare....

Simon ţineà calul strâns, deschideà ochii mari, şi i se păreà, că vârfurile de piatră ale stâncilor, se prăbuşesc peste el, şi-l vor ucide într'o clipă.

N'a mai mers mult şi braţele de piatră, s'au deschis largi, acoperite sub pădurea de brazi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe dreapta, se vedeà roata de lemn, a unei mori, şi câteva bordee, săpate jos, în poala pădurei.

Sus, unde se perdeà drumul, o căsuţă făcută în bârne, cu acoperişul de şindrilă, care serveà în locurile astea ascunse, drept debit de tutun.

Aici, a oprit Simon.

Un om înalt, cu faţa aprinsă, eşì din casă şi ajută lui Simon, să scoată calul, şi să-l lege alături, la ieslea, de sub umbra bradului...

— Ai făcut mult?

— Trei zile, credeam că merg la capătul pământului, zise Simon, şi erà cât pe aci, să las toate baltă...

— Aşa se pare, dar o să uiţi, de osteneală. Apropie-te, mai mult, de laiţă şi nu te uita urât la bucatele noastre. De...

— Ce-mi place mai mult, adăogă Simon, şi nu mai aşteptă, să fie poftit a doua oară.

Din mămăliguţa caldă eşa aburi, şi friptura de păstrăvi rumenă, stropită cu vin negru, lăsà un miros, de plesneaù nările.

Simon, mâncà cu lăcomie, şi sorbeà din căuşul cu apă proaspătă.

— Ia o lecuţă de vin, d-le Simon.

— Nu. I-aşa de bună...

— Bună, bună, dar aşa multă, o să-ţi învieze păstrăvii în burtă...

Simon râdeà, şi aşteptà momentul să înceapă tocmeala.

— Nu te-am întrebat d-le Simon, ce te-a adus în văgăunile noastre?

— Păcatele, uite spusele lui Marin, cel de unde aduci tutunul.

— Ai vre-un calic, să-l aduci, aici, în locul meu?

— Chiar eu.

— Vrei să şegueşti, d-le Simon?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu şeguesc de loc, nu-mi mai merg treburile, şi n'am să es la drumul mare. Ce să fac?!

— Bine, d-le Simon, atunci să guşti o lecuţă de vin...

— Vreau să isprăvesc şi cu moara !...

— Vrei să ei şi moara? Ii drept, merge mai bine, dar nu aşa de speriat...

— Ca să capeţi o pâine, adăugă Simon.

— Tocmai pentru o pâine, vreau să zic.

— Dar nici nu vreau câştig, e... aşa, de azi pe mâine.

Tocmeala le-a fost scurtă. Simon a dat de două ori, cât credea Păun, cel cu moara.

In fundul văei, aproape de izvoare, inginerii ridicaŭ planuri, iar mai jos mai pe vale, începûse lucrul în fabrici.

Se instalase aici o mare societate forestieră, şi un neamţ gras, rotund ca o damigeană, a stat de multe ori de vorbă cu Simon.

Simon, îşi mână calul încet, de teama vâltoarei, ce plesneà ca biciul roatele droscei şi picioarele calului.

Gândul lui depăna viitorul, pe cari nimeni nu-l bănuià cât are să fie de frumos.

Deşi trecuse mult dela moartea colonelului, dar ori cum trebuià schimbat culcuşul.

Stâncele ş'au desfăcut braţele reci, şi droşca a intrat în largul şoselei.

Simon a dat bice calului.

Din fundul văei, se auzeà, troznetul brazilor, şi cântec de voinic...

Nu se împăcà sufletul lui Simon, cu viaţa asta singuratică, unde o trosnitură de brad, îi cutremura trupul, dar vedeà cum se înalţă mândre coperişurile dela fabrici, cu lumina electrică, cu atâta sgomot şi lume şi atunci simţeà, că nu e singur.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XII

La mânăstire a fost multă zarvă.

Macarie, oprise căruciorul, la uşa Dorinei, dar n'a mai găsit pe nimeni, doar candela încă mai pâlpâià sub icoană.

Pentru multă vreme Dorina, a fost o taină la mânăstire, şi nimeni n'a mai vorbit de ea.

Tuturor, le erà teamă, de o mustrare lăuntrică, şi fie care se credeà vinovat cu ceva.

In dimineaţa, când Dorina, s'a prăbuşit în prăpastie, Spătărel, un cioban cu stâna aşezată în poalele Vidrei, umbla rătăcind prin pădure, după nişte capre, rupte din turmă, şi împrăştiate de frica unui urs.

Pe poteca, ce se pierdeà prin fundul prăpastiei, Spătărel, sprijinit în bâta învăluită în tablă de alamă, cu spangă la cap, săreà încetinel, din piatră în piatră, ferindu-şi opincile, de apa rece ca ghiaţa, ce se strecurà la vale...

Inaintea lui la câţiva paşi, sub despicătura unui brad, se auzeà un fâşiit, şi se zăreà o arătare vânătă.

Ciobanul îşi aşează degetele şi şueră de vuia scobitura prăpastiei, ca vâjiitul unei ape repezi.

Arătarea, a făcut un sgomot, ca trosnitura unui lemn, şi s'a ridicat spre cer.

Era un corb.

ROMÂNIA
Biblioteca Universitară din Cluj

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Spătărel, s'a apropiat încet, rezemându-şi coatele de umerii lespezilor. Credeà, că vreo capră, sau ed, din turma lui, în nebunia lor, ş-a găsit aci moartea...

El a apăsat cu ascuţişul bâtei, peste mototolul de cârpe...

Sus la încheetura tăioasă, a stâncilor, se zăreà o dâră spălăcită, de sânge, şi fărâmituri de carne, înfipte în colţurile pietrei.

Dintr'o bucată de carne strivită, ce mai rămăsese înfăşurată în sdrenţele făcute ghem, corbul, rupeà bucăţică, cu bucăţică...

Spătărel, a rămas încremenit. A vrut să se retragă, dincolo de peşteră, spre poalele pădurei, dar de sus de tot, se auzeà abia, abia, ultima tânguire a unui copil.

I s'a umflat pieptul, şi mâinile lui vânjoase, sprijinite în toiag, a făcut o săritură de capră sălbatică.

A ocolit stânca şi sprijinindu-şi trupul de rădăăcini şi bolovani de piatră, s'a urcat sus, în creştetul prăpastiei.

Copilaşul, sugeà mânuţele înroşite, de adierea răcoroasă şi ochii lui mici, abia mai licăreau.

Ciobanul a desbrăcat bunda şi a înfăşurat mâna de carne, care tremura ca o frunză.

— Vreo blestemată, din vale dela mânăstire. Cum le mai ţine Maica Domnului !

După ce fac păcatul îşi curmă singure zilele !

De aci de sus, se zăreà focul dela stână, şi soarele vărsà potop de lumină.

Ciobanul parcă găsise o comoară. Lui, nu i-a dat Dumnezeu aşa bucurie iş soţia lui îşi plângeà de multe ori nenorocul...

Spătărel, s'a coborât încet, cu multă luare aminte, nu mai ţineà seama opincilor, şi uitase şi de capre.

Ocolea bolovanii mari, îşi îndoia mijlocul pe sub coama brazilor, numai să nu sdruncine trupul aproape prăpădit de foame al copilului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In legănarea braţelor şi în căldura cojocului, copilul, a adormit, de părea mort.

I se învineţise buzele şi umerii tâmplelor.

Spătărel, se opreà o clipă, duceà încetinel gura micuţă la urechea lui, şi se bucurà simţind răsuflarea uşoară.

— Ţine-l Maica Domnului, o lecuţă mai e până la colibă.

S'a auzit lătratul câinilor, şi în uşa colibei, se vedea Ana, soţia lui Spătărel, cu mâinele împletite peste piept.

Caprele venise singure la ţarc, dar duceà grija soţului.

Când l'a zărit, a simţit fiorii unei bucurii nespuse.

— Poate că aduce vre-un ed, sau cine ştie, iar a mai găsit în vre-o scorbură, faguri cu miere.

Ana, eşi bucuroasă înainte, şi vru să-i cuprindă cu braţele, legătura ce o ţinea strânsă la piept.

Spătărel, sării la o parte, aproape de uşa colibei.

— Nu, nu te-apropia. Tu n'ai fost în stare.

Incălzeşte repede lapte proaspăt.

— Un ed ?

— Nu, adu repede.

O mânuşiţă albă, a eşit prin deschizătura cojocului şi un murmur slab, îngână ultima nădejde de viaţă.

— Ana a tresărit, şi erà cât pe aci să scape cana, cu lapte.

— Un copil !..

— Da, şi are să fie al nostru.

— Să nu spui la nimeni, că l-ai găsit, să nu spui Spătărel.

— Nici tu să nu spui.

— Doamne fereşte. Află rudele, şi vin de ni-l ea.

— Păţim necazul. Sandului din Prisăcani...

Ni l'a dat cineva de suflet, aşa să spunem ciobanilor.

Ulcica cu lapte a fost golită numai decât, şi copilaşul întindea mânuşiţele şi sugeà buzele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Câte puțin. Ajunge. Gătăește apă caldă și adu copaia.

După ce a spălat copaia, a încropit apa, și a scăldat copilul, care râdeà și bătea cu mâinile, peste apa caldă.

Ana, nu crescuse până acum copii, dar se pricepea, ca orice mamă. A uns tâmplele copilului cu seu de capră, și pe la încheeturi, apoi a atârnat, la adăpostul colibei, leagănul, făcut dintr'un țol...

Ii cânta toată ziua, și-l desmerda.

Nu mai ajuta nici baciului la strânsul caşului, și nici nu mai dădea oile la țarc...

Seara, după ce oile au fost mulse, și caprele orânduite sub perdeaua de brazi, ciobanii s'au adunat cu toții, în jurul colibei...

Spătărel a cinstit cu toții, și în ochii lui negri, scăpărau scântei de bucurie.

— Să vă trăiască...

— Să dea Dumnezeu.

— E rupt din Luceafărul de ziuă, zise baciul, numai, că, de, îi trebue nașul...

— Să-i fi tu baciule...

— Eu, dar cine altul, — și întinzând oala către Ana îi zise : — Aide cumătră, umpli-o și pentru nașu...

— Și încă una pentru finul, adause Spătărel.

Sus, stelele, își tremurau lumina și pulberea de foc se așterneà domol, peste cetina adormită...

— Dar pe când botezul? întrebă baciul.

— Chiar mâine...

— Nu-mi dai nici răgaz pentru târg...

— Nimic, să ni-l ție Maica Domnului, și să fim sănătoși, că i-om face...

Din zori, Spătărel, a dat grăunțe măgarului, a întărit samarul, l-a acoperit cu velnița nouă, și a pus în desagi, un caș proaspăt.

— Ii pentru părintele...

— Dar crezi, că vine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Pentru mine? Cât îi de bătrân, lasă tot la pământ.

Părintele din Secu nu stătù mult la tocmeală cu Spătărel.

— Dar de, Spătărel să-mi crezi, nu mai mă ţin balamalele...

— Ii destul de tare măgăruşul.

Spătărel ajută părintelui, de se urcă peste samar, luă măgăruşul de căpăstru, şi porni pe potecă la vale.

La curmături când măgăruşul aproape aluneca, în luciul Isepedelor de piatră, părintele prindeà cu mâinele umerii samarului.

— Ţine căpăstrul Spătărel.

— N'ai grjă părinţele.

— Imi pierd bătrâneţele pe aici.

— Ferească, Dumnezeu, îi mâna mea pe căpăstru, şi apoi ştiu eu, ce-mi poate prăsila.

Ana, a pus la foc oala cu fiertură, a fript ciobăneşte carnea de ed, şi a îngrijit de apă proaspătă, pentru cazan.

Pe laiţă, a aşternut cusături frumoase, şi ramuri de alun.

Ajuns, în faţa colibei, Spătărel, opri măgăruşul şi ajută preotului să descalice.

Ciobanii s'au adunat buluc, şi au sărutat crucea şi dreapta preotului.

La umbra unui brad înalt pe o împletitură de răchită. Ana, a aşezat, cele pentru masă...

Părintele, s'a aşezat lângă brad, rezemându-şi spatele.

Ciobanii au făcut roată, şi apoi cu toţii sorbeau din fiertura caldă.

Spătărel aveà grijă de ulcica cu vin.

— Mai ia odată părinţele, poate că-i putea grăi mai bine din carte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După masă au aşezat cazanul, în care fierbea zeru şi Ana a adus ştergar curat.

Toţi au îngenuchiat roată, în jurul cristelniţei.

Baciul, ţinea copilul în braţe, aproape de părintele.

— Cum îl numiţi ?

— Să-i pun numele tatei, zise baciul.

— Pune pe al mătale...

— Pe al meu ? Fie Lixandru, părinte.

Şi preotul începù : — „Botează-se robul lui Dumnezeu Alexandru, în numele Tatălui"...

Peste cristelniţa cu apă se jucau razele soarelui, şi se părea că duhul sfânt, s'a coborât şi aprinsese sufletele tuturor

Ciobanii, au deschis chimirele, şi fiecare a strecurat arginţi, în mâna preotului, sărutând-o.

Un cioban mai bătrân a prins căpăstrul măgarului, şi a pornit cu părintele în sus spre Secu.

Până aproape de sfinţitul Luceafărului, a cântat cimpoiul. Nici la nunta lui, n'a petrecut Spătărel, aşa.

I se părea că toată pădurea petrece cu el, şi stâncele se clatină.

Lixandru a crescut între brazi, alintat de adierea vântului răcoros, şi purtat de braţe calde, iubitoare.

A învăţat carte la şcoala lucrătorilor, pe lângă fabrică, şi Ana îl sorbeà cu ochii, până se pierdeà în umbra brazilor, pe cărarea şerpuită aşa cu ghiozdanul după gât şi cu gluga mică, purtând merindele.

Intr'o sărbătoare, ciobanii, stăteau tolăniţi pe fânul proaspăt, sub poalele bradului uriaş, şi priveau la Lixandru.

Sfârşise patru clase primare, şi acum luase rostul caprelor.

Pe o pajişte întinsă, sterpele păşteau în voie, numai ţapul cu acioaia la gât, nu-şi găsea astâmpăr.

Lixandru, îi punea băţul de alun în cale, sau îi apuca pe furiş coarnele...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ţapul s'a dat îndărăt, a îngenuchiat şi s'a pregătit de luptă.

Ana a dat, să se repeadă de vale, dar mâna vânjoasă a baciului, a opirt'o.

— Ai răbdare cumătră... Mai apoi, cum ai crede să lupte cu ursul ?....

Lixandru, a apucat cu amândouă mâinile băţul de alun, a dus piciorul drept înainte, şi aşteptà...

Ţapul, a dat buzna, dar s'a oprit în tăria lemnului... Incă odată înapoi, şi iar a năvălit.

Alunul a plesnit, pe la jumătate şi ţapul a rămas cu coarnele în mâinile lui Lixandru.

S'au sbătut până a căzut, unul peste altul.

Băiatul dintr'o săritură, a fost peste Ţap, ţinându-i gâtul aproape răsucit.

Ţapul abia mai suflà, şi scoase limba, de credeai, că şi-a dat sfârşitul...

De undeva din umbra brazilor, în galopul minunat a unui buestraş de munte, Duduica Nora fata proprietarului din Prisăcani, s'a oprit din fugă, aproape, de Lixandru, şi dintr'o săritură sprintenă, a fost lângă el.

Ea observase întreaga luptă, şi se îmbătase de atâta bucurie.

Ciobanii, au scos căciulele, şi s'au ridicat sfioşi.

Lixandru a tresărit, când a simţit peste grumajul lui, mâinele albe, catifelate.

Duduica, a şters apoi, cu batista de mătase parfumată, fruntea ciobanului, înrourată de sudoare, i-a strecurat în palmă, un ban de argint, şi cât ai clipi din ochi, a prins piciorul în scara buestraşului, şi s'a afundat în desişul pădurei...

Ana înmărmurise de bucurie, amestecată cu spaimă, şi Spătărel stăteà cu ochii scâteetori, privind în jos spre luminiş...

Baciul stăteà ca un prost. Ii căzuse căciula din mână şi nu ştià ce să facă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lixandru râdea şi arătà banul de argint, apoi il vârâ în chimirul lui mic.

Duduiţa, a mai tercut de multe ori, pe la colibă, lăsà calul domol, îi mângâia coama, şi întreba de ciobănel.

— Ii cu caprele, Tocmai sus spre valea Cerbului, şi Ana arătà poteca ce se pierdea, în umbra stâncilor.

Duduica punea pintenii, şi calul galopă în lungul cărărei...

In urmă se zăreà focul de scântei, ce eşeau din cremenea drumului, şi abia se mai auziau, pocăniturile, copitelor.

— Asta-i necuratul, nu-i femee, ziceà baciul. Nici căpitanul dela grăniceri nu struneşte aşa.

După ce iearba a prins să dea în pârgă şi oile au lăsat mieii, baciul a adus şi fata lui mai mică, să-i dea în seamă grija mieilor.

Toată ziulica, Lixandru săreà din stâncă în stâncă, cu câinele cel lăţos după el, adunà smeură, şi-i aduceà Irinei, aşa o chema pe fata baciului.

Ea, îi mulţumea frumos, şi-i împodobea căciula şi chimirul cu flori.

Seara, când se coborau spre colibă, Lixandru prindea mijlocul Irinei, şi o trecea peste vâltoarea pârâiaşului, din Valea Cerbului.

Au crescut ca fraţii, aici în umbra brazilor, până într'o zi când Irina, a simţit o tremurare în tot sufletul.... Lixandru îi coprindea mijlocul şi voia s'o treacă peste vâltoare.

— Acum săr şi eu, şi Irina înfigeà băţul de alun în vâltoare, şi sărea, tot aşa de sprinten ca şi Lixandru.

Duduica Nora veneà şi mai des, tot mai sus în inima pădurei...

Le aducea fructe şi pâine albă, şi mângâia obrajii rumeni ai Irinei. Odată, i-a animat după gât, un şir frumos de mărgele, şi Irina i-a sărutat mâinele.

— Ai nişte ochii rupţi din lumina cerului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Irina privea pământul, şi simţea obrajii, aprinşi.

— Am să vă cunun eu, acolo de vale lângă colibă.

Duduica Nora prinse puşca de vânătoare, sări voiasă în şea, şi alunecă, ca o vedenie pe potecă, de vale...

Lixandru şi Irina, mânau caprele spre colibă şi unul nu a scos un cuvânt.

De multe ori Ana credea că-s supăraţi, şi-i întreba speriată.

— Ori nu vorbiţi amândoi ?

— Ferească Dumnezeu, zise Lixandru, am vorbit prea mult măicuţă. Acum ne odihnim.

Intr'o zi, după sfântul Ilie, Duducuţa, a plecat din Secu, a dat pinteni calului, şi a luat coama muntelui, drept în sus spre Bradul Trăsnit.

A ocolit pajiştea dela colibă, într'adins. Nu prea avea teamă de adâncul prăpăstiilor, şi vrea, aşa de departe, să observe mişcările ciobanilor.

Lixandru îşi desmerdà câinele lăţos, şi Irina da roată caprelor...

Din fundul văei, se auzea pocnituri uşoare, la început mai dese, apoi tot mai rari...

Lixandru a pus urechia la pământ... Câinele a început să latre, şi i s'a sbârlit părul...

Se auzeau desluşit, trosniturile vreascurilor, un murmur înfundat, şi o sforăială, apoi un ţipăt de femee.

Lixandru, a sărit ca ars. Câinele a prins a lătra şi mai tare, şi s'a aruncat spre vale.

— După mine...

Aproape de tufişul de smeură, jos spre cişmeaua cu apă dulce, ursul prinsese în labele de dinainte gâtul buestrasului, care sforăia, muşcându-şi frânele.

Duduia Nora leşinase şi corpul ei, agăţat de scara şei, atârnà în jos.

Părul i se despletise, şi undele apei, ce se strecurau în spărtura pietrei, spre vale, se jucau, cu şuviţele mătăsoase.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Câinele ajunse înainte, şi înfipsese dinţi în pulpa dihaniei.

Ursul mormăii, descleştă braţele de după gâtul calului şi apucă mijlocul câinelui.

Lixandru îşi strânse prăselele cuţitului, făcu o săritură ageră şi înfipse fierul în coastele ursului. Animalul s'a prăbuşit, ca tulpina unui brad, şi sângele proaspăt i-a înroşit blana. Câinele gemeà, cu capul pe o lespede de piatră.

Calul sărise în două picioare, şi Irina ţineà în braţele ei, trupul Duducuţei...

Lixandru, a spălat mâinele în scorbura de piatră, a cuprins în braţele lui trupul Norei, şi au pornit în sus, spre colibă.

Irina duceà calul şi puşca.

Câinele cu un picior de dinainte rupt, se uita rugător în urma lor. Ar fi voit să-l ducă şi pe el, spre colibă.

Ajunşi la vâltoarea pârâiaşului, Duduiţa a tresărit, ca dintr'un vis.

Lixandru, a lăsat-o domol, peste aşternutul moale al fânului, şi ea a început să zâmbească...

Nu ştiuse ce-i frica. Prea e eşit ca din pământ ursul şi-a încins grumajii calului.

După ce s'a odihnit, a sărutat fruntea Irinei şi a strâns mâna lui Lixandru.

— Vezi, a avut cine să mă apere...

Ştiam eu, cât eşti de viteaz !...

Lui Lixandru îi tremura corpul. Văzuse el de multe ori ursul, dar nu cutezase să se apropie, în drumul lui.

Acum s'ar fi luptat cu doi.

Irina cerneà lacrimi, printre genele ei stufoase, şi peste obrajii ei rumeni, svâcneà o tremurare uşoară.

Duduiţa, a pornit pe jos, înainte. Işi chemase toate puterile, şi nu simţea decât, o înfrigurare în tot corpul.

Din când în când se sprijinea, de umărul Irinei şi fluerà un cântec haiducesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lixandru mergea în urma lor, ducând calul de căpăstru, şi privea minunea asta de femee, care nu ştie ce-i moartea.

La colibă, Ana strângea caşul în zăgârnă, şi Spătărel, ciopleà dintr'un lemn, o spetează, pentru samar....

Când i-au văzut pe toţi, venind aşa, au încremenit.

Spătărel a scăpat tesla din mână şi Ana, a rămas cu caşul desvelit.

Duduiţa s'a aşezat pe laiţă şi a cerut apă.

— M'a scăpat din ghiarele ursului.

— Ursu ?

N'a mai stat mult. In obrajii ei tineri, au înflorit iar bujorii.

N'a mai stat mult. In obrajii ei tineri, au înflorit iar bujorii, şi dorul de pădure o chema aproape, pe cărările pustii şi fără sfârşit.

A trecut peste umeri, cureaua puştei, a sărutat-o pe Irina, şi după ce s'a aşezat în şea, a spus către Ana :

— Acum ce zici? Am dreptul să-i cunun? Şi, a dispărut ca o nălucă.

Toţi, au privit-o până s'a pierdut din ochi.

Le era aşa de dragă !...

Până noaptea târziu, ciobanii au stat în jurul focului şi Lixandru le-a povestit întâmplarea.

Aproape, când erà gata să se împrăştie, au zărit cu toţii, un mototol rostogolindu-se spre ei.

— Lupu, zise baciul.

O miorlăitură jalnică, îi scoase din păreri, şi Lixandru, a strigat tare.

— Lăbuş, vino aici Lăbuş.

Câinele s'a târât abia, abia, până aproape de foc, şi a întins laba, în lumina vâlvătaiei.

Ciobanii s'au strâns iar în jurul focului.

Lixandru, a luat încetişor laba sângerată a întins'o uşor pe iarbă şi a cerut Irinei o făşie de teiu .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Irina a rupt din broboada ei, şi baciul a cioplit două scândurele subţiri...

— Trebuie şi tei. Ar fi fost păcat să moară !...

— Aşa-l credeam, zise Irina, şi fugí spre colibă, după aţa de tei.

Au înfăşurat strâns piciorul rupt, între scândurile anume cioplite, şi au legat încet aţa teiului.

Lăbuş scoteà limba, gudurându-se.

In ochii lui, cari străluceau în dogoarea focului, năvăleà, mulţumirea.

Lixandru îi dezmerdà părul stufos, şi-i întidea înainte cupa cu zer proaspăt.

— Papă Lăbuş. Ai scăpat pe Duducuţa Nora.

— Ba tu ai scăpat-o, zise Irina şi ochii ei blânzi, au, coprins în adâncul lor, chipul luminat în vâlvătaia focului, şi a dispărut în umbra nopţei...

Noaptea asta a fost un chin pentru Spătărel şi Ana.

Lixandru trebuià să plece de dimineaţă la Secu. Îi venise rândul la miliţie, şi bucuria lor din toate zilele, o vedea acum risipindu-se, ca pulbera măruntă...

Lui Lixandru îi venea greu, dar simţea şi o bucurie. Avea să lepede zeghea, şi să îmbrace haine mândre.

Ana s'a sculat odată cu zorile, a făcut mămăliguţa şi a pus la foc lapte proaspăt de capră....

Din lunecarea stelelor, simţeà că i se cerne în suflet, frământuri de foc...

Irina s'a apropiat şi ea de vâlvătaie, a mai pus vreascuri, şi a suflat peste spuma laptelui...

Ana plângeà şi Irina abia îşi ţinea suspinul înfundat şi îşi ascundea faţa, mai în umbră.

Năvălise în mintea ei, toate amintirile.

Il vedea pe Lixandru, sărind stâncele, sau strecurându-se printre cetina bradului, după boabele roşii de smeură.

Ii simţea braţele, cum îi coprindea mijlocul, peste vâl-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toarea apei, şi faţa lui aprinsă, cu lucirea scânteetoare, a ochilor, atunci, când a omorât ursul...

Lixandru s'a sculat de dimineaţă şi-a tuns mărunt părul lui de corb, şi din apa răcoroasă a pârăiaşului, şi-a spălat trupul.

O înviorare, îi coprinsese faţa şi braţele erau în stare, să sfarme bolovanii de pieatră.

I'au aşezat rufele şi merinde în glugă, l-au sărutat cu toţii şi l-au petrecut până de vale, în spre curmătura drumului, care duce la Secu.

La despărţire Irina, a aninat, în chiotarea mintea-nului, o floare de muşcată, şi Lixandru i-a sorbit privirea învăluită de lacrimi, într'un zâmbet curat, copilăresc...

Frunzele de mesteacăn, cădeau risipite, peste aşternutul de pieatră.

Lixandru, cânta din frunză, şi pădurea tremura tainic, scuturându-şi podoaba.

Numai bradul, martor, la întreagă taină, a copilului născut din păcat, îşi apleca liniştit acele lui verzi, peste frunzele uscate.

In uşa colibei, Lăbuş îşi mângâia liniştit rana, iar caprele risipite îşi aşteptau stăpânul.

Din vale venea vuetul vântului, ca o tânguire de dragoste...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIII

Simon se obişnuise în fundul scorburilor, numai Rachila şi copii duceau mai greu. Işi petrecuse viaţa în lumea oraşelor, şi le tremurà sufletul, când auzeà vuetul apei, trosniturile brazilor şi mai ales noaptea, când se desprindeà vre'o stâncă şi se năruia în prăpastie..

— Se dărâmă muntele !...

— Nu Rachila, se învârteşte roata la moară...

— Acuma noaptea.

— Cine ştie...

In puţine nopţi Rachila, n'a avut tresăriri şi dimineaţa Simon îi arătà, vrâfurile sticloase ale muntelui...

— Vezi că sunt la locul lor...

— Atunci de ce hurue de se clatină casa ?

— Roata morei, aşa mi-a spus Păun.

— Nu-i roata Simon, sunt duhurile relc, sus de tot în stânca ceia pleşuvă...

Noaptea se aud gemete înăbuşite şi se zăresc lumini...

— Nu mai spune Rachila, te aud copiii. De unde atâtea prostii ?

— Nu-s prostii Simon, mi-a spus nevasta morarului. A văzut cu ochii ei.

— N'a văzut nimica. Aşa-s ţăranii ăştia proşti. Ei văd şi pe diavolul, numai pe ei nu se văd.

Simon simţeà o fierbinţeală în tâmple, şi nu-i mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

venea să privească, vârfurile sticloase şi nici adâncul pădurei.

N'avea să steà cât lumea aici, ştie el de ce a venit, şi nu trebuie să priceapă femeile.

Directorul de la fabrică, un neamţ bătrân cu traşina mustăţilor îngălbenită, de fumul lulelei, veneà în fiecare seară la Simon.

Se aşezau la masă, făcută dintr'un butuc gros sub ramurile stufoase, a unui mesteacăn, sorbeau din ceai, şi vorbeau mult.

Ţi-a mai venit vre-o veste ?

— Aştept...

— Ai trimis pe Moritz ?

— Nu. S'a dus David ?

— Ai toată nădejdea pe el ?

— Ca şi pe mine...

Apoi directorul discută de starea fabricelor. Ii prinsese războiul, cu o mare cantitate de material şi mulţi bani, răspândiţi în ţară.

Nu-i mai rămăsese, decât, câţiva Italieni, cioplitori de piatră şi domnul Kalman, contabil, un ungur burdăhănos, cu mustaţa răsucită, spre urechi...

— Ce părere ai Simon de Români ? Intră ?

— Niciodată. Cu ce ?

— Să vedem ce se face la Sinaia ?

— Neutralitate...

— Bună ar fi...

— Fac rămăşag. Numai să dea Dumnezeu să ne meargă treburile bine.

Aproape întotdeauna îi apucà miezul nopţei şi nu se sculau dela masă, decât atunci când directorul ziceà scurt.

— Cu bine Simon.

— Să vă petrec până la moară.

— Nu-i nevoie...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Chiar mă gândeam, Rachila-i cam fricoasă !

Ochii lui Simon încremeneà în orbite şi gândurile îi alunecau, peste închipuirea bolnavă...

Auzeà vuetul apei, sau scârţâitul vreunui brad, rupt pe jumătate, şi tresăreà...

Noapteà stăteà mult pe gânduri. Rachila, îl întreba adesea.

— Iar te gândeşti Simon ?

— Mă gândeam la David...

— La împăratul nostru, David ?

— Proastă ce eşti. Parcă am nevoie de morţi...

— Mă gândeam la David din Neamţ.

— La Isidor.

— Da. Şi lasă-mă să mă odihnesc...

Din satele de pe valea Prisăcanilor, veniau aproape în fiecare zi, care cu boi, în sus spre fabrică. La o căruţă, aproape fărâmată, erau înjugaţi, câte şase sau opt boi.

Le adună în faţa morei, dejuga, şi apoi porneau spre pădure depă păşune.

Păun morarul mergeà înainte, şi în urma lor Simon...

Mai pe dreapta în umbră, mergeà domnul Kalman contabilul de fabrică.

Ocolea, drumul şerpuit care duce spre pichetul de grăniceri. Şi luă cărarea încolăcită şi alunecoasă, până sus în inima pădurei.

Aici Păun se opriră şi începură orânduiala. Aşteptară, până ce pe cer cloşca cu pui, se scoborà după creastă, şi întunericul coprindeà în braţele lui pădurea şi stâncile...

Se auzeau, fâşieturi scurte în scorburi, şi rumegatul boilor.

Lui Simon îi trmurà sufletul şi simţeà că i se rup picioarele dela jumătate.

Cărarea, era aşa de îngustă, că abia te puteai strecura. Avea marginea despre prăpastie, sfărâmată şi alu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

necoasă, şi felinarul aproape orb, încins cu hârtie neagră, nu lăsà, decât o şuviţă îngustă de raze...

Aproape pe dibuite, ungurul coborà înainte, treceà prăpastia, şi se strecurà încet ca o mâţă, sub scorburà unei stânci înalte, cu umerii botiţi şi trupul aproape despicat.

După el Simon, abia îşi puteà ţine răsuflarea, şi mâinele lui însângerate, apucau rădăcinele, şi se târà, spre scorbură...

Incremeneau ca piatra, ascultau de nu li se auzeau nici răsuflarea...

Numai târziu de tot Simon, ridicà încet felinarul şi dibuià cu mâinile, în crăpătura stâncei...

Aici, găsi o pietricică, scrijilată cu un vârf ascuţit...

O privi cu luare aminte şi o aruncară dincolo de creastă...

De undeva, de peste vârful stâncilor, se auzeà, o voce.

— Gata.

Şi Kalman, răspundeà scurt, parcă ar fi fost sugrumat.

— Gata.

Păun, treceà boii, încet, câte unul, şi îi mânà, după scorbură, până spre gâtul săpat, în piatră...

Intr'o noapte, un plăvan, cu coarnele cercurii, a scăpat din funie şi s'a prăbuşit în adâncul prăpăstiei.

De atunci îi erà mare teamă, şi mâinile lui prindeau bine funia şi coarnele.

După ce treceà boii, Păun, trebuià, să se coboare, iarăşi în dosul scorburei, unde îl aşteptà, tovarăşul celălalt.

Niciodată nu l-a lăsat Simon să aştepte.

Din dosul stâncelor de peste graniţă, se zăreau umbre, ce se tupilau, aproape de pământ.

Unul înumărà în fugă boii, iar Simon şi Kalman, sub scorbură, la lumina slabă a felinarului, făceau socoteli.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mai dă, șopteà Simon, și ochii lui eșau aproape din orbite, lacomi, la lucirea banilor de aur...

— Dăm peste tot din ei, altfel nu se poate...

Se auzi o șuerătură scurtă, și Kalman strigà, înfundat.

— Gata.

Se furișau cu toții, încet în vârful picioarelor.

La despărțire Kalman, strecurà în mâna celui din urmă, un mototol de hârtie, în timp ce Simon, așezà în crăpătura stâncei, în locul semnului, o pungă în care era partea celui, ce le cunoșteà taina...

Negustoria asta le-a mers, aproape tot anul până în primăvară, când un batalion de vânători, a ocupat creasta muntelui.

Lui Simon, nu prea-i veneà la socoteală, și-ar fi pornit-o cu toții spre târg, dacă domnul maior, nu l-ar fi îndemnat să deschidă, o cantină, și dacă lucirea scânteetoare a aurului, nu l-ar fi chemat, mai aproape, cât mai aproape de graniță...

S'a dus doar, copii, și a oprit numai pe Rachila, pentru samovarul cu ceai și cafea...

La bucătărie, adusese, o nemțoaică, și papricașul ei, plăceà de minune.

Își mutase dughiana în cantina fabricei, și sala largă cu lumină electrică și biliard atrăgeà pe maior, și ceilalți ofițeri.

Intr'o seară, după ce maiorul și-a sorbit cafeaua, Simon, s'a apropiat de el și i-a zis pe șoptite.

— Dacă aduc dela Neamț, un fată frumos...

— Se poate domnule Simon ? Află comandamentul și apoi...

— Nici apele n'o să afle..

— Nu pot stà aici, fără învoirea comandamentului.

— Păi una, are să fie bucătăreasa mea, alta spălătoareasa mea, cea mai mică, fată la copii...

— Dar n'ai copii aici...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi dacă n'am, ştie comandamentul.
— Nu domnule Simon — Una poate...
— Fie şi una...
Seara Simon, a intrat în casa directorului dela fabrică.
Domnul Klein, sorbeà din filigeaua cu caîea şi ceteà jurnalul. O înfrigurare nervoasă, îi coprinsese trupul şi ochelarii cu rama de aur, tremurau, peste nasul turtit şi păros.
Năvala Germanilor în Belgia, îi esaltase toate simţurile, şi îşi lingeà buzele groase, par'că ar fi fost ultima rămăşiţă dintr'un papricaş...
Doar, nu l-a luat pe Simon, în braţe.
— Mai aproape Simon, mai aproape...
Simon s'a aşezat, aproape de patul lui Klein, şi credeà că o nouă afacere, va fi pusă la cale.
— Vezi Simoane ? Uite pe hartă... Aproape, mai aproape... S'au dus belgienii.
— Am văzut, şi bine le-a făcut... Aşa trebuià. Şi nouă tot aşa ne trebuie, dacă nu ne-om astâmpărà...
— La voi ? Avem, puţină grijă... Dar, nu ne temem... Şi apoi tu nu eşti de aici...
— Nu sunt, dar am copii, am muncit aici...
— Vrei să zici, că ai furat aici...
Simon râdea tare, oridecâteori neamţul căutà să arunce vorbe pe socoteala lui.
Domnul Klein îi mângâe barba, îi dădù aproape cutia cu tabac, şi punându-i mâna pe umăr, îl întrebă :
— Ce zici de armata venită, aci la munte ?
— Ce să zic ? Aşa-i regula răsboaelor...
— Aşa am zis şi eu, dar vezi, d-ta ne-a tăiat drumul vitelor. Nu de alta, dar pentru d-ta. Bani albi pentru zile negre, cum se zice aici.
— Ne-om mulţumi cu ştirile şi cu ceva untură.
— Minunat, dar o să fie greu...
— N'ai teamă, am încercat ceva... In locul vinului de Cotnari, trimetem grăsime...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi crezi că merge ?

Are să meargă...

Dar la vamă...

— Is gata toţi, numai că de... mai trebuesc sunători.

Neamţul scoase dintr'un sertar, o cutie de fier, lu din ea mai multe fişicuri şi le aşează, lângă Simon, p marmora noptierei.

— Mai pune unul. Imi trebue la Neamţ

Aduc pe Luisa...

— Cum îi la Neamţ ?

— Da a adus'o David. Şi lui David îi trebue ceva...

Klein mai adăogă un fişic.

Luisa, era o evrică din Viena, venită în ţară odată cu declararia răsboiului între Austriaci şi Sârbi. Ştia să vorbească minunat româneşte, frumos, în vârfu limbei. Duceà o viaţă dschisă, şi cheltuià, cu o dărnicie vecină cu risipa. Nu-i plăceà decât cercurile ofiţerilor, şi oamenilor din societatea înaltă.

Klein îi trimeteà bani, oricât cereà, şi un domnişor din Bucureşti, îi dădeà ştiri şi muşterii din lumea mare...

Nimeni nu o tulburà, şi când a încercat odată poliţia, să o cerceteze mai de aproape, s'a făcut atâta tămbălău, de a intervenit şi ministerul Austriac, din Capitală.

Pe drum, când veneà dela Neamţ, în droşcă, Luisa, a întrebat pe Simon.

D-ta cunoşti pe domnul Klein ?

— Cum să nu...

— Ii frumos, la el ?

— Minunat...

— Ofiţeri sunt...

— Tot muntele...

— Bun. Deschise tabachera de aur, apucă între degetele ei albe, o ţigară, şi apoi o prinse între buzele roşii, ca floarea de mac.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I se zărea albul dinţilor, mărunţi ca hurmuzul, şi adirea răcoroasă, cu miros de brad, înflorise în obrajii ei.

Simon, a zărit sus de tot deasupra Vidrei, scânteerea rucei de la mânăstire, şi în sufletul lui chinuit de strălucirea aurului, au năvălit toate amintirile.

Şirul de ani îngropase amintirea Dorinei, dar alte păcate noi, îşi făcuse făgaş în sufletul lui bolnav, şi de multe ori tremură de teama unei prăbuşiri.

Luisa îmbătată de atâta frumuseţe, fluerà, o melodie jalnică, şi în mintea ei veneau una câte una, toate nebuniile unei tinereţi, pusă în cea mai nevrednică slujbă

Droşca alunecà, câteodată în vâltoarea apei, şi păretele de piatră vânătă, păreà că se năruie peste ei.

Luisa apucà umerii lui Simon, şi-i arătà, cum alunecă păstrăvii, prin undele repezi.

— Uite cum aleargă... Aşa frumuseţe n'am văzut de cât în Elveţia... Frumoasă ţară.

— Frumoasă, adause Simon, şi mai întinse hăţul.

— Şi tare-i bogată...

— Toţi câinii sunt sătui în ţara asta, zise Simon, numai boii rabdă..

Un zâmbet şiret, îi flutură, ca o boare caldă.

— Şi de ce rabdă boii ?

— Pentrucă trag toată ziua, şi n'au timp de hrană...

— Dar noaptea ?

— Şi noaptea trag...

— Aşa.

— Da.

Luisa nu pricepù şiretenia lui Simon. Pe faţa ei aprinsă de mirosul de brad, răsărise din nou urmele unei frumuseţi răpitoare.

Ochii ei mari, rupţi din întunericul nopţei, sfredeleau zarea, şi se deschideau largi, când vedeà cum în vâltoarea apei, oamenii opresc cu cârligele buştenii de brad.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In deschizătura largă, se zăreau luminile dela fabric şi se auzeà cum cade apa la scoc.

Din adâncul pădurei, veneà în valuri tânguitoare, melodie ruptă din durerea unui suflet, care iubea.

— Ce frumos cântă... Pare un ciobănel din Alpi, cân îşi coboară caprele, spre valea unui pârâiaş.

— Sunt tăitorii de lemne.

— I-aşa de frumos aici !... Mă săturasem în Bucureş Prea multă şampanie şi miros de carne...

— Aici miroase a reşină.

— Simt că mi se umflă pieptul de sănătate...

După ce a trecut podul de bârne, în faţa morei, dro ca s'a oprit, în dreptul unui balcon, acoperit de viţă să batecă...

— Aici stă domnul Klein...

Luisa a sărit, sprintenă, ca o căprioră şi a coprins în braţele ei, gâtul învăluit de ceafa cărnoasă.

— Ai venit bine ?

— Minunat, şi mâna ei moale, a început să mângâie guşa cu multe rânduri, a neamţului.

— Iţi merge bine moşulică.

Simon aduse geamantanul şi o valiză mică.

Servitoarea i le desprinse din mână şi fugì cu ele în camera anume preparată pentru Luisa.

Simon îşi scoase şapca şi salută respectos.

— La revedere Simon...

— Avem mosafiri. Vino dacă poţi.

— Nu cred...

— Aşa de repede, zise Luisa, şi se trânti peste cana peaua moale.

— Un flutur de noapte.

— Flutur ? Atunci, o să-i ardem aripele.

— Să te văd. Şi neamţul începù să desmerde chipul minunat al Luisei.

— Ai slăbit strengăriţ-o... Cel puţin ai folosit ceva sau mi-ai păpat aurul în lumea ta de fluturi ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Neamţul poreclise aşa, pe ofiţerii români.

— Cam mult am mestecat, dar n'am făcut guşa d-tale... Nu vezi ? I-a uită-te ?

Şi Luisa îi vâră aproape în ochi, o oglindă frumoasă, de cristal încercuită în ramă de aur ...

— Tare minunat !.. De unde ai ?

— Dela un fluturaş...

Klein, râse cu poftă şi apropie buzele lui cărnoase, de fruntea albă, săpată în marmoră...

Luisa sări de pe canapea şi se opri în dreptul oglinzei din colţ, aţezându-şi şuviţele de păr, şi ştergându-şi faţa, cu un burete moale, parfumat.

— La ce-ai poftit şi pe scârbosul cel de birjar ?

— Nu e birjar !

— Dar ce poate fi ?

— Ii mare negustor. E în serviciul nostru.

— Aşa bătrânitură ?

— Uite aşa, cum îl vezi. Ne-a trecut dincolo peste o mie de vite, multă untură şi câte ştiri...

— Poate.

— Dar D-ta ?

— Eu ? N'ai primit raportul ?

— Ii prea vechiu şi cam scump...

— Vrei altul nou ? Mai svârle aci ceva. Luisa îşi desfăcu geanta şi ochii ei înfăşura rugători, privirea neliniştită, a neamţului.

Klien luă cheile, scoase caseta, şi desfăcù în punga Luisei, fişicul de aur.

In strălucirea lor se jucau razele dela becul electric, şi Luiza râzând, ca un copil fără minte, îmbrăţişă mototolul de carne, şi-l sărută pe amândoi obraji.

— Acum poftim lângă mine, şi îl trase aproape de ea, pe canapeaua din dreptul oglinzei.

— Vrei să-ţi spun multe ?

— Tot ce ştii. Şi neamţul cu capul rezemat de umărul Luisei, trăgeà cu lăcomie din luleà...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi să nu uiţi ceva.

— Nimic. Noaptea dacă mă deştepţi din somn îţi nu măr pe degete, toate rgimentele dela Mehedinţi până l Dorna.

— Toate... Toate...

— Pe toţi Gheneralii şi Colonelii... Le ştiu şi doicile unde au supt lapte...

— Şi pe cel de aici ? !

— Cel dela vânători ?

— Da, fluturaşul acesta, care îl aşteptăm la masă.

— Nu. Fluturul d-tale nu-l cunosc, dar i-am luat urma din Neamţ. Nu-i divorţat ?

— Da.

— Nu face joc de răsboi pela ferestrele duduiţelor

— Asta nu prea ştiu, dar...

— Şi mai te lauzi cu Simon al d-tale, ia să vezi cum mi-l frământ eu, de-are, să-i ploae sudoare pe frunte.

— O să vedem...

— Lu Bucureşti am depănat eu multe jurubiţe, de astea !...

— Dar ai vestit ceva la Braşov ?

— Numai odată ?

— Ai trimis pe Isidor ?

— Nu.

— Dar pe cine ?

— Ghici...

— A venit Katz ?

— Nici.

— Atunci.

— Uite. Şi Luisa îşi arătă pantoful de lac.

Neamţul se uită buimăcit. Credeà că Luiza îşi bate joc de bătrâneţele lui.

— Nu te-ai lăsat de prostii ?

— De prostii nu, dar de proşti o să mă las...

Klein îşi frecă mâinele, aşeză tăciunele dela lulea, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

priveà cu ochii holbaţi la partoful, care prindeà într'o veriguţă de argint picioruşul mic.

Intre buzele lui groase, se frânse năvala unui zâmbet silit.

— Mai dai ceva, ca să spun tot ?

— Mai dau.

Luisa vârî degetele între veriguţa de argint, şi într'o clipă prinse între mâinile ei mici, pantoful de lac.

— Şi cât mai dai ?

— Cinci napoleoni...

— Puţin...

— Zece.

— Fie...

Luisa desfăcu cu luare aminte din talpa pantofului, nişte şuruburi mici, cu capsule de gumă, trase un căpăcel de catifea şi apoi îi flutură în mână, o bandă de hârtie, lunecoasă, împestriţată cu figuri şi cu un scris mărunt.

— Ai văzut ?

— Şi-ai dus la Brasoo?

— Până la vamă. Acolo mă aşteptà Katz, schimbam pantofii şi gata.

— Poliţia ?

— Ciocnea paharele cu noi.

Servitoarea a intrat repede, şi în fundul sălei, se auzeau zângănitul pintinilor.

— Fluturile...

In uşa sufrageriei, apărù chipul voinic a unui ofiţer mândru, care sprijinindu-şi mâinile în sabie, rămase uimit.

Nu cunoşteà în casa asta decât pe grăsuţa dela bucătărie şi pe servitoare.

Minunea asta de femee nu o văzuse niciodată.

— Poftiţi, domnule Gheneral..

— Mai am o poştă până la Gheneral.

— Aşa-mi place mie să numesc pe ofiţerii români.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sunt prea mândrii !

— Incântat şi maiorul se apropie, luă poziţia ostăşească îşi înclină capul şi întinse sfios mâna.

— Cu cine am onoarea ?...

— Domnişoara Klein...

— Fica domnului...

— Nu, nepoată...

Neamţul rămase zăpăcit. Nu credea că Luisa să-l vâre în atâta încurcătură, să-i împrumute numele şi să se declare nepoată; mai înainte ca el să ştie, de această năzdrăvănie.

— Aţi venit azi dudue ?

— Doar am sărit din droşcă...

— De dorul unchiului ?

— Mai mult de dorul pădurei. Mi-e aşa de dragă. Păcat că nu-i voie !

— Poate să fie... Să vedem...

Ofiţerul, lacom de atâta frumuseţe, răsărită aşa pe neaşteptate în văgăuna munţilor, sorbeà cu uesaţ, privirile ochilor, din cari năvăleà o dogoare de foc.

Au mâncat agale, şi s'au privit mult.

Vinul negru, înflorise în obrajii fetei ca două garoafe.

Buzele ei sugeau cartonul aurit al ţigărei, pe când majorul îi admirà tabacherea de aur, cu o amintire neînţeleasă, săpată la un colţ.

Luisa priveà pe sub sprâncenele stufoase, pe când neamţul, se munceà, cu dopul unei sticle de şampanie.

La detunătura sticlei, Luisa a sărit de pe scaun, şi maiorul râzând, bătеà din palme.

— N'aţi fost niciodată la vânătoare ?

— Ba da. Trag din fuga calului.

— Ştiţi să călăriţi?

— Minunat.

— De aceia te-ai speriat de-un dop... Klein, râdea şi turnă spumosul, în cupe.

— Gustă, să-ţi treacă frica...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Taci haraba bătrână, şi Luisa răsucindu-se într'un picior, luă sabia maiorului şi făcând o învârtitură de-o clipă flutură lama, peste capul neamţului, cu o repeziciune căzăcească.

Klein, scăpă sticla din mână, şi se rostogolì peste canapea.

Maiorul uimit de această minunată execuţie, râdeà cu poftă.

— Cine-i fricos? Să spuie Gheneralul...

— Nici unul.

— Nu se poate atunci nu beau.

Maiorul stà pe gânduri, apoi privind spre domnul Klein, care râdeà şi el de nebunia Luisei, zise :

— Ii mai fricos domnul Klein...

— Ura să trăeşti ghenerale. Luisa ciocnì şi răsturnă pe gât vinul înspumat.

— Mai adu una unchiule.

Klein execută ordinele cu repeziciune· umplù cupele, şi apropie tava.

— In sănătatea gheneralului.

— In sănătatea d-v dudue.

— Fie...

Cupele s'au deşertat într'o clipă. Ochii maiorului licăreau şi pleoapele tremurau des. Frumuseţea Luisei şi vinul, îi îmbătase peste măsură sufletul.

Luisa prinse centura, îşi aşează peste părul ei mătăsos, chipiul vânătorului, şi luând poziţia, prezentă sabia cu atâta măestrie, în cât maiorul rămase zăpăcit.

— Eşti o minune, îngână maiorul.

— Nu prea.

— Ai sânge german...

— N-as vrea să-l am ?

— Dece? Nu vedeţi cât sunt de viteji...

— Barbari... Au intrat în casă pustie.

— In Belgia ?

— Da. Ca în pustiul Saharei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— N'aveau ce face...

— O Marnă le mai trebue... şi-s gata.

Luisa priveà şiret spre chipul încremenit al lui Klein.

Au sorbit cafelele, au mai discutat de răsboi şi maiorul mulţumit, a cerut voie să se retragă.

L-au petrecut până aproape de roata morei, şi la despărţire Luisa i-a strâns mâna cu căldură.

Lui Klein, nu-i piereau din suflet, năzdrăvăniile Luisei.

Pantoful ei miraculos, meşteşugul ei ostăşesc, şi mai ales dibăcia de a prinde suflete, şi-ale frământa ca pe un aluat, îl făceau să creadă, că această femee năzdrăvană, îi mai dibace ca toţi nemţii lor.

— Iţi place cum l-am depănat.

— Eşti ca o vrăjitoare.

— Şi cât eşti de sgârcit cu mine !

— N'am să mai fiu, Luiso.

— Zim nepoată. Ce, ai uitat?

— Nu, n'am uitat...

— Atunci ?

— Mă gândeam că de unde ştii să călăreşti şi să umbli cu sabia...

— Vezi ? Am spus eu că nemţii, în loc de crecri, au cartofi... Aşa că ai uitat?

— Dar nu ştiu nimic...

— Cum nu ştii? Cine călăreà mai bine, în Circul din Viena ? Ai uitat cârtiţă bătrână !

Klein îşi bătù fruntea cu mâna.

— A-a-a... vezi mi-am adus aminte. Intr'o seară ai făcut sărituri minunate, îmbrăcată căzăceşte...

Şi domnul Frantz, ţi-a trimis de sus dela lojă, cordonul frumos cu lame de aur.

— Ei vezi moşulică... Ai început să te topeşti de căldură...

In vale se auzeà vâjâitul apei, şi par'că un mùrmur

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tainic se desprindeà ca un blestem, din întunericul pădurei.

Văzduhul cerneà, scăpărări de stele şi mirosul de brad se topeà în adieri calde.

A doua zi de dimineaţă, un soldat din vânători ţinea de strune un cal negru ca corbul, care îşi muşcà frânele şi lepăda spumă albă.

Luisa nu mai putea de bucurie.

— Vezi că i-am ars aripioarele ?

— Cui ?

— Fluturaşului de-aseară. I-a priveşte colo, sub brad.

Luisa arătă neamţului, calul rotund, cu coama tunsă mărunt.

— Adu-mi repede geamantanul.

Ea, îşi scoase pantalonii de călărie cu vestonul verde şi puse pe cap şapca cu care în circul din Viena răspundea mulţimei fluturând'o în fuga calului.

— Pari un honvez din garda Kaiserului.

— Ba să mă ierţi cu honvezii voştri. Seamăn cu un roşior de aici.

Klein încruntă sprincenele. Prin ochelarii lui priveà arătarea asta de femee.

I se păreà aceva, că o zăreşte în circul din Viena, aşa cum era atunci, micuţă, cu părul vâlvoi ce-i cădea în valuri pe spate, cu şapca pusă băeţeşte, pe-o sprânceană şi cu săriturile ei nebune, pe şeaua calului.

Privirea lui se oprì apoi, în deschizătura geamantanului.

— Mai ai şi alţi pantofi ?

— Sss... Şi-l lovi încetişor cu mâna peste buzele unsuroase, apoi sprintenă ca o căprioară, eşi afară lângă cal.

Soldatul o salută milităreşte şi întrebă sfios.

— Dvs. sunteţi vara domnului Maior ?

Ea îi răspunse încetişor, neputând să-şi oprească năvala râsului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eu sunt, dar ce poftești ?

Nimica... Am întrebat.

Vânătorul îi întinse cravașa și voi să-i țină scara, dar Luiza dintr'o săritură prinse între pantofii mici, scările, și înfigând pintenii de argint în coasta calului dispărù ca o nălăucă...

Să fii cuminte... Neamțul o petrecea cu privirea până se pierdea în adâncul văei.

La cotitura morei, peste vâltoarea apei, maiorul o aștepta, călare...

Luiza la salutat strengărește, mai de departe...

La marginea apei, a înfipt puternic pintenii și negrul a sărit, ca o căprioară, vâltoarea.

Maiorul încremenise în șea.

— Nu ție teamă?

— De ce?

— Așa în salturi mari...

— Păcat că n'am calul meu !... Aș sări peste D-ta...

Apoi, o luă în galop înainte, pe cărarea cotită a pădurei.

— Pe aci?

— Da, dar încet. Sunt bolovanii mari...

Au mers așa, până sus în creasta muntelui.

Au oprit, caii și au privit, mai departe peste piscuri.

— Vă place, dincolo... E așa de frumos în Austria și maiorul arătă cu cravașa, casele albe, semănate pe marginea pădurilor...

— Vreți să ziceți în Ardeal...

— Da în Ardeal...

— Sunt mulți români acolo!...

— Cam mulți!...

— Și ce fecioare frumoase!... D-ta ai văzut fecioarele din Săliște?

— Da, le-am văzut, sunt frumoase...

— Nu frumoase, domnule gheneral, sunt minunate.

— Ori cum, nu vă întrec...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Maiorul înfăşură chipul drăgălaş al Luizei, într'o privire, care cerşeà...

Ochii fetei îmbătaţi de priveliştea munţilor, scăpărau văpăi.

Se zărea în lungul coastei, săpăturile adânci şi împletitura de sârmă ghimpată.

Soldaţi rostogoleau copacii înalţi, le ascuţeau ramurile şi îi acopereau în frunză de brad.

Luisa se făceà, că nu priveşte acolo· desmerdà coama calului, dar pe sub sprincenile ei stufoase măsurà fiecare pas şi însemnà, în mintea ei de spioană, tot coprinsul...

Arătând cu cravaşa mai în sus după creastă, întrebă pe maior.

— Acolo ce-i?

— Pichetul...

— Al D-vs.

— Nu.

— Dar acolo?

— Tranşeele...

— A-a-a tranşeele... Nu mă interesează... Cunoşteam „Tranşeele din Bucureşti", cu rosbrat şi vin înfundat...

Râse cu poftă şi ea şi maiorul, apoi începù să coboare în pădure...

Dacă zăreà vre'un trunchiu de brad sau bolovani de piatră, înstruna calul şi sărea.

Maiorul nu se mai sătura privind-o.

Aşa, cum era în uniforma ei de călărie, ageră în mişcări, putea să facă din el ce vrea.

— Şi dac-o afla generalul? Ce-mi pasă... Imi iau răspunderea...

Luisa mergeà înainte, şi apucà câte o mână cetina bradului. Ea începù să fluere, o serenadă, duioasă şi îşi legăna trupul în şea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ajungând aproape de vâltoarea apei, oprì calul şi arătând în luciul apei, umbrele lor, zise către maior:

— Vedeţi? E tot ce ne leagă de pământ... Umbrele noastre!...

— Numai atât?

— Atât şi iubirea... D-ta ai iubit vreodată?

Maiorul nu ştia ce să răspundă. Credeà că strengăriţa asta vrea să se joace cu sufletul lui, şi a răspuns aşa la întâmplare.

— Numai odată...

— Păcat, că nu mai poţi iubi...

— De ce să nu pot?

— Pentru că ai mai iubit odată...

— Şi numai o iubire încape în sufletul meu?

— Da, una, numai una singură. Celelalte sunt încercări dureroase...

— O să vedem...

Caii au intrat în vâltoarea apei, şi au început să soarbe cu lăcomie, undele reci.

Soldatul aştepta sub bradul din faţa caselor. El a voit să ajute Luisei, dar capra sălbatică, cum îi zicea în urmă neamţul, a sărit, într'o clipă a prins în braţe gâtul lui Klein şi prefăcându-se că îl sărută, îi şopti încet.

— I-am tăiat aripele...

Neamţul bucuros de-atâta ispravă, îşi puse mâinele în şolduri şi zise către maior:

— Aşa că iei masa la noi.

— Mulţumesc. Nu pot.

— Te-ai supărat pe noi?

— Fereaşcă Dumnezeu. Am prea multe treburi. Mâine...

— Atunci, noapte bună...

— Noapte bună, răspunse maiorul şi îşi îndreptă mersul pe drumul pietruit al satului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Luisa îi ilustură de mai multe ori o ramură de alun şi maiorul învârtea chipiul în semn de mulţumire.

— Iţi place babacule?

— Eşti o regină.

— Hai, adu aur. Să fie mult, să-i văd strălucirea şi să mă bucur... Adu mult...

Impletindu-şi mâinele peste piept, s'a trântit pe canapeaua moale, obosită de atâta bucurie şi drum, şi alintată în gândurile-i nebune, de strălucirea ispititoare a aurului...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIV

Peste pădure nourii îşi cerneau, prin sită de mătase lacrămile....

Apa venea mai năvalnic, şi peste spuma albă se aduna frunzişurile şi vreascuri uscate...

In deschizătura tranşeelor, sus pe creastă, în linia întâi sergentul Alexandru Spătaru din plutonul unu, împărţea cartuşe..,, dintr'o cutie de lemn.

Pe seară, trebuia să schimbe plutonul doi, dela postul mic, numărul unul aşezat aproape de *„Stânca trăsnită"* despicată până în adâncul muntelui.

Lui Alexandru, îi era tare dragă, patrularea de noapte, şi dacă îl iubeà maiorul, îl iubeà pentru curajul lui nemăsurat...

El îşi aducea aminte şi se credea că trăeşte aevea, acolo, lângă stână, în apropierea caprelor, cu dezmerdările din ochi ale Irinei şi în tovărăşia Duduiţei.

Simţeà peste gâtul lui, labele grele ale ursului, şi îşi scutura trupul voinic.

După, ce comandă, aşezarea plutonului în linie, împărţi schimburile, apoi porni cu ei prin flanc câte doi, pe cărarea încolăcită, din dosul răţelelor de sârmă.

Ajunşi aproape de stâncă, Lixandru opri plotonul, înumără din nou schimburile, le orânduì şi apoi se întoarse şi se aşeză cu rezerva, în dosul abatizelor peste frunzişul umed.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu mai venea de sus, şi nouri îşi purtau umbrele, peste vârfurile brazilor.

Devale jos, pe lângă aripele morei, se zărea lumina unui bec electric, în dreptul cantinei...

Lui Lixandru i-a venit în minte, chipul lui Simon, boerul dela cantică, cum îi ziceau soldaţii.

S-a adus aminte, că într'o dimineaţă, la întrebat, de mai multe ori şi la măsurat de sus până jos.

— De unde eşti tu?

— Din poalele Vidrei, i-a răspuns atunci, Lixandru.

— Eşti rudă cu Udrea?

— Care?

— Pădurarul din drumul mânăstirei...

— Nici nu-l cunosc.

— N'ai de unde îl cunoaşte, a murit de mult.

— Atunci ?

— Credeam că-i eşti nepot.

— Nu.

— Dar, al cui eşti din poalele Vidrei ?

— A lui Spătărel cel cu stâna...

— A, a, a... Cunosc, şi Simon l-a mângâiat pe obraz.

Lixandru a simţit atunci o tremurare în mâna lui Simon, şi împăcarea unei răzvrătiri sufleteşti i-a văzut-o peste faţa aprinsă şi în barba sbârlită, care tremura.

Şi acum privind întunericul, nu ştia de ce chipul lui Simon îi sta pironit în lumina ochilor.

Soldaţii din jurul lui adormiseră cu mâinile peste căpătâi, numai el veghea şi aştepta schimbul sentinelelor şi poate cine ştie iar vine domnul maior cu verişoara d-lui, înfăşurată în pelerina de ploaie şi cu capela de vânător pe cap.

— Seamănă cu Duduia, tot aşa frumoasă şi ageră, în şeaua calului.

Soldaţii o cunoşteau mai toţi şi se minunau de „diavolul acesta de femee", care se căţără de vârful stân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cilor ca o mâţă sălbatecă şi sărea în şeaua calului mai abitir ca un cazac.

Maiorul venea adesea, mai ales în nopţile cu lună împreună cu Luiza, înspectà linia sentinelelor, dădea ordnie şi se pierdeau pe cărarea încolăcità înspre desişul pădurei.

Intr'o noapte, un soldat din garda mare, s'a apropiat încet de Lixandru care cu ochii lui scânteietori, sfredelea umbrele stâncilor, spre linia întâi a sentinelelor.

— Să trăeşti frate Lixandre...

— Să trăiască şi soacră-ta, măi Voicule.

— Numai că n'am !

— Poate că ţi-ei găsì una acolo... Lixandru arătà lui Voicu, o luminiţă mică ce tremura departe, peste creasta muntelui.

— Ştii tu ce-i acolo ?

— Păi, ce să fie... Ardealul.

— Da Ardealul.. Pentru el ne arde sufletul şi ne fierbe sângele.

— Să dea Dumnezeu frate Lixandre să avem şi noi norocul să-l călcăm, şi braţele noastre să-şi aibe şi ele isbânda lor.

Şi atunci în noaptea aceia, Lixandru şi Voicu s'au pomenit peste ei cu căprarul Undiţă. De-abia îşi ţinea răsuflarea...

— Măi fraţilor îi posnă mare cu verişoara lui domn maior.

— A căzut de pe cal ?

— Ţi-ai găsit.

— A sărit din fugă vâltoarea ?

— Nici...

— Atunci ?

— Măi fraţilor îi posnă mare.

— A mai pierdut vre-un pantof ?

— Nu.

— A sărit buşteanul dela moară ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— L'o fi sărit şi pe ăla, dar posna-i mai mare.

— A sărutat'o domn maior !... Ştiţi colo aproape de scorbură, se ţinea în braţe, şi ea îi mângâia părul... Ii lua chipiul din cap, îl asvârlea sus, sus de tot, îl prindea între degete şi-l aşeza peste părul ei. Ce păr, măi fraţilor ! Parcă-i scăldat în lumina soarelui.

— Păi aşa verişoară ? întrerupse Voicu.

— Eu de ce zic că-i posnă mare ?

— Mi-e-mi miroase a busuioc, muierişca asta. V'am spus eu domn sergent păţania.

— Eu n'o ştiu, întrerupse Undiţă.

— Cum n'o ştii? N'ai fost cu noi?

N'am fost.

— Nici eu n'am fost.

Voicu îşi sprijini mâinile în gura ţevei dela puşcă, ridică puţin cosorogul capelei şi începu :

— Eram în linia întâia, aproape de pietroiul cel vânăt. Mi s'a părut că spre picheţul unguresc se mişcă o lumină mică. Mă uitam ţintă...

Lumina se ascundeà şi iar răsăreà, aşa ca o scânteie. Apoi se strâgeà... Mi-'nchipuiam că vre-un grănicer trage din ţigară şi stă pitulat în desişul dela cişmea. Am încercat piedica dela armă şi am pus urechia la pământ... Am stat aşa multă vreme şi luminiţa iar se arătà şi se mişcà aşa, ca un cerc. Nu se auzea măcar paşi de om, sau vre-o trosnitură de vreascuri.

— Şi n-ai vestit postul ?

— Nu.

— Rău.

— Păi să vedeţi... Eram gata să mă strecor pe pântice până aproape de hătişul care ascunde năpârcele de diucolo.

— Şi n'ai făcut-o ?

— Aveţi răbdare... Din spatele meu, am auzit paşi... Am tresărit. O lumină la fel mică, se mişcà în rotocoale şi o umbră venea spre linia noastră. Lumina s'a ascuns,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dar umbra venea înainte spre mine... Ii domn maior mi-am zis, şi începuse să-mi tremure trupul ca de friguri... Mă gândeam, că a zărit şi dânsul luminiţa din desişul de peste graniţă şi ce o să-i spun ? Am luat poziţia...

— Pentru rond ?

— Da .Dar ce să vezi ? Umbra mi-a dat parola şi a dat năvală peste mine. M'a întrebat :

— Nu-i aici maiorul ?

— Rămăsei buimăcit. Verişoara domnului maior singură în puterea nopţei !

— Nu-i duduiţă ? N'a venit ?

— Cum se poate ? A plecat acum de lângă mine ?

— Poate ai dormit ?

— Eu ? Mai bine să mă încremenească Maica Domnului ca piatra, de cât să adorm aici.

— Şi nu ţi-e frică singurel aici ?

— Nu-s singur, am ațâţia pe lângă mine, şi de ce să-mi fie frică ?

— Uite de ce-i colo...

— De unguri ?

— De ei...

— Unde nu dă Dumnezeu să şuere domnul maior şi să ne strige aşa cum striga d-lui tare : — „Inainte copii"...

— Şi ce-aţi face atunci?

— Mămulică Doamne... Aş svârle capela spre cer şi nu mi-aş opri răsuflarea de cât în tranşeele lor.

— Au şi ei tranşee ca ale noastre?

— Dar ce naiba scormonesc pământul dincolo de desiş... Doar nu seamănă cartofi în luna lui cuptor !

— Şi zici că n'ai văzut pe maior?

— Nu duduiţă.

— Dar ce-ai văzut?

— Uite colo, vezi d-ta, în hătişul ăla...

— Ei ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am zărit că se mişcă o lumină mică aşa în rotocoale mici. Se ridică în sus, se lasă în jos, apoi se stinge ca o ţigară.

— O fi fost luleaua vre-unui grănicer.

— Nu duduiţă... Prea era luminoasă şi prea se încolăcea, parcă făceà semnalizarea, cum făceam noi în dosul tranşeelor. Era să mă strecor spre hătiş.

— Şi de ce nu te-ai târât ?

— Păi... am auzit paşii dv.

— Şi numai paşii ?

— Apoi am zărit şi la dv. o luminiţă mică, se învârtea uşor.

Eu povesteam şi ea râdeà cu hohote.

— De tine ? zise Lixandru.

— Nu ştiu.

— Apoi ?

— Mi-a pus mâinile ei albe peste umeri de-mi tremura carnea ca o piftie şi mi-a zis :

— Vezi ce prostuţ eşti. A fost lumina dela mine. Uite am uitat felinarul puţin neînvelit şi s'a strecurat lumina din el. Aşa-i făcut felinarul ăsta, înşală înainte, de crezi că mai e unul.

— Poate duduiţă, dar nu-i voie nici aşa. Nu-i voie nici să scaperi din amnar.

— Atunci n'am să mai viu cu felinarul.

— Nici cu el nici fără el.

— Cum ? Eu n'am voie pe aici ?

— Nu. Aşa avem ordin.

— Dela cine ?

— Dela domn maior. „Nici pe maică-mea să n'o lăsaţi în linia sentinelelor", aşa ne-a spus într'o seară.

— Păi a pomenit şi de mine?

— N'a pomenit de d-ta.

— Atunci ?

— Dacă a spus de maică-s'a, ce-o să zică de verişoară !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Atunci n'am să mai viu !

— Să nu mai vii duduiţă.

— Şi a plecat ? întrerupse căprarul Undiţă.

— De-odată nu. S'a pogorât puţin spre cărare, a început să svârle în sus un ghem, ca o minge... şi m'a întrebat râzând :

— Tu te-ai jucat vre-odată cu mingea ?

— Numai odată...

— Şi-o svârle-i sus? Uite ca mine. Şi prefăcându-se că vrea s'o svârle în sus, a aruncat'o peste cărarea picheţului unguresc în spre hătiş.

— Şi era minge ?

— Eu ştiu măi fraţilor.

— Şi ce-a mai făcut ?

— A vrut să o caute... apoi a zis: — „Imi ia maiorul alta, n'o mai caut" şi râzând a plecat înapoi. Am văzut-o că s'a strecurat încet după stânca din creasta de colo şi pe urmă s'a pierdut. Am mai zărit doar o dâră mică de lumină şi apoi n'am mai văzut nimic. O fi luat cărarea spre cantină.

— Şi tu ai crezut ce ţi-a spus de felinar ?

— Da de unde. Parcă aş fi fost năuc. Nu vedeam eu lumina din hătiş...

— Şi vezi... De ce a mai arătat odată lumina ?

— Ei de ce ? Mi se părea că-mi plesneşte ochii de necaz. I-aşi fi luat dintr'un singur cartuş felinarul.

— Şi de minge ai crezut ?

— De... Poate de minge...

— Să nu fi fost ca pantoful.

— Ce pantof ?

— Nu ştiţi povestea. Şi Undiţă întins peste foaia de cort ,începu să le povestească.

De sus, nourii nu-şi mai cerneau ploaia şi printre şuviţele lor destrămate se zăreà licărirea stelelor.

De devale de jos, se auzeà abia năvala apei la scoc şi încă se zăreà o lumină mică spre fabrică.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lixandru își scoase ceasul, îl apropie de felinarul care abia mai pâlpâia sub învelișul ramurilor de brad și apoi îi zise lui Undiță.

— Ai timp să povestești frate Undiță. Mai e până la schimbul trei.

— Știți voi, în ajunul Sfântului Ilie, când am făcut marș forțat spre mânăstire ?

— Cum să nu știm. Când a leșinat Isidor din compania treia.

— Ei așa. Când l-a vârât domn plotonier pe Adolf cu capul în ciutura cu apă. Atunci. A doua zi am avut repaus și așa pe sub seară, dela fabrică de colo de unde sta mueruşca asta, care zice că-i verișoara lui domn maior.

— O fi verișoară ? întrerupse Voicu.

— Dracu știe. Prea vorbește în vârful limbei, parcă rontăe cânepă.

— Și ori cum, nu-i așa de frumoasă ca duduița noastră din Prisăcani.

— N'are nici sângele nostru de munte.

— Dar nici pe cel de câmp.

— Cine știe ce arătare streină o fi. Și cum vă spun s'a arătat odată din desișul pădurei pe Rândunel, calul cel rotat a lui domn maior.

Și domnul maior o așteptă jos spre vâltoare.

— Pe cal ?

— Da. Și ea sărea ca o pasăre în șeaua calului, se ridică în picioare, se agăță de ramurile brazilor, se învârteà ca o morișcă de vânt, și cât ai clipi din ochi, cădea ca un fulg ușor în șeaua calului. Rândunel sforăià, săreà în două picioare și ea îi netezeà coama și-i dădeà bucățele de zahăr. Apoi venea în galop spre domnu maior și așa din fugă săreà într'un picior pe șea și se aplecà gata să cadă.

Domn maior a sărit speriat depe cal și întindeà brațele, dar ea râdeà, de hăuià pădurea și sărea sprintenă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dincolo pe partea cealaltă a calului. Apoi veneà şi-l lua pe domn maior de gât şi-l sărutà pe obraji, pe frunte, peste ochi.

— Aşa se sărută verişorii ?

— Mare comediantă zise Voicu. Am mai văzut eu una la bâlciu, da nu ca asta.

— Şi apoi încălecau iar şi porneau în pădure.

— S'a făcut odată că scapă frânele calului, dar noi am văzut-o bine că numai de hoaţă face aşa... A prins când domn maior descălecase şi aşezà chinga calului, a pus pintenii lui Rândunel şi calul a năvălit peste pietrele răsturnate, de credeam că se sfarmă într'o clipă cu totul.

Scăpărau pietrele în urma lor... Murgul domnului maior se ţineà şi el cât pe aci, mai ales că-l băteaù scările şi domnul maior cu chipiul îm mână abia ridicà şi strigà spre noi.

— Puneţi mâna copii.

Nichita s'a aruncat înaintea murgului şi cum îi el sprinten dintr'o săritură a prins frânele.

Noi am alergat în urma duduiţei, care o luase deabinele pe cărare spre pichetul unguresc.

Din hătiş eşise ungurii dela pichet şi-i aţinteau calea.

— Cu armele ?

— Fără. Am văzut că în dreptul cişmelei din fuga mare a calului, se aplecà în şea, se ridicà şi proptindu-se în scări, aruncă ceva înainte spre prăpastie în spre tufiş. Mai era o clipă până la despicătura adâncă şi s'ar fi prăbuşit cu totul. Tremura sufletul în noi.

Ca prin minune, Rândunel s'a oprit, ea a prins repede frânele atârnate, rupte pe la jumătate, a învârtit şapca spre oamenii dela pichetul unguresc şi a întors calul în pas domol spre noi.

— Dar domnul maior ?

— Ne ajunsese. Ii cădeau borboane de apă de pe frunte şi i se aprinsese faţa ca a unui bujor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce-ai păţit ? — întrebă domn maior.

— Nimic. Numai Rândunel...

Dela piciorul drept al calului alunecau picături de sânge.

— Nu-i nimic. Se vindecă. Bine că ai scăpat.

— Ţi-am spus să mergem spre mânăstire şi nu m'ai ascultat. Pe aici ne rupem gâtul şi apoi ţi-am mai spus...

— Ştiu că nu-i voie, dar...

— Vina lui Rândunel...

— Nu. A mea. Am scăpat frâul şi s'a desprins din cataramă.

— Dar pantoful ? Şi domnul maior îi prinse în mână picioruşul aproape gol. Ea se uită zăpăcită.

— Acum.

— Mai am o pereche şi s'au pierdut amândoi pe cărarea din jos, în spre fabrică.

Noi am căutat din ordinul lui domn maior o săptămână încheiată şi tot n'am mai găsit pantoful.

— Şi acum ce crezi Undiţă?

— Ce să crez, domn sergent. Mi-e tare teamă că pantoful a fost la fel cu mingea.

— Şi eu tot aşa cred, adause Voicu.

— N'o fi vre-o vrăjitoare nemţească domn sergent, s'au cum naiba-i zice.

— Spioană ?

— Ei vezi ? Aşa.

— Nu se poate. N'ar şti domn maior.

— Că bine zici ! Ar şti domn maior !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XV

O zi cu soare.

In poalele dealurilor se auzeà zăngănitul coaselor şi mirosul de fân proaspăt, adia într'o boare parufmată.

Peste coastă, sus, drumul părea bătut în pulbere de argint.

Droşca lui Simon urcà agale drumul încolăcit după ce scăpase din povârnişul vâltoarei.

Luisa trăgeà din ţigară, şi-n neastjmpărul ei, înfigeà în firele roşii scârlionţate din barba lui Simon, fire de iarbă.

— Erai mai cuminte când te-am adus din Neamţ.

— Nu-mi cunoşteam atunci vizitiul.

— Acum îl cunoşti ?

— Da.

— Şi îl cunoşti bine ?

— Ca pe mătuşa.

— Dar ai multe ?

— Numai una... Ca d-ta ?

— Ca mine ?

— Tocmai ca d-ta, bună de gură şi rea de treabă.

— Hm. Treaba mea, nu a făcut-o nimeni.

Nici, David, nici Löbel din Turnu şi nici măcar Isac cel dela Palanca.

— Credeam că zici şi de mine.

— De d-ta ? Nu.

Luisa îi puse o mână uşor peste umăr şi cu dreapta,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care tremură de bucurie, arătă lui Simon o colibă pitulată în poalele pădurei sus în spre Secu.

Aşa cum se zăreau caprele răspândite în luminişul din gura văei, Luisi îi păreà un nou regiment, venit pe aici de curând.

— Acolo ce-i Simon ?

— Acolo ?

— Da.

— Acolo... Ce să fie ? Pădure.

— Spuneam eu lui Klein, că eşti un idiot.

— Eu.

— Tu.

— Dece ?

— Dacă eu ţi-arăt soldaţi şi tu spui pădure.

— Soldaţi ! Unde ?

— Uite, orbule. Şi Luisa îi întoarse capul între mâinile ei mici, îndreptându-i privirea pe linia degetului ei arătător.

— Acuma vezi ? Cârtiţă bătrână.

— Văd. Nevăstuică tânără.

Simon începù să râdă cu poftă.

— De ce râzi ?

— De nimica ?

— Cum de nimica ?

— De soldaţii d-tale ! Dacă o fi fost cei dela Mehedinţi până la Dorna soldaţi de aceştia, atunci slavă Domnului, a dus Klara d-tale dincolo ştiri bune pentru papricaş.

Simon începù să râdă.

— Râzi ca un prost... Nu-i vezi cum sapă !

— De ce te miri ?

— In viaţa mea n'am văzut capre săpând !

— Cum capre ?

— Păi nu le vezi ? Ia ascultă talanga.

— Uite colo sus, peste stâncă, nu vezi ciobanul ?

— Ii stâna lui Spătărel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tu ai ştiut dejà.
— Da.
— Altfel ziceai ca mine.
— Nu.
— Ei fie, par'că eu ştiu de Spătăreii voştri.
— Şi dela el am trecut dincolo.
— Ce ?
— Oi şi capre.
— Bun.
— Are un fecior sergent în vânătorii de acolo.
— Cel care te-a oprit să intri călare pe poteca din spre cişmea.
— Cu ochii ca de lup. Voinic ca un brad.
— Da acela.
— A rostogolit odată în prăpastie o piatră uriaşă ! Il iubeà maiorul...
— Ii iubeşte pe toţi.
— Aşa-i. Parcă's ciopliţi în piatră. O să ne dea mult de lucru !
— Cui.
— Nouă ?
— Nu cred. Le cunoaştem stăpânii.
— Poate aşa... dar...
— Nici, un dar. Aici îi temelia de pieatră şi coperişul de brad; Nu-i vorbă frumos îi bradul, înalt, miroase a reşină, are un trup uriaş, da ce folos!... Vine furtuna îl năruie la pământ!...
— Avem şi noi teamă....
— Voi?
— Da, noi, evrei....
— De ce?
— Păi uite, dece. Intră Românii în răsboi, nouă ne pare bine, dar ne pare şi rău. Ne pare bine, dacă vor fi sdrobiţi.
— Numai ei?
— Nu. Toţi aliaţi, altfel, n'am făcut nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Peste mormintele lor ne vom ridica noi. Vom pune stăpânire, pe întreaga lor viaţă, şi vom face, o mare pieaţă orientală, aşa cum îi place Germaniei.

— Altfel?

— Altfel, pierim, ca câinii. Ne târâm trupurile, prin gunoaie, asemni credinciosului Iov.

— Şi eu sunt evreică...

— D-ta?

— Da. Tatăl meu a fost ceaprazar în Cernăuţi şi mama a murit spânzurată în Rusia.

— Spânzurată?

— Da, spânzurată, într'un sat, aproape de Moscova. A prins-o poliţia cu o scrisoare a unui nihilist.

— Şi numai pentru atât?

— Numai pentru atât!...

— Sărmana !...

— Dar am s'o răsbun.

— Ai s'o răzbuni?

— Da am să trec în Rusia....

— Păi ai să poţi?

— Ce nu se poate aici... Prostuţule...

Luisa îl apucă uşor de ureche.

— Ce bine zici... Ce nu se poate aici!

Dar paşaport?

— Cred că-i gata. Am o prietenă franţuzoaică.

— Pe numele ei?

— Doar nu pe al meu!...

— Am văzut eu, că trebue să fii evreică. Prea eşti deşteaptă...

— Nemţoiacele, nu-s deştepte.

— Nemţoaicele?

— Da.

— Bune pentru bucătărie...

— Numai atât?

— Şi pentru o biere proaspătă...

— Altfel?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O pereche de crevişti şi copii...

Luisa râdeà şi stà întinsă pe fânul proaspăt.

Droşca ridicase dealul Prisăcanilor şi acum se coborà devale spre Neamţ...

Lumina soarelui scăpărà în pietrele drumului şi acele de foc se prindeau în părul mătăsos al Luisei.

Printre vârfurile brazilor, se zăreà, cruciuliţa de sus dela turla mânăstirei, şi se auzea toaca...

— Ce-i acolo Simon?

— Unde ?

— Uite, unde se joacă, pulberea de scântei...

Sus, sus de tot?

Simion n'ar fi mai vrut să privească, într'acolo. Prea-i răscolea în suflet, amintiri tainice, şi a răspuns Luisei, aproape fără se se uite...

— Ii mânăstirea.

— Da? Mânăstire. Am fost eu cu maiorul...

— De ce?

— Uite aşa. Credeam că-i vre-un fort...

Şi apoi, i-aşa de frumos până acolo!...

— Credea-i că-i un fort?

— Cum să nu cred....

— Nu, Românii au la munţi numai mânăstiri şi pe la toate răspântiile, numai cruci.

— Şi pentru ce?

— Se-nchină cei mici.

— Ca să fure ce-i mari!...

— Ei aşa. Vezi ! N'am spus eu degeaba, că esti evreică. Mi-ai şi furat gândul.

— Poate. Şi evreii fură?...

— Nu-i adevărat. Ei fac afaceri...

— Bravo, Simon, aşa... Noi facem afaceri...

— Şi ţi-a plăcut la mânăstire ?

— Mult. Şi maiorului i-a plăcut. Am văzut acolo, un bătrân, cu o barbă, albă ca zăpada, gârbov, cu sprin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cenele stufoase, îi acopereà aproape ochii, mari, senini ca cerul, în revărsatul zorilor....

Abia-ş purtà bătrâneţele !...

— Macarie?

— Da. Vezi, îi uitasem numele. Da, Macarie...

— Nu a murit încă?

— Îl cunoşti?

— Cum nu. Erà în putere. Sunt ani de-atunci, dar credeam....

— Nu. N'a murit. Am legat caii, de ramurile unui brad înalt din faţa chiliilor, am răsuflat puţin, la masa rotundă şi am sorbit din cafeaua, pe care ne-a dat'o stariţa. O femee bătrână, urâtă şi mai e şi schioapă...

— A-a-a econoama... N'avea o cruciuliţă de sidef...

— Avea. O cunoşti şi pe asta?

— Cum nu. Era tinerică pe vremea aia, şi nici eu n'aveam barba albă, ca acum !

— Ori cum, n'ai ajuns în halul călugărului.

— Să mă ferească zilele mele!

— Şi după ce am luat cafeaua, am pornit cu maiorul pe lângă chilii înainte, împreună, cu o călugăriţă tânără. Am vizitat şi mânăstirea...

— Ai fost şi-n mânăstire? Eu n'am fost niciodată.

— Da, am fost. Am sărutat icoana lui Krist şi am făcut semnul crucei.

— Vai de mine!...

— Nu te mira, altfel, dam de bănuit maiorului...

— Aşa da. Credeam ca-i vrut...

— Şi apoi, ne-am dus sus, de tot, pe sub cetina bradului, unde-i prisaca albinelor. Sbârnia pe la urechile noastre, şi se prindea peste haina mea, una am adus-o pe o floare de muşcată, până aproape de fabrică...

Luisa bătù peste fruntea lui Simon mâna ei albă.

Şi cum ţi-am spus dela prisaca albinelor, ne-am urcat în sus, pe o cărărue tivită cu flori pe margini şi tocmai sus de tot, după ce am trecut cismeaua...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ştii pe acolo?

— Cum să nu.

— Ne-am ridicat peste lespezile de piatră şi am trecut printre morminte aproape de-o râpă, adâncă şi întunecoasă ca noaptea...

Acolo am găsit pe călugărul bătrân. Ii tremurau mâinile, şi se munceà să aprindă o candelă. Când ne-a văzut, abia ş-a ridicat capul şi aşa cum erà, a rostit încet...

— Dumnezeu să vă bine cuvânteze...

Mi-a dat şi mie lacrimile de ce ne-a povestit călugărul?

— Şi ce va povestit?

— Ii prea lungă povestea, şi uite îi gata oraşul...

— Ori cum aşa pe sărite, ce v'a spus Macarie?

— Ne-a arătat prăpastia adâncă, şi plângând ne-a spus povestea, unei fecioare cu numele Dorina.

— Dorina?

— Da.

Au găsit-o într'o dimineaţă în fundul râpei. Câteva oase sfărâmate şi înfăşurată în zdrenţele hainlor ei.

A înmormântat mototolul de zdrenţe şi oase sfărâmate, chiar lângă mormântul tatălui ei !... A avut şi-un copil, dar nu l-au mai găsit... şi acum, bătrâneţele lui vegheà, la căpătâiul celor două morminte.

Prin sufletul lui Simon, iar a trecut fiorii de altă dată dar acum simţeà şi mai puternic, cum i se sbate inima, de credeà, că se desprinde, din încheeturile ei şi îşi simţeà fruntea şi tâmplele, strânse de un cleşte.

— Zici, că copilul nu a murit?

— Nu ştie, dacă a murit.

— Poate a fost tot în fundul râpei...

— Nu. S'au căutat peste tot şi nu l-au găsit.

— L'o fi mâncat ursul...

— Nu se putea să-l mănânce. Ar fi rămas măcar un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

semn. O zdreanţă, din cârpele lui, un deget, sau vre-o fărămitură.

— Şi nu a găsit nimic?

— Nimic.

— Şi zici, că pe ea, a chemat-o Dorina.

— Da, Dorina...

— Cine ştie. Cu vre'un creştin de-alor, păcătos...

— Nu, nu. Cu nici un creştin?

— Dar...

— Cu un evreu.

Simon tremură, ca un fir de iarbă, bătut de vânt... Albul ochilor i se înroşise de sânge, şi buza de sus îi tremură, nervoasă.

— Şi nu ţi-a spus, cum îl chiamă?

— Nu. N'a voit. L'a rugat şi maiorul să spuie şi n'a voit...

— Şi zici, că pe copil, nu l-au găsit?

Nu. L-au aflat în urmă...

— L'au aflat?

— Da. A crescut, nu departe de mânăstire la o stână.

— Şi s'a făcut mare...

— Sigur că s'a făcut mare.

— Şi stâna unde-i?

— Vezi? N'am întrebat...

— Nici, cum îl chema pe boer?

— Nici.

Droşca, a început să se zbată pe pieatra oraşului, şi lumea se uita mirată ,cum o minune de femee, frumos îmbrăcată îşi poartă trupul ei elegant într'o cărucioară de mahala.

Luisa a observat şi ea şi apoi huruiala, harabalei, lui Simon îi spărsese urechele.

Un birjar, oprì la semnul Luisei şi capra sălbatică dintr'o săritură se afla în fundul trăsurei.

— La revedere Simon...

— La revedere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Multă sănătate maiorului... Apoi întorcându-se, către birjar, îi size răstit.

— Mână băete...

— Unde coconiţă?

— La gară.

Simon priveà îngândurat trăsura, care se perdù în lungul străzei.

Ocolì piaţa şi oprì droşca în faţa caselor la o rudă unde îşi aveà copii. A cerut apă şi nu a voit să ia din paharul cu ceai.

Isabela îi mângâia faţa aprinsă, roşie ca focul şi ceilalţi copii se jucau cu verigele dela lanţul de aur.

În mintea lui Simon năvălise povara unui gând ascuns, care-i măcinà sufletul într'o pulbere măruntă de foc, ce-i simţeà flacăra în toată fiinţa lui.

Nu cumva sergentul dela vânători îi copilul Dorinei făcut cu el? Prea seamănă cu Udrea şi prea are în ochii lui văpăi de mânie. Ii crescut de Spătărel şi cine ştie a fost găsit de cioban!

Şi gândul acesta apăsà grozav peste sufletul lui şi nu-l lăsà măcar o clipă să soarbă din paharul cu ceai.

Din umbrarul de viţă apărù chipul unui domn scurt, cu mustaţa rasă şi părul tuns mărunt.

— Ce mai faci Simon?

— Bine David. Tu?

— Eu mai bine. Tu prea eşti prăpădit!

— Aşa.

— Dece?

— Nu ştiu. Poate de drum.

— Ai venit demult?

— Nu, acum.

— Luisa?

— La dracu. Din piaţă a luat trăsura şi...

— La gară?

— Sigur.

— Mi-a pus belciugul de nas.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A trebuit s'o vezi ?
— Păi da. Avem ştiri... şi apoi..
David frecă două degete dela mâna dreaptă, arătătorul cu degetul cel mare.
— Ceva sunători?
— Sigur.
— Nici mie. A sărit din droşcă ca o arătare şi pe aci ţi-e drumul.
— Nebună.
— Tare nebunatică dar bună.
— Bună pentru chefuri şi...
— Nu David. Luisa e un mărgăritar scump.
— Pentru nemţi...
— Nu. Pentru noi. Luisa e a noastră...
— Doar n-o cunoşti !
— Tocmai. Tatăl ei a fost ceaprazar în Cernăuţi...
— Glumeşti Simon ?
— N'am pentru ce glumi. Pe maică-sa au spânzurat'o în Rusia.
— Pentru ce ?
— Pentru ce. Pentru...
— Înţeleg. Dar Luisa va spânzurà ea pe mulţi şi niciodată ei pe ea. Ştii că se duce în Rusia ?
— Mi-a spus.
— V'a duce şi acolo doctoria cazacilor.
— Anume...
— Tu nu ştii ?
— Nu.
— Ai văzut la mine un tub subţire ? M'ai întrebat ce-i ?
— Mi-aduc aminte.
— Acele sunt date chiar dela consulat. Mi le-a adus Moriz. Un singur tub dă gata un regiment de cazaci.
— Cu cai cu tot ?
— Numai caii. Prostule.
— Ai spus de cazaci !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aşa vine vorba. Numai caii. Şi aici am dus.

— Cine ?

— Şi eu şi Moriz şi Luisa. A dus şi Lobel din Turnu. Am dus şi în Bărăganla o herghelie mare şi am strecurat peste tot.

— Bine ar fi să plesnească şi caii şi ei ! Ce zici David ? După răsboi luăm moşia din Prisăcani ?

— Vrea domnul Mârzea ?

— Ii după el. L'am încurcat, de nici el nu ştie pe unde o să iasă, numai tu să vrei.

— Eu ? Incă n'am făcut suma, dar cred că se apropie. Avem ceva la Palanca şi dacă o eşi bine, atunci...

— Halal să ne fie. La Câineni eu am trecut toată untura.

— Şi lâna ?

— Şi. Pe la curmătura Vidrei am strecurat opt perechi de boi şi două scrisori...

— Cu şeful ?

— Da. El a fost prins.

— Drum bun. Eu i-am dat partea.

— Şi eu.

— Atunci ?

— Dumnezeu să-l ierte.

— Sau să-i ia dracul pe toţi.

— Mai bine şi cred că-s luaţi pe jumătate.

— Şi eu cred. Vezi măi Simon, în ţara asta cu o baniţă de aur îi cumperi pe toţi.

— Nu prea. Sus cumperi, jos te tocmeşti şi adesea nu poţi.

— Cum aşa ?

— Păi nu ştii, cu sergentul cel din vânători.

— Că bine zici.

— Mi-a dat peste mână de mi-a sărit banii în scorbură, şi când i-am cerut socoteală mi-a arătat râzând cartuşiera.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aşa-i Simon, dacă nu-l aveam pe Mareş în compania lui, nu puteam trece boi... Vezi? Tot ai noştri.

— Sigur că ai noştri. Cine alţii o să le sape groapa? Ungurii? Buni pentru tocătură. Nemţii? Nici ei. Cu toate maşinăriilor lor, n'or să poată fără noi.

— Dar Bulagrii, Turcii ?

— Ciuperci. Noi o să le venim de hac, aşa cum zic ei de hac. Azi cu afacerile, mâine cu totul.

— Şi apoi !

— Falimentul.

— Dar să nu uiţi de Prisăcani.

— Se poate David, doar sunt de al lor. Nu-i vorbă, m'a costat pe mine ceva parale botezul aista românesc, dar nu-i nimic. Domnul Mârzea să trăiască. El mi-a luat el mi-a dat. De zece ori pe atât.

— Am încercat şi eu.

— Tu .Un prost. N'ai deschis uşa care trebue. In ţara asta trebuie să ai chee să se potrivească la toate uşile. Altfel mori în stradă. Auzi David ?

— Ai dreptate. Trebue să ai chee,.. dar şi unsoare.

— Halal să-ţi fie. Şi unsoare.

Simon desgheţat din fiorii reci ce-i dăduse gândurile negre încercă samovarul şi zise lui David :

— Câte un ceai.

— Nu strică.

Ochiii lui Simon au prins ceva din însângerarea apusului şi în privirea lui frământată de atâtea închipuiri ce i le aduceà grămadă, gândurile înfrigurate se aprinse înălţimea dealului cu casele mici învăluite de roşul însângerat, cu păreţi albi cârpiţi în verdeaţă cu arbori mici tupilaţi în umbrele serii.

— Vezi tu David. Uite colo peste apă ?

— Acolo ?

— Nu uite în poalele dealului unde se joacă lumina soarelui. După târla aceia de biserică, mai jos, printre casele mici, sub umbra înălţimilor ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da... Văd bine.

— Eram sus în Sărărie.

— Vrei să spui din Iaşi ?

— Da. Şi de acolo se vedeà ca şi aci dealul Aroneanului, aşa-i ziceà moş Crupu cel care ne-a dat dughiana în colţ. Dealul Aroneanului. De câte ori spuneà, oftà şi în ochiii lui mici, aproape închişi, veneau lacrimi. Ne arătà colinele de peste Prut şi iar oftà.

— Basarabia lor.

— Da. Şi iar oftà moş Crudu şi iar ne arătà peste dealul Aroneanului.

— Toţi le-au furat din pământ.

— Toţi, afară de noi.

— Noi, când Simoane ?

— Ai răbdare. Incet. Incet. Noi le furăm sufletul şi tu ştii că fără suflet...

— Sunt morţi.

— Ei aşa. Şi vezi, de aici unde se vede dealul seamănă aşa cum ziceà moş Crupu.

— Dealul Aroneanului.

— Da. Şi tu erai micuţ. Abia duceai mâinile spre gură şi deschideai ochii. Ai fost născut în Galiţia şi te-a adus maică-ta, biata Rebeca pe o boccea într'o droşcă ca vai de lume. Parcă te văd. Te omorâse de tot arşiţa soarelui şi măgarii cari duceau droşca scoseseră limbile cât cotul şi răsuflarea lor părea că le aduce moartea.

— Păi am venit cu măgarii ? Nu era tren ?

— Da cu măgarii. Tu crezi că aveaţi ca acum automobil şi moşie. Bietul Marcu, tatăl tău, după ce i-au împrumutat câţi-va franci a putut să câştige şi el o pâine.

Câte-va mosorele cu aţă, ceva mărunţişuri şi încet a ajuns mare negustor. Avea de vale spre Trei Erarhi la umbra unei magazii, într'un colţ o laiţă şi un sac cu mărunţişuri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu se poate Simon, tata nu ne-a povestit aşa ceva!

— Acum ?

— Da.

— Sunteţi prea bogaţi şi asemenea poveşti vă supără. E adevărat. Păcat că a murit moş Crudu. Să-ţi fi spus el de câte ori netoţii din mahala, nu a trântit pe Marcu cu mărunţişuri cu tot. Parcă-l văd cum îşi adună macaralele, ce se învârteau împrăştiate în lungul uliţei.

— Tata !

— Chiar el. Te miri David? Toţi am fost aşa când am venit aici. N'aveam ce pune pe masă. Am spus eu, încet, încet. Aşa-i românul, la fel cu moş Crudu, Dumnezeu să-l ierte. Cumpăram o sută de ouă, el mai punea cinci.

— Asta dela mine.

— Cumpăram zece băniţi de păpuşoi, moş Crudu mai aduceà o copaie şi aruncà în sac.

— Fie dela mine.

— Şi uite aşa, din sacul lor într'al nostru. Azi puţin, mâine puţin, încet, încet sacul lor nu sporeşte.

— Adevărat. Incet, încet.

David neliniştit de povestea sărăciei lor pe cari în viaţa lui n'a auzit-o nici odată, dar mulţumit de situaţia în cari se găseau acum, mai ales bătrânul lui tată, sorbeà nepăsător din ceaşca cu ceai, ronţăind între dinţii lui auriţi, bucăţi din pâine prăjită în unt proaspăt.

Pe culmea dealului care semăna cu al Aroneanului, se topia lumina boită în sânge şi şuviţele cenuşii ale amurgului căděau peste zidurile albe.

In depărtare, peste culme, se zăreà tremurarea unei stele şi o şuviţă de nour neagră ca noaptea îmbrăca în zdrenţele ei destrămate, vârfurile mesteacănilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVI

Pe şoseaua şerpuită care încinge ca o panglică pădurea şi dealul Prisăcanilor, o trăsură urcă în sus, spre mănăstire.

Era o dimineaţă de Iulie, cu scăpărări de foc în colţurile stâncelor şi cu scânteieri mărunte şi repezi în luciul apei, care fugeà năvalnic de vale spre deschizătură.

La o curmătură unde şoseaua îşi tăià mijlocul în două drumuri răsleţe, vizitiul se întoarse sfios şi întrebă pe cei doi domni :

— La Neamţ ?

— Nu, nu. Spre Văratic...

— Dăm prin Agapia ?

— Sigur, dai spre drumul Forăştilor...

Unul din domni cu faţa prinsă de o barbă neagră, cu ochiii vii scânteetori, priveà lacom la izvoarele ce se desprindeau din umbră şi clocoteau ca oala la foc, izbindu-se în piatra podeţelor.

Aproape de amezi, se zăreà înainte mânăstirea cu arhondaricul şi bisericuţa.

— Acolo-i Văratic ?

— Nu, răspunse celalt domn, acolo-i Agapia... Nu mai avem mult, aşa cum le-am văzut. Neamţul, apoi Agapia şi acum Văratic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La Neamț am cunoscut un monah, zise domnul cel cu barbă.

— Pe cine ?

— Pe călugărul Daniil.

— Tomescu.

— Da. Un suflet dumnezeesc. Mi-a ajutat mult. Am lucrat aici la mănăstire.

— Îl cunosc și eu bine. A murit în vara trecută.

— Păcat.

— Acolo, nu faceți spital ?

— Vom vedeà... Dealtfel și aici unde mergem e numai un proect...

— Să zici că suntem gata?...

— Gata. Nu vezi ce fac Rușii ?

— Ce fac ?

Omul cu barbă și cu ochii scânteetori prinse a zâmbi și adause...

— Ascultă Vintilă, poporul nostru are o zicere...

— Care ?

— Vitejia nu se cântărește, ea se cinstește, când o ai.

— Nu te pricep.

— Știu că nu vrei să mă pricepi, dar eu îți spun...

— Nu că nu vreau, dar nu pot să te pricep, căci nu știu ce vrei cu zicala ta !

— Nu-i a mea, i-a noastră.

— Fie...

— E puhoiul rusesc, și titanicul Angliei, care nu au existat, dar cari trăesc de dragul vostru și al Ardealului...

— Cum de dragul nostru ?

— Da de dragul vostru, căci se știe lămurit că o primejdie rusească, n'a existat, pentru puterile centrale, și în special pentru Germania... Cnutul rusesc, nu aduce cu el valuri de lume, capabile de a sfărâmà zidurile unei organizații sănătoase, unde toate puterile ce-l compun, cooperează către acelaș scop?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVI

Pe şoseaua şerpuită care încinge ca o panglică pădurea şi dealul Prisăcanilor, o trăsură urcă în sus, spre mănăstire.

Era o dimineaţă de Iulie, cu scăpărări de foc în colţurile stâncelor şi cu scânteieri mărunte şi repezi în luciul apei, care fugeà năvalnic de vale spre deschizătură.

La o curmătură unde şoseaua îşi tăià mijlocul în două drumuri răsleţe, vizitiul se întoarse sfios şi întrebă pe cei doi domni :

— La Neamţ ?

— Nu, nu. Spre Văratic...

— Dăm prin Agapia ?

— Sigur, dai spre drumul Forăştilor...

Unul din domni cu faţa prinsă de o barbă neagră, cu ochiii vii scânteetori, priveà lacom la izvoarele ce se desprindeau din umbră şi clocoteau ca oala la foc, izbindu-se în piatra podeţelor.

Aproape de amezi, se zăreà înainte mânăstirea cu arhondaricul şi bisericuţa.

— Acolo-i Văratic ?

— Nu, răspunse celalt domn, acolo-i Agapia... Nu mai avem mult, aşa cum le-am văzut. Neamţul, apoi Agapia şi acum Văratic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La Neamț am cunoscut un monah, zise domnul cel cu barbă.

— Pe cine ?

— Pe călugărul Daniil.

— Tomescu.

— Da. Un suflet dumnezeesc. Mi-a ajutat mult. Am lucrat aici la mănăstire.

— Îl cunosc și eu bine. A murit în vara trecută.

— Păcat.

— Acolo, nu faceți spital ?

— Vom vedeà... Dealtfel și aici unde mergem e numai un proect...

— Să zici că suntem gata?...

— Gata. Nu vezi ce fac Rușii ?

— Ce fac ?

Omul cu barbă și cu ochii scânteetori prinse a zâmbi și adause...

— Ascultă Vintilă, poporul nostru are o zicere...

— Care ?

— Vitejia nu se cântărește, ea se cinstește, când o ai.

— Nu te pricep.

— Știu că nu vrei să mă pricepi, dar eu îți spun...

— Nu că nu vreau, dar nu pot să te pricep, căci nu știu ce vrei cu zicala ta !

— Nu-i a mea, i-a noastră.

— Fie...

— E puhoiul rusesc, și titanicul Anglici, care nu au existat, dar cari trăesc de dragul vostru și al Ardealului...

— Cum de dragul nostru ?

— Da de dragul vostru, căci se știe lămurit că o primejdie rusească, n'a existat, pentru puterile centrale, și în special pentru Germania... Cnutul rusesc, nu aduce cu el valuri de lume, capabile de a sfărâmà zidurile unei organizații sănătoase, unde toate puterile ce-l compun, cooperează către acelaș scop?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Anume.

— A se apără şi a învinge.

— Bine, dar e în joc Latinitatea, e în joc civilizaţia omenirei, contra barbarilor...

— Barbari ? Kant, Lessing, Beethoven, Goethe. Wagner, reprezintă în omenire barbaria ?

— Ura pentru Ruşi...

— Nu. Ura pentru nedreptate şi minciună...

— Dar cine mai susţine părerile tale ? Nu vezi că eşti un izolat...

— Izolat ?

— Da, şi fără un pic de dreptate...

— Fie. Dreptatea n'o aştept dela voi. Vremea şi faptele, baioneta şi tunul, vor spune la urmă...

— Dreptul pumnului...

— Dreptul pumnului pentru pumn. Vrei să zici, că Rusia, de dragul civilizaţiei îşi zvârle milioanele de oameni ! Vrei să adaugi că negustorul din insulă...

— Anglia ?...

— Da. Nu a cântărit, greutatea aurului şi nu ş'a verificat balanţa ?

— Numai Franţa, da Franţa ! Ca totdeauna, gata pentru dreptate. Nu-i aici numai *revanşa*. E libertatea, care împinge sufletul acestui neam, dincolo de jertfă...

— Şi noi?

— Noi suntem la răspuntea unei dureri... Fraţi şi fraţi. Unii la Prut, alţii 'n Ardeal...

— Şi acum?

— Acum ne trebuie minte şi prevedere.

— Adică şiretenie şi ngustorie. Cine-o câştiga...

— Nu şiretenie, respectarea angajamentelor...

— Asta, nu. Un idial naţional, nu-şi are argajamente. El ne împinge, fără voia noastră, înainte, numai înainte.

— Unde ?

— Spre victorie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Victorie; victorie ! Jertfa dureroasă a neamului nostru ! Peste Prut două milioane de moldoveni, aşteaptă, să zărească zorile libertăţii. Se cutremură mormântul dela Putna şi tremură racla de piatră a basarabilor...

— Şi totuşi, vom merge cu Franţa ! E drumul biruinţei... Ne-ndeamnă sângele...

— Vom vedeà...

Caii în pas domol urcaù spre porţile largi ale mănăstirei, apoi s'au oprit lângă grădiniţă unde maicile îmbrăcate frumos, cu comanace de catifea, aşteptau această vizită, sfioase, împingând în faţă, spre treptele de lemn, pe bătrâna stariţă, care aveà în chipul ei, ceva din evlavia zilelor de altădată.

Cei doi domni au luat loc, afară în grădiniţă, sub bradul înalt, au stat de vorbă cu starita, au vizitat chiliile şi au pornit în sus, spre prisacă...

Albinele alunecau, în zbârnâit uşor, peste valurile de foc, ale lui Cuptor şi un mototol de om, cu trupul încovoiat, sprijinidu-se într'un băţ de alun, aşezà rafturile unui stup, şi scuturà pulberea de pe faguri...

— Uite, zise domnul cu ochii scâteetori şi barbă neagră, vezi moşneagul ?

— Il văd.

— Pe tine nu te interesează, anii aceştia îngrămădiţi într'un suflet.

— Un suflet de călugăr şi atâta tot...

— Nu aşa...

— Dar cum ?

— O carte a cărei file netăiate, îngălbenite de vreme, ascundeà în ea, o taină, ceva din...

— Ai început să faci filosofie... Mă faci să crez că, ai ajuns în doaga unui filosof, care moleşit de dogoarea soarelui, pe străzile Romei, se opreà la porţile lui Cezar, vorbind, fără şir.

— Aşa, a-ţi râs de toate problemele mari, ce s'au

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prezentat înaintea voastră. Nici odată, n'aţi cercetat cauzele şi nici efectele, a-ţi luat lumea, aşa cum vi s'a prezintat, în afară...

— Fie şi aşa dar ce vrei să-mi scoţi din ghemul acesta de carne?

— Uite ce vreau, şi domnul cu barbă, se apropie de călugăr, care deprins cu aceste vizite neaşteptate, îşi vedea liniştit de treabă.

— Plecăciune taică...

— In numele lui Dumnezeu, bine a-ţi venit...

— Te superi dacă mai stai. cu noi de vorbă? Uite la umbră, sub bradul dela fântână...

— Supărarea îi dela deavol, adause călugărul pe când domnul care venise să cerceteze localul mânăstirei, zâmbeà, şi priveà la tremurarea mâinilor, care sprijineà în băţul de alun, trupul încovoiat, ca o cobiliţă.

Abia îşi tărâ trupul, până aproape de fântână, unde au stat cu toţii, pe banca, de sub brad.

— Eşti de mult aici...

Şase zeci ani, la Pobreajăn...

— Şi cum te numeşti taică?...

— Macarie. Eu am primit pe Vodă Carol, când a vizitat mânăstirea şi a dat maichi Eufrosinii sora boerului Rosetti, un toiag de argint...

— Un toiag de argnit?...

— Da un toiag...

— Erai tânăr când ai venit aici?

— Numai de douăzecitrei ani, nu aici, la Neamţ... Acolo, m'am călugărit şi pe urmă am fost cerut aici, pentru cele de trebuinţă...

— Şi de ce-ai părăsit lumea?

— Păi domnişorilor, povestea mea-i lungă, şi graiul nu prea mă ajută, şi apoi aşa cum rostesc, par o cobză hodorogită şi de...

— Nu-i nimic, te ascultăm, şi ne place cobza d-tale. Nu-i aşa de hodorogită după cum crezi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă vă place, boerilor, o să vă spun tot, pe şleau...

— Dar să nu sări, o iotă...

— Nimic. Eram copilandru. Să fi auvut şase spre zece ani. Tatăl meu, un dulgher sărac, din mahalaua Teilor...

— Eşti din Bucureşti ?

— Da. Stăteam într'o cocioabă, acolo, în mahalaua Teilor şi după cum am spus, tata era sărac şi Dumnezeu să-l ierte, aveà şi păcatul beţiei.

Mama, spălătoreasă, munceà pe unde puteà şi cât puteà, pentru o bucată de pâne, pe care trebuia să o împartă la cele nouă guri, întotdeauna gata de a ronţăii, flămânde...

Într'o bună zi, ne-am împrăştiat ca puii de potârniche, pe unde am văzut cu ochii...

Nu mai era chip de trăit, atâtea suflete într'o colivie...

Eu am intrat la un evreu, în spre Dudeşti... Il serveam în prăvălie, şi vedeam de şease copii... N'aveam somn. Toată noaptea, lucram în pivniţă, la rachiuri, cu fel de fel de spurcăciuni şi la untdelemn, din toate grăsimile murdare...

Când vedeam femeile din mahala că vin la otrava jupânului, mi se urcà sângele în cap... Dar, n'or fi fost nimica, jupânul meu, mă luà adesea şi porneam, spre o fundătură, într'o casă dosită la o evreică bătrână ,dar ţanţoşă...

Doamne, Doamne !... Ce mai vedeam acolo !.. Fetele noastre de prin mahalale aduse şi momite, cu cine ştie ce, le vedeam batjocorite, de jupânu şi de alţi tovarăşi de ai dânsului...

— Nu simţeà poliţia?

— Şi dacă ? Câte odată veneau şi cei dela Poliţie...

Într'o noapte, am zărit în casa asta, pe fata Savului, din mahala, o minune de fată... Am simţit o vâjială prin urechi, şi mi se părea că se năruie casa pe mine...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am pus mâna pe o secure, dela tăietorul de lemne şi am vrut să mă reped în casă.

Nu ştiu cum, dar am simţit că cineva m'a apucat de umeri, şi m'a pironit locului.

— Cine ?

— Nimeni n'a fost. M'am uitat înapoi şi n'am văzut de cât umbra vişinului din faţa casei...

Pe cer am zărit lunecarea unei stele şi dâra de lumină mi-a strecurat în suflet... o teamă neînţeleasă..

Am asvârlit securea şi aşa în puterea nopţei am pornit în lume...

— N'ai mai aşteptat stăpânul ?

— Nici nu l'am mai văzut de atunci !

— Păi simbria ?

— N'aveam cine ştie ce. Bruma ce mi se cuvenea, aveà tata grije de o înghiţeà în fiecare sărbătoare...

M'am pomenit în dimineaţa aceia, o dimineaţă cu ploaie măruntă, pe o bancă în grădina Ateneului... Şi când am voit să mă strecor printre boschetele de liliac, m'am pomenit cu o mână că mă apucă de guler şi mă trage aproape târâş...

— Ziua ?

— Da. Un găligan, cât un plop de înalt, unul dela poliţie... M'a ţinut acolo în murdăria lor, într'o înfundătură depe Buzeşti aproape două zile, fără măcar o bucăţică de pâne, doar îmi udam gura cu apă coclită şi caldă dela cişmea...

După ce am scăpat, cu un semn la frunte, — uite aici, — şi cu spinarea puţin vânătă, am luat calea Buzeştilor şi m'am pomenit hoinărind pe şoseaua cea mare, flămând de metehăiam şi nu mă puteam ţine pe picioare.

Mă uitam la dădacele ce-şi purtau copii şi la trăsurile frumoase ce-mi alunecau pe dinainte...

O grăsuţă cu părul cârlionţat pela tâmple purtând în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mâini un coş cu zarzavat, s'a oprit în faţa mea şi punându-şi o mână în şold îmi zise :

— Ascultă ?

— Ei.

— Nu vrei stăpân ?

— La D-ta ?

— La părintele, nu la mine...

— La părintele ? — In gândul meu cum eram şi ilămând, apăruse coşul cu prescuri şi tava cu colivă.

— Merg ţaţă, acum merg.

Si am plecat cu femeia în lungul şoselei.

— Câţi ani ai ?

— Păi câţi. Implinesc la Rusalii şapte spre zece.

— Bun. Are să-i placă Prea sfântului...

— Are copii mulţi ? am întrebat-o.

— Eşti prost mă ?

— De ce să fiu prost ?

— Cum dece ? Nu-i părintele însurat...

— I-a murit maica preotească ?

— Nu mă. Cum ţi-e numele ?

— Vasile.

— Nu Vasile, părintele e unui din acei mari, fără preotese...

— Da...

— Păi da...

M'a văzut, nu m'a văzut părintele arhereu, dar m'a primit în slujbă. Ajutam la bucătărie şi aduceam din piaţă coşul cu merinde...

Dimineaţa îi lustruiam ghetele şi-i aduceam jurnalele dela chioşc.

Trăiam minunat. Când a sfinţit biserica dela mahalaua noastră, am fost şi eu de am dus hainele cele scumpe.

L'am văzut atunci îmbrăcat, în haine de fir, şi aşa cum era, voinic mi se păreà Apostolul Petru, propovăduind învăţăturile lui Kristos...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Am văzut lumea aplecându-se cu sfială, şi sărutându-i poala îmbrăcămintei şi din ziua aceia mă simţeam mândru, ca şi cum m'aş fi găsit în casa lui Dumnezeu.

Dimineaţa când aduceà servitoarea, hainele la sters, le luam cu sfială, mă închinam şi le sărutam ca pe sfintele moaşte...

— Şi talpa dela ghete, i-o sărutam...

— Şi credeai că-s sfinte ?

— Cum să nu cred...

Domnul cel cu barbă şi ochii scâteetori zâmbeà şi priveà la tovarăşul său, care încremenise ascultând povestea călugărului.

— Şi ai stat mult la Prea sfântul?

— Să vedeţi... Seara, erà prin luna Mai, udam iarba şi florile din faţa casei lor şi adunam frunzişul uscat depe întinsul pietrişului. După ce umbrele serei, se aşterneau deabinele, zăream prin portiţa din fund, înfăşurată ca o dihanie, trupul unei femei care se furişà încet, ca un hoţ şi intrà fără să anunţe prin faţă în odaia Prea sfântului...

— Iulia, cine-i cucoana ?

— Nepoata Prea sfântului ?

— Dar ce-a de aseară?

— Verişoară...

La început am crezut, până într'o seară, când o nepoată de-astea, a scăpat aproape de cişmea, un carneţel mic... L'am ridicat încetişor şi am cetit la lumina felinarului, fel de fel de năzdrăvănii, şi o carte de vizită „Eugenia Vinkler, Hotel Bulevard, salonul No. 3".

— Acolo stăteà verişoara?

Am văzut mereu verişoare şi nepoate, intrând la Prea sfântul... In seara lui zece Mai, a venit servitoarea abia ţinându-şi răsuflarea şi mi-a zis :

— Vasile ?

— Ce mai e ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Prea sfântul ne-a dat voie în oraș...

— Mergi ?

— La Cișmigiu ?

— Unde om vrea...

— Cum să nu... Și am pornit aproape fugând pe întinsul străzilor... Când am dat să tăem bulevardul, n'am mai putut să stăm laolaltă, căci veneà valuri de lume, peste noi... Iulia s'a pierdut în mulțime și eu abia îmi făceam loc. Numai ce auzeam...

— Înlături măi nespălatule...

M'am strecurat printre mulțime și am luat calea spre casă. Am dat prin piața Matache, prin fundătura Atelierului și am ajuns aproape de miezul nopței...

Am deschis poarta încetișor și am mers în vârful picioarelor, după ce mi-am scos botforii, până în dos la ușa bucătăriei...

Am intrat înăuntru. Se auzea în camera Prea sfântului un sgomot înăbușit și o vorbă înceată...

Mi-am închipuit că vre'un rău făcător a intrat în casa Prea sfântului, și cine știe...

Am intrat înăuntru. Se auzeà în camera Prea sfântului sgomot. M'am strecurat ca o mâță, prin sufragerie în sală și cât ai clipi din ochi, am fost în ușa dormitorului...

Prin fereastra lucioasă, se strecură lumina lămpeh,

M'am târât pe pântece, până la ușa dela intrare. Am dibuit cu mâna și am văzut zăvorul pus... Am venit iar încetișor la ușa dormitorului și oprindu-mi răsuflarea, am aplecat urechea, lângă prag...

Mi se părea întâi, că aud gemete, dar apoi, am auzit un râs sglobiu, de femee...

— Tot nepoată?

— Să vedeți. M'am ridicat abia, abia și am privit înăuntru, prin sticla dela ușă... Doamne, ce mi-a văzut ochii...

Tot ce poate fi mai omenesc și mai destrăbălat!...

O femee goală, cu părul despletit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mi-a năvălit tot sângele în faţă. Am crezut, că-mi plesneşte tâmplele şi o tremurare, mi-a coprins toate mădularele. Am simţit un gând nebun, mă împingeà să înfig fierul în inima Arhiereului...

Mi s'a părut iarăşi că cineva mă apasă pe umeri şi îmi prinde braţul coprins de o slăbiciune, mi-a lunecat cuţitul din mână... Un zăngănit sticlos l-a deşteptat şi i-am auzit vocea puternică...

— Cine-i...

Am dat năvală peste uşa sufrageriei şi m'am pierdut în noapte...

N'am mai văzut casa Preasfântului...

— Nici pe el?

— Ba l-am văzut de multe ori. Aici.

— La mănăstire?

— Da. Ii Episcop.

— Şi nu te-a cunoscut?

— De unde... Atunci, eram un copilandru şi apoi haina călugărească...

Sora de serviciu, a întrerupt vorbele călugărului. Ea a poftit pe domni la masă şi a dat în mâna lui Macarie, o bucată de pâine şi fructe.

— Nu-i aşà că după masă ne întâlnim aici? De ce nu mergi cu noi?

— Nu pot. Stau aici, până spre seară. Am grija albinelor...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVII

Incercuirea munţilor, de către armată, a început să-i stingherească lui Simon, din intenţiuni şi afaceri. Domnul Klein, a părăsit ţara şi cantina lui Simon a fost pusă la dispoziţia armatei.

Pe Luiza, nu a mai văzut-o, şi „capra sălbatică" se pierduse, în largul lumei.

Firea lui Simon, şi mai ales strălucirea aurului, nu-i da răgaz de astâmpăr.

Cu ajutorul d-lui Mârzea, a putut să ia în exploatare o pădure din munţii Vrancei.

I-a fost greu, dar cu răbdare le-a făcut pe toate.

Familia a aşezat-o în Focşani. Erà în apropiere şi puteà să aibă în orice clipă, sprijinul lui.

Dela Năruja unde îşi aveà reşedinţa de exploatare, Simon, nu renunţà la nici un prilej, de a cunoaşte potecile munţilor, drumurile de care, şi orice amănunt.

Intr'o seară de primăvară, stăteà întins pe o canapea din tinda caselor şi gândul sburà înfrigurat în toate părţile.

Ar fi dorit, să aibă pe Luiza, să-i mai cunoască gândurile ascunse şi să vadă lucirea aurului... Şi pe Klein, gata oricând de jertfă, pentru o ştire, sau contrabandă.

Erà mulţumit, că nu mai are în faţă chipul sergentu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui dela vânători, vedenia mănăstirei şi crucea de al turlă.

Intr'o zi de Iulie, cu văpăi de foc, Simon, pogorà printre satele presărate pe valea Nărujei, în spre Focşani.

Un colb mărunt învăluià trăsura într'un nour cenuşiu.

Calul înspumat, abià îşi mai purtà trupul obosit de drum şi căldură.

La stânga, în partea de miazăzi a satului Zarişteа se deschide o pajişte.

Un cerc de stejari şi ulmi, adumbresc streaşina văei, iar în fund un hăţiş de alun acoperă izvorul.

Spre gura deschizăturei, se ridică o colibă, şi un ţarc. Oile presărate în largul văei, dormiteau, sub umbra copacilor.

Oboseala calului, l-a făcut pe Simon, să părăsească drumul şi să ia hotarul spre stână.

Sbătându-se prin cercul de câini ciobăneşti, calul înaintà cu greu, şi Simon loveà cu biciuşca, când în dreapta, când în stânga, în blana dulăilor.

Un ciobănel tânăr, a împrăştiat câinii, a prins calul de dârlogi şi l-a oprit la umbra turlei în spatele colibei.

Simon, a sărit jos. A lovit, de câteva ori cu palma gâtul calului şi i-a luat zăbaua.

Un cioban a dat calului un maldăr de fân, iar pe Simon l-a poftit, pe un budurel de lemn, la umbră.

Intr'o clipă l-au încercuit toţi.

Simon, îi cercetă de sus până jos. Ochii lui cuprinse în lumina lor, cihipul baciului.

— Eşti de aïci d-ta, întreabă Simon.

— Nu. Numai tinereţea mi-am risipit-o, pe aici...

— Dar ?

— Din Neamţ...

— Din Neamţ ?

— Da, din Neamţ, din Prisăcani şi stăpânul din Secu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ai şi stăpâni?

— Da, îi dus la Jariştea după sare şi gaz...

— Şi cum îl cheamă pe stăpân?

— Ion Spătaru...

— Nu-i zice altfel?

— Noi, şi lumea, îi zicem Spătărel...

— Spătărel !... Spătărel... Atâţia ani ! Douăzeci şi unu împliniţi!

— Dar aici?

— Aici, am venit din primăvară... Acolo, unde eram nu mai era chip de trăit... Armată multă...

— Nu a-ţi fost la poalele Mănăstirei, în vale ?

— Acolo, am stat, o viaţă de om...

— Şi, nu mă cunoaşteţi?

— Par'că te-am semnat, adause baciul... Nu eşti boer din Neamţ?

— Te-ai apropiat... Şi ziceţi, că stăpânul e în Zariştea.

— Da, îl aşteptăm. Trebue să pice...

Calul îşi pierduse spuma de pe el, răsuflarea i se domolise şi Simon, după ce mulţumi de odihnă, porni pe hotarul, ce duce la drum...

— Ne mai vedem...

— Poftiţi sănătoşi.

Ciobanii şi'au ridicat pălăriile de pâslă, au alungat câinii, şi au petrecut pe Simon, până aproape de răscrucea drumurilor.

Pe cale i-a venit în minte Luiza, şi povestea ei, îi căderă în suflet, ca nişte mărgele de foc.

— Să fie Spătărel, ciobanul, care a crescut pe Lixandru !

Cunoaşte Macărie povestea Dorinei? De unde?

Gândurile astea, îl frământau.

Şi aici l'a urmărit neliniştea, şi de acum îi va sta înainte toţi, aşa cum i-a cunoscut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bordeiul lui Udrea, ţarcul caprelor, Dorina, şi mai ales umbra bănuitoare a călugărului !

Calul mergeà în voia lui, ocoleà singur carele, şi se strecurà printre grămezile de pietriş, înşirate pe marginea şoselei.

Valurile de căldură şi pulberea drumului, îi tăese aripele puterei şi aşa moleşit, ca un mototol de carne, stà înghemuit în fundul trăsurei.

Oraşul, îi arătà casele albe, şi tabla sticloasă strălucià în văpaie de foc.

La Biserica Domnească din pieaţa Moldovei, cruce dela turlă aruncà în ochii lui Simon, vedenii.

XVIII

Inapoiat dela Jariştea Spătărel, îşi aşează în colibă sarea şi gazul, iar baciul îi povesteà, despre vizita boerului din Neamţ.

— Cum? d-l Simon !

— Eu, nu-i cunosc numeel !...

— Se poate baciule ?

— Se poate cumetre !... Nu i-am dat, nu mi-a dat ! De unde să-i port numele cu mine?

— Aşa-i cumetre... Eu i-am dat..,

Cum duce soarta pe om ! Noi pe aici, d-lui pe aici, copiii prin munţi... Aşà ne-a fost scris! Ii boer bun, milos şi îngăduitor...

— O fi !

— Şi nu mai dă pe aici ?

— A spus că, ne mai vedem. Atât. Spătărel simţeà o bucurie. In aceste meleaguri, o faţă cunoscută, e un îndemn şi un sprijen.

Seara Irina, a întins un polog de fân proaspăt, şi velinţă de in, iar Ana a părpălit în spuză pastramă de capră, şi legume.

Apa din botă, a fost împrospătată de la izvor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ciobanii, au îngenuchiat în preajma mesei, făcând fiecare semnul crucei...

Ana simţeà, o bucurie. Ochii ei albaştri, semănau lacrimi. Numai Irina ştià, tălmăcirea acestei bucurii.

Decuvreme, înghemuite în fundul colibei, scuturase bine sita, şi pe fundul ei, au întins bobii.

Li s'a arătat voinic, pe cale şi bucurie în casă. Au văzut aevea drumul înşirat al bobilor, chipul lui Lixandru, şi seara acum la răsturnatul mălaiului din ceaon, le-au bucurat şi mai mult, calea deschisă, pe fundul tuciului. Lui Spătărel, nu-i treceà din minte venirea, pe la colibă a d-lui Simon.

— Dacă nu o mai da pe la noi, îl caut în tot târgul şi-i prind urma...

— Cum să nu dee! D. Simon, ii om cum se cade, a trăit în preajma noastră...

— Aşa am spus şi eu, Ano, d. Simon, e un om cum se cade... La capătul hotarului, despre drum, câinii lătrau sgomotos. Noaptea, cuprinsese în umbrele ei, întreaga pajişte... Fluerături haiduceşti, vesteau pe cei dela stână.

Intr'o clipă ajutorul baciului, a fost acolo, şi după scurt timp, aduceà spre stână pe Lixandru.

Căpătase o învoire, de câteva zile, şi a înemerit aşa, după cum i-a scris Irina.

A ţinut drumul până la o cruce de piatră, a făcut la dreapta pe marginea pădurei, până la curmătura drumului. Aici a luat hotarul, aşà cum spune, în scrisoare, şi a zărit vâltoarea focului...

Toţi au sărit dela locul lor. Numai Irina, îşi netezì şuviţele de păr, şi ochii ei fugeau, pe drumul bobilor, de pe fundul sitei.

L-au îmbrăţişat, şi l-a poftit, pe un maldăr de fân, aproape de Ana şi în faţa Irinei.

Uniforma de vânător, dădeà chipului voinic, o înfăţişare din basme, şi în vâlvătaia focului nasturii de la tunică, scăpărau, în lumini de aur...

— Ai rătăcit mult, până la colibă?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Numai la marginea pădurei, eram nedumerit, dar crucea de piatră, mi-a arătat înainte calea.

Ochii lui Lixandru, au întâlnit privirea Irinei. Drumul arătat de ea în răvaș, nu a dat greș.

Ana a povestit minunea bobilor și dâra din fundul ceaonului.

— Puneam rămășag...

— De ce n'ai pus, întrerupse baciul, îți beam plosca cumătră...

— O golim și așà cumetre... Nu duce grijă, și Spătărel întinse, plosca, încinsă de canafi roșii.

— Ți se cuvine întâi...

— Să ne trăiască capii și D-zeu să îngăduie cu pace.

— Să te audă Maica Domnului.

— Și sfânta zi de astăzi...

Plosca s'a purtat din mână în mână. Numai Lixandru, nu a rostit nimic la închinare. Sufletul lui, aveà mai aproape presimțirea războiului.

Zâmbeà și îi înfășură pe toți într'o privire caldă, iubitoare...

Nu vreà să neliniștească, viața unor oameni, cari îi erau prea dragi.

Irina, ca niciodată, când au venit rândul vinului, a rostit încetinel, cu o tremurare....

— D-zeu să te poarte sănătos, și aici și în lupte...

Ultimul cuvânt i s'a rupt între buzele roșii, și ochii i s'a umplut de lacrimi.

Plângeà și Ana și pe furiș a lăcrămat și baciul.

— Cum o fi scris și Lixandru, prinse din mâna fetei, plosca cu vin.

— Ia tată d-ta, soarbe și închină pentru izbândă. Suntem destui feciori și nu ne temem...

Apoi cerù un taler curat. Din buzunarul vestonului scoase două verigi de aur, și le așezà pe fața talerului.

Irina își adăpostì capul la sânul Anei și Lixandru prinse privirea mângâitoare, a baciului...

O tăcere se coborî, ca o taină, peste colibă și vale...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi stelele îşi cerneau aurul lor, în strălucirea verigelor.

— Ii visul meu Spătărel, aşa cum ţi-am povestit în zori.

— Frumos vis cumătră, rosti baciul, şi dela Dumnezeu coborât...

— Aşà cumetre, mi s'a părut că două raze de aur pătrund în coliba noastră.... Irina, aşà cum o vedeţi prinsă în flori albe, se rugà la iconiţa din colţ.

Razele, i-au împletit pe frunte două cununiţe.

— Verigele...

— Poate... şi mi se păreà că în uşa colibei, Lixandru întinde spre noi, o ramură verde...

Despre munţi se pogorà un vultur uriaş, purtând în plisc, o fâşie de caşmir negru.

Spătărel o întrerupse.

— Lasă visele... Aşa le-a orânduit Dumnezeu, cum a orânduit pe toate. Pune vreascuri pe foc şi adu velinţă nouă...

Intr'o clipă, coliba şi cuprinsul ei jucau într'o lumină albăstrue.

Velinţa a fost aşezată, pe'fân proaspăt şi Lixandru cu Irina au îngenuchiat, în faţa bătrânilor.

Inelele au fost, luate şi date de baciu, ca cel mai bătrân...

— Să vă unească Dumnezeu sufletele...

— Şi inimile...

— Să vă apere de rău, şi să vă poarte în sănătate şi belşug...

Baciul, a spus rar, „Tatăl nostru", apoi şi-a sărutat copii. Toţi au făcut aşà.

Numai la urmă, baciul ştergându-şi cu mâneca cămeşei, lacrimile încremenite în luminile ochilor, a mai sărutat odată, pe Irina...

— Ii, pentru maică-ta, care-şi odihneşte trupul, la cimitirul din Secu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dacă eram în rostul nostru, aveam şi pe părintele Radu, pentru rugăciune...

— Acum îl avem pe Dumnezeu...

Lixandru şi Irina, au sărutat mâinele, celor bătrâni şi plosca, a început să-şi poarte bunătăţile ei.

Le-a povestit Lixandru, de prin miliţie, şi de mutarea lor în curând, spre alte locuri.

— De Simon, am scăpat... Nu mai e în Cantină şi nici pe acolo... Poartă în suflet multe păcate...

— E aici...

— Aici?

— Da, în Focşani, a fost pe la noi...

— Şi a-ţi vorbit cu el ?

— Eu, nu. Baciul. Vine pe aici, aşa a spus.

— N'aş vreà să-l văd, adause Lixandru... Nu-l pot privì... Simt o apăsare pe piept, şi mi se tulbură lumina ochilor.

O clipă au tăcut toţi.

Ajutorul baciului, a cântat încetinel din fluer. O tânguire, cântecul nopţei...

Intreaga pajişte părea o tipsie de aur, presărată în pulberea stelelor.

Arareori, pe drumul de care, se auzeau pocnet de copite, sau huruitul roţilor.

A doua zi, în pragul apusului, Lixandru a pornit la regiment.

Toţi l-a sărutat, acum şi Irina, şi l-au petrecut dincolo de marginea pădurei.

Ana plângeà ca un copil.

Vulturul uriaş, cu fâşia de caşmir negru, i-a fâlfâit pe dinainte...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIX

Pe Simon îl apăsau, gânduri nelămurite.

Slăbise şi barba începuse să-şi arate fire de argint, un argint cenuşiu şi lucios.

Nu l-a răbdat cugetul, să nu-l vadă pe Spătărel.

A lăsat convoiul cu lemne, de pe drumul Jariştei, şi s'a abătut spre colibă.

A oprit la umbra stejarului.

Spătărel, încreţea vârful unei opinci. A lăsat totul şi a prins de braţe pe Simon.

— Domnul Simon !...

Ne-aduse Dumnezeu şi pe-aici...

— Cu sănătate, boerule, le ducem pe toate.

I-au adus budurelul şi l-au aşezat în miezul umbrei.

A cerut apă proaspătă şi a privit mult chipul Spătarului.

Ar fi voit să deslege o taină.

Erau numai amândoi.

Ciobanii cu oile. Baciul se odihnea înî desişul alunilor, iar Ana şi Irina, dormitau în fundul colibei.

— O să avem războiu, d-le Simon ?

— Cine ştie, parcă ştie cineva...

— De... Prin târgr, se cunoaşte mai bine rostul... şi d-ta !

— Eu ca şi voi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Noi, în câmp, aici ! A fost feciorul... n'a spus nimic...

— D-ta ai fecior ?

— E în oaste, d-le Simion. Lixandru îl chiamă.

Pe fruntea lui Simon se prlingeau picături de sudoare.

— E în oaste ?

— Da.

— Unde ?

— Păi, a fost acolo, deasupra mânăstirei, unde ai avut d-ta cantina...

— Acolo ?

— Da, domnule Simon, Lixandru vă cunoaşte, i-am vorbit de d-ta.

— Ş-a spus ceva de mine ?

—N'a spus nimic !

— Nimic...

— A spus numai de bine şi sănătate.

— Şi... îi feciorul d-tale ?

— Da, al meu.

— Născut din pântecul Anei ?....

Spătărel, nu ştia, ce să răspundă. A mai săltat chimirul, a frecat mâinile şi a rostit încet :

— Ni l'a dăruit Dumnezeu !

— Dumnezeu !...

— Da, Dumnezeu...

— Nu Ana ?

— Şi Ana şi eu şi Dumnezeu... E-al nostru, domnule Simon ! Ochii lui s'au dschis în coliba noastră şi în braţele Anei. E suflet din sufletul nostru...

— Şi carne din carnea voastră ?

— Nu.

— Atunci !

— E mângâierea zilelor noastre...

— Cunosc povestea ! Şi Simon, se prefăcu că râde.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un râs nervos, cu sughiţ. L-a prins pe Spătărel fără multă greutate.

— L'am găsit la poalele mânăstirei !...

— Ii mult de-atunci ?

— Sunt ani. In preajma Floriilor. Căutam caprele prin pădure.

Mi l-a dăruit Dumnezeu ! Douăzeci şi unu de ani, în primăvară !

— Poate...

— Şi acum am împlinit porunca celui de sus şi voia noastră...

— Cum ?...

— Sunt logodiţi, domnule Simon.

— Aici, sau acolo ?

— Aici, cu fata baciului. Au crescut împreună.

— De mici copii ?

— De la născare...

Simon, scoase tabacherea. Buzele lui tremurau ca frunza.

— Şi l-ai găsit împreajma mânăstirei ?

— Acolo, sus, sub umbra brazilor. La mormântul lui Udrea !

— Mormântul lui Udrea ! Ai cunoscut pe Udrea ?

— Nu am cunoscut pe pădurar. I-am cunoscut mormântul.

— Şi l-ai găist acolo ?

— La umbra curcei. Intr'un pătul de frunzis, înfăşurat într'o scurteicuţă, peticită. I-am luat urma.

— I-ai luat urma ?

— Am urmărit dâra de sânge, fărimiturile de oase şi sânge.

— Sânge şi carne... sânge şi oase!

Simon îşi prinse fruntea între palme. Tâmplele îi zvâcneau şi ochii înroşiţi îi eşise din orbite...

— Aici în taina păcatului, domnule Simon...

— Taina păcatului !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Maica lui s'a prăbuşit în prăpastie. Un mototol de carne şi de sdrenţe.

— Un mototol de carne şi de sdrenţe ?

Simon repetă cuvintele lui Spătărel, fără să-şi dea seama...

— Da, domnule Simon, o dâră de sânge şi fărâmituri de oase...

— Şi ai cunoscut-o pe maica lui?

— Nu am cunoscut-o... E fata pădurarului... Sunt ani de-atunci!

— Douăzeci ani împliniţi! Şi-i fata lui Udrea?

— Da...

— Ştii bine?

— Aşa. E fata lui Udrea, îngropat în cimitirul mânăstirei...

— Fata lui Udrea?

— Dorina, fata pădurarului...

— Dorina!... Fata pădurarului... Maica lui Lixandru... Simon, abia a putut să îşi urce trupul obosit în trăsură, nu a spus nici un cuvânt lui Spătărel.

A întins hăţul şi a luat drumul hotarului. Inserase deabinelea. Apusul boit în sânge, înfigea ultimele raze în creasta dealului.

Simon tremura.

Pe drum vorbeà singur, vorbea în neştire.

— Dorina... fata pădurarului... Maica lui Lixandru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XX

Ajunul sfintei Marii...

Răsăritul soarelui părea coprins de flacări. In faţa bisericei din Jariştea câţiva bătrâni, privesc în larg.

Hora s'a rupt decuvreme şi fetele s'au făcut cerc în faţa bisericei. Cei câţiva flăcăi, au pornit spre case.

O presimţire apasă greoae, peste întregul sat.

Seara, au început clopotele să sune şi goarna şi toba. Câinii lătrau şi lumea se îmbulzeà în faţa primăriei. Femeile plângeau, bătrânii priveau pământul, iar copii cântau de răsuna satul.

La arme, cei d'un sânge şi de-o lege
La arme, pentru neam şi pentru Rege...

Nimeni nu avea astâmpăr, şi toată noaptea, au lunecat pe şosea de vale, flăcăii chemaţi sub drapel... Unii călări, alţii pe jos, cei mulţi în căruţe...

Huia văzduhul.

Răsuna valea şi clopotele din Jariştea şi cele de peste Măgura-Odobeştilor, sunau chemarea spre hotare....

Ecoul lor, alerga pe întinsul câmpiilor, departe, departe... prin inima satelor, şi a livezilor.

In ziua aceasta Spătarel, chemat la primăria din Jarişte, pentru a declara numărul oilor, se cobora de-a vale, spre colibă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din glasul clopotelor, a prins chemarea la hotare, şi nu a ştiut, cum să sosească mai repede la târlă...

Ana plângeà... In fundul colibei, Irina cu capul vârât între ţoale, îşi ascundea faţa plânsă.

Baciul înpietrit la gura colibei, nu spunea nimic.

Spătărel a sărit de pe samar, şi s'a apropiat de baciu

Fără voia lor s'au îmbrăţişat şi încremeniţi nu au putut rosti un cuvânt.

Au aprins focul şi s'au tolonit cu toţi, în preajma lui.

Baciul a rupt tăcerea.

— Ce-o fi la toată lumea, ne-o fi şi nouă...

— Aşa ne-a fost ursit...

Ana mângâià şi săruta anteriul lui Lixandru.

Nu i-a fost a bună visul.

Acum îi încremenise în ochi vulturul uriaş cu fâşia de caşmir negru.

Şi plângeà...

S'au părpălit pe lângă foc, toată noaptea.

Auzeau, în largul drumului, hăuitul flăcăilor, şi'n spre oraş larmă.

Nu răsărise soarele...

Doi călăreţi, din galopul cailor, s'au oprit în faţa colibei.

— Stâna Spătarului?

— Da, a lui Ion...

Călăreţii, au sărit într'o clipă. Unul a înmânat lui Spătărel un ordin, iar celalt, a pornit la pas spre turmă...

In două zile, iau ridicat tot. Numai câteva mioare, două capre şi măgari, au rămas în preajma colibei.

Câinii hămăiau a pustiu.

Se uitau cu toţi, cum se risipeşte o avere. strânsă cu trudă.

Dela Lixandru nu avea nici o ştire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Au stat aici, câteva zile, în preajma colibei, cu valea pustiită şi tristă.

Intr'o dimineaţă Spătărel, a tras căruciorul în faţa colibei. Ana şi Irina, au strâns velinţele, au aşezat cu luare aminte borduselele cu brânză, rămase, plosca şi ulciorul, au prins în brâu furca cu caerul de in şi au luat înainte, poteca ce duce spre Jariştea...

Baciul, mână căruciorul şi Spătărel, cele câteva oi rămase. Câinii se ţineau şir...

Coliba, nu au dărâmat-o, a rămas aşa pustie în mijlocul pajiştei.

Ajunşi, pe creasta dealului, a poposit o clipă, şi ochii tuturor au îndreptat privirile, spre ultima colibă părăsită...

Nici Spătărel, n'a putut oprii, năvala lacrimilor.

In sat, bătrânul preot Tigară, le găsise adăpost.. Casa, lui Radeş, plecat în război, a fost pusă la dispoziţia lui Spătărel.

Rămăsese Baciul, Irina, Ana şi Spătărel.

Ana şi Irina, adunau de prin pădure vrascuri şi pale de fân rămase dela cosaşi.

Pironit pe prispa casei, baciul, priveà toată ziulica, devale, înspre curmătura drumului.

Zărea coliba, năruită şi părăsită şi simţea cum i se sting bătrâneţele...

Spătărel, umblà prin sat, îşîi petreceà vremea, mai mult la primărie, răsfoia cu luare aminte, veştile depe front şi ajuta notarului, la rechiziţii.

Intr'o dimineaţă, înpânzise cu toţi prispa casei.

Ochiul lor cercetau întinsul zarei, şi căutau chipul celui ce le e sprijin şi dragoste.

Auzeau spre miazănoapte bubuitul înăbuşit al tunului şi vedeau aevea chipul aprins al flăcăului, făcându-şi loc printre ploaia de obuze şi gloanţe....

Ochii Anei, prindeau albastrul cerului, făceà cruce şi se ruga.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ţine-l, doamne, sănătos în lupte... Adu-l întreg, şi dă-le puteri de biruinţă...

Fereşte-ne, doamne, de urgia vrăşmaşului, de foc în ţară. Apără-ne şi ne mântueşte...

Se închinau toţi.

Simon, le luase urmà dela primărie. Trăsura lui s'a oprit în bătătura casei.

Toţi s'au ridicat, numai Irina s'a furişat în tinda casei.

— Domnul Simon...

A întins mâna tutulor şi s'a aşezat cu ei pe prispă.

— Ce zici, domnule Simon, întreabă Spătărel.

— Ce să zic? Prăpăd...

— Şi zici, că sunt aproape de Bucureşti? Aşa spune notarul?

— De două zile sunt în el!

— De două zile?

— Da.

— Ce ne facem noi, domnule Simon?

— Ce să ne facem! Stăm aici. Aşteptăm... sunt oameni şi ei!

— Dar...

— Ce dar? Oameni, ca şi noi! Acolo pe front, nu aici acasă. Ce au cu noi?

— Ziceam, să trecem Siretul!

— De ce să-l treceţi? Staţi aici. Am eu grijă. Staţi aici. Simon, a plecat. Nu mai erà aşa de abătut.

L-au urmărit, până s'a afundat trăsura în pădure. Bubuitul tunurilor, se desluşau şi mai aproape.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXI

Noemvrie.

La răscrucea drumurilor, se întâlneau, în dezordene unităţi.

Lume şi care.

Soldaţi risipiţi, pe toate potecile tăcuţi, cu chipurile învăluite într'o tristeţă chinuitoare.

La un conac, pe coasta dealului, o patrulă de cazaci prădă.

Cavaleria rusească, în dezordene, purtă la coburii cailor, ţesături de lână, păsări şi sticle cu băutură.

Pe chipurile lor de bestii, încremenise zâmbete păgâne, despreţuitoare...

Convoiurile militare, pusese stăpânire, pe tot întinsul. Erau ale noastre....

Risipa de soldaţi, obosiţi şi înfometaţi, îndurera sufletul.

Sub un tepşan de pământ, un miliţian voinic, cu ochii negrii fulgerători, dar cu faţa sfăşiată de oboseală şi durere, îşi înumăra clipele.

Câteva ambulanţe, care-şi fluturau crucea roşie, pe coveltire, abiă şîi făceau loc printre, sfărămături şi lume, purtând pe viteji răniţi de obuze şi gloanţe...

Valea Jariştei şi drumul de margini, prins de care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu boi, copii, femei şi bătrâni îşîi purtau suferinţele pe drumul pribegiei, spre un colţ de pământ liber...

In sat larmă. Lătrat de câini şi strigătele oamenilor.

Regimentul cazacilor ocupase margenea satului. Caii liberi, prin ogrăzi, umblau, ca fără stăpân.

Biserica din Jariştea se înalţă mândră, în faţa poenei şio bucătărie rusească, fumegă la intrarea sfântului locaş.

Doi ruşi, cu feţele buhave, rupeau din corpul clopotniţei, lemnul uscat.

Alţi izbeau cu putere, în braţele unei cruci trântită pe o lespede de piatră.

Focul mistuià în trăsnituri puternice, lemnul, care odată, a ţintuit chipul celui, ce a crezut în mântuire.

In margînea Focşanilor, flăcările se înălţau, îndoite de un vânt puternec.

Ardea depozetul de lemne, a lui Simon. Toate intervenţiile şi milogeală, pe lângă comandanţii ruşi, i-au fost zadarnice.

Vedeà în flacări, cum se topeşte munca lui.

Auzeà gemete înăbuşite.

Simţea cum cineva, îi strânge inima.

Noaptea îşi depăna firul negru, şi o ploaie măruntă chinuia mulţimea, fără adăpost.

In oraş zarvă.

Şi iar se auzeà şi mai aproape, glasul morţei în vâjîitul obuzelor.

La margini, ardea depozetul de fân al cavaleriei, luminând până în inima oraşului.

Simon, priveà prin fereastră. Copii tremurau lângă căminul din colţ şi Rachila plângea...

— Să mergem Simon...

— Unde să mergi?

— La Neamţ... De ce să pierim aici.

— N'o să pierim.. Vin nemţii.. Vin.. îi văd. Auzi co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pitele cailor? muzica.,. uite steagurile... lume.. vin nemții...

Arde... arde... mi-arde inima!.

A căzut grămadă, pe canapeaua dela fereastră... Copii, i-au prins obrajii înfierbântați....

Miezul nopței...

Pietrile pocneau sub copitele cailor, și huruitul tunurilor, tremura casa.

Plângeau nouri și flăcările tot mai luminau marginile orașului.

Miros de fum, nechezat de cai, zăngănit de arme...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXII

La casa lui Spătărel, ardae lumina dela candelă. Ana se ruga şi inima de mamă, simţeà în ea vedenia visului, cu vulturul uriaş şi fâşia de caşmir.

Pe fereastra mică Irina privià în largul drumului. Spătărel ajuta notarului, iar baciul într'un colţ de pădure, îşi adăpostea fărămiturile averei...

Miezul nopţei, ia prins aşa, coprinşi de dureri şi grija flăcăului.

Nu se mai auzeau tunurile.

Numai jos în vale în spre Siret se mai zăreau luminile focurilor, într'un cerc de jeratec.

In zori, a venit şi Spătărel acasă. Ana înghemuită în colţul de sub icoană, încă veghea, iar Irina tot mai privea în larg, prinzând din întunerec, fiecare umbră.

— Ne-am stins, aşa cum s'a stins lumina din vatra... Părintele Tigară, ne-a îmbrăţişat şi... a plecat!...

A luat, pe Brânduşa în braţe şi au pornit în urma unui convoi... s'au dus!...

— Să mergem şi noi Spătărel... să mergem... Aici, streini, pe mâini streine...

— Mă gândesc la d-l Simon. Are grija noastră. El nu pleacă... A scris notarului. Nu pleacă...

Şi unde să te duci?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lumina dimineţei i-a prins în această tânguire. Nu mai cernea de sus.

In sat linişte. Câţiva bătrâni, în faţa bisericei, priveau culmea dealului...

Un cal, trântit în şanţul drumului, nu îşi dăduse sfârşitul şi câinii rupeau din carnea lui istovită.

Sfărămături de care, vite lăsate înî părăsire flămânde şi obosite, acopereau margenea drumului.

Femei şi copii, se furişau prin ogrăzile pustiite. Irina tresări.

O umbră de om se strecurase, pe lângă zidurile casei. Lixandru se opri în prag.

Faţa brăzdată, cu urechia dreaptă sfârtecată de glonţ, mantaua zdrenţuită şi murdară.

Doar ochii străluceau luminoşi, îndureraţi.

Ana l-a prins în braţe. Irina i-a desprins arma.

Spătărel împietrise.

— Cum ne-ai aflat?

— Am căutat, toată noaptea...

— Jos?

— Acolo. Am dat de urma ţarcului şi rezemătoarea colibei. In zori, am întâlnit, printre sfărămăturile de care un preot. Îşi purta în braţe un copil...

— Părintele Tigară...

— Cu Brânduşa...

Am întrebat de voi. A plâns şi mi-a spus de casa lui Radeş...

Lixandru îşi propti cotul de laiţă.

— Urtde-i tata? Ochii lui stinşi prinse năvala lacrimilor. Ana îi sărută urechiă sfârtecată, şi într'un plânset ascuns ,abia i-a spus :

— E în pădure, sus, dincolo de Măgura.

— Păzeşte ce ne-a rămas.

— Dar tu ?

— Sfărâmaţi la Argeş, ne-am purtat nenorocul, înspre aici. Maiorul ne-a pierit la Bălării. Alături de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mine... Un obuz i-a sfâşiat pieptul... N'a spus un cuvânt. I-am prins doar, ultima licărire a ochilor şi valul de sânge, i-a acoperit faţa...

Căpitanul Nădejde, a îngenuchiat pentru totdeauna la capul podului...

Mi-a şoptit, încet, ultimul cuvânt, să duc veste la Bucureşti, bătrânei...

— Să-mi ştie mama locul — aşa a şoptit şi s'a stins în viforul de obuze.

— Nu i-am putut ridica. Au rămas pradă!...

— Dar Undiţă ?

— Undiţă, a rămas la Feldioara... Străpuns de lance... L-am îngropat, lângă zidurile unei mori.

Acolo, a rămas şi sergentul Miu iar Crozea căprarul, sfârtecat de obuz la marginea Robăneştilor pe Argeş.

Au izbit nemţii de noi, ca de zid.

Numai artileria lor ne-a prăpădit.

Ne cunoşteau şi potecile oerilor... Ţară vândută... Ne-au lovit de toate părţile. Ne-au ucis în viforul de obuze şi mitraliere...

— Păi noi ?

— Noi... nădejdea la luciul baionetei... Atât.

— Şi acum ?

— Acum, să rămână aici! Ana la strâns şi mai mult spre ea, şi Irina a rezemat puşca de firida sobei.

Spătărel strângea pumnii.

— Şi eu zic... Atâta prăpăd... Şi ce are să fie. Nimic !

Lui Lixandru i s'a pus un înveliş pe lumina ochilor. Se învârtea casa cu el.

Vedeà înainte trupurile camarazilor, sfărâmate de roţile tunurilor şi copitele cailor.

Simţeà lunecarea sângelui, vuetul furtunei, urletul sălbatec al văilor, zgomotul înăbuşit al apei, ruga unui camarad sfârtecat de obuz.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ultima licărire din ochii maiorului şi ultimul cuvânt de mamă ,încremenit, pe buzele căpitanului Nădejde!

A prins, mâna Irinei şi trupul obosit, l-a rezemat de umerii Spătarului...

— Mă vor prinde nemţii aici, ca pe un nemernic şi mă vor trimite departe... spre ţara lor, între ziduri, între hoţi, între tădători... Tată, plec... Da-ţi-mi arma.

— Rămâi, aici la sânul nostru... Nimeni, nu te va afla... Vei sta cu tata, acolo în inima pădurei, în ascunzişul prăpastiilor...

— Ne vei mângâia ultimele zile şi poate ne vei fi sprijin... Rămâi aici. Ii ţara vândută, Lixandre, îi plină de hoţşi şi spioni... Rămâi cu noi!

— Aici, nu.

— Nu aici, în pădure. Tata e acolo. Iţi va fi călăuză şi noi iţi vom trimite merinde.

— Noaptea vii în sat, ştie Spătărel potecile...

Rămâi, lângă noi!...

Lixandru a simţit cum i se risipeşte puterea.

A desbrăcat hainele sfâşiate, capela ciuruită, şi Ana i le-a ascuns, în fundul podului.

Costumul de cioban, cu opinci şi căciula lăţoasă, i-au pus pe trupul obosit, mâna trădărei.

S'a strecurat, ca prins de moarte.

Afară, bătătură prinsă în lumina zilei, păreà poiana unui cimitir.

Doi călăreţi din armata duşmană, goneau în josul drumului, în spre biserică.

— Suntem pierduţi... să mergem...

Le-au sărutat pe amândouă şi l-au sorbit cu nesaţ, lacrimile.

Lixandru a luat sacul cu cartuşe şi a prins arma. Tovarăş nedespărţit.

Au ocolit poiana, prin dosul conacului boeresc, au luat-o tupliliti prin hătişul de ulmi, spre inima pădurei.

Ajunşi aproape de creastă, Spătărel îi spus încet :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am scăpat... Urcăm muchia şi coborâm în pădure... De aici se vede largul văei... Sfărămături de care, lumini de foc, fum şi urletul apei se deslușiau, ca un blestem...

Dealurile Moldovei, fumeagau în aburul argintiu. Lixandru se opri pe loc. Işi pipăi sacul şi strânse arma...

— Rămâi cu bine tată... Ai grija lor...

Nu pot răbda această ruşine... Mă duc...

— Dar Maică-ta... Irina..,

— Şi pe ele, şi pe voi, vă are Dumnezeu...

— Te va ocroti şi pe tine... şi tu ai fost bun şi drept..

— Bun şi drept... dar nu fugar...

Ţară vândută... Ţară coprinsă de hoţi şi spioni...

— Ţara noastră, tată. Ne chiamă Plaiurile Moldovei pentru răzbunare şi mărire... pentru biruinţă.

Rămâneţi în voia lui Dumnezeu...

L-a sărutat apăsat şi cercetându-şi arma, a luat poteca în inima munţilor...

Spătărel a rămas înfipt în vârful crestei.

La privit, până nu a mai putut deslusi nimic.

— Il chiamă moartea, sau voia lui Dumnezeu...

Din vuetul văilor, îi venea, pe aripa arsă a vântului, cuvintele apăsate ale flăcăului...

— Mă chiamă ţara... ne chiamă planurile libere, ale Moldovei... Ne chiamă răzbunarea, ne chiamă biruinţa...

Spătărel priveà poteca pustiită. Nu ştià ce să facă. Să se coboare spre baciu, sau să se furişeze în sat...

Vorbea singur.

— Il chiamă moartea, sau voia lui Dumnezeu...

Ţară coprinsă de spioni... Ţară coprinsă de hoţi..,

In spre Focşani, băteau tunurile într'un huruit de moarte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXIII

Coloane nemţeşti, se scurg, spre vale.

Im direcţia Siretului, gurile de foc, aruncau moarte. Se clătinaù şi munţii, şi văile izbeaù în stânci, ecoul înăbuşit şi prelung.

Pe marginea şoselei, coloane româneşti întregi, răsturnate, cu lăzile risipite, fără stăpâni... Merinde şi muniţiuni.

Spătărel a luat pe Baciu, şi au pornit spre sat. Nici unul, nu a rostit un cuvânt.

Ana le-a eşit în prag.

— Fără el !...

Ciobanul nu a răspuns nimic. Au intrat în casă.

La icoană ardeà, încă candela.

O lumină, aproape stinsă, se juca pe chipul sfântului. Irina a prins mâna tatălui, şi a simţit pe frunte, apăsarea buzelor, calde.

Ana priveà în ochii Spătarului.

— L-am dus, până la creastă... A privit plaiurile Moldovei, şi a plecat !...

— Unde?...

— Cine?...

— Licsandru tată.

— A fost pe aici?...

— A fost.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi eu !...

— La d-ta, l-am pornit.

— Să mă vază?

— Nu. Să rămâie în pădure... Aici lângă noi...

— Aici? cu noi, cu nemţii?...

— Eu am fost păcătoasă, şi Ana, a prins în colţul batistei, lacrimele.

— Şi eu...

— Eu, şi mai păcătos, dar Dumnezeu, l-a luminat calea... ori moarte..., ori biruinţă, răzbunare şi libertate... Aşa spuneà...

E o stea şi pentru noi. Nu s'a stins.

Dar tată, au rămas şi feciorul boerului, şi logofătului. Irina plângeà...

Nu ducem noi, ruşinea logofeţilor ! Ni-s dragi izvoarele, pădurea, munţii, apele... Ni-e dragă ţara, plaiurile lui Ştefan, ţara lui Mihai, a Severinului...

Ruşine nu şi nici păcat. Mai bine moartea.

Baciul şi-a scuturat pletele albe.

Spătărel, ruşinat priveà largul uliţei.

— A plecat şi părintele Ţigară...

— Şi Ramură, perceptorul satului...

— Am rămas noi, în voia lui Dumnezeu...

— Noi, vom apără cu bătrâneţele noastre, sufletul acesta. Baciul strângeà umărul Irinei.

— Şi el, tată, va apără colţul de pământ, rămas liber...

Tinereţea noastră de acolo şi viaţa voastră...

Ana plângeà. Pe dinaintea ochilor, i s'a năzărit fâlfâiala vulturului şi fâşia de caşmir negru.

O trăsură s'a oprit în bătătură.

— Trăsura părintelui Ţigară.

— Cu d. Simon !

Toţi, i-au eşit în cale, afară de Irina, care îngemuită în colţul sobei, a tras peste ea, pologul de in şi cerga.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

L-au poftit, pe patul învelit în fân curat, şi velinţă de lână.

— Am rămas sărac... Abia, am venit aici...

— Ruşii, d-le Simon...

— Şi ei, şi românii, toţi la fel. M'au prădat şi m'au lăsat în sapă de lemn...

— Să vă ţie Dumnezeu sănătos, şi să aducă linişte... Cu sănătate, le faceţi iar...

— Nu ştiu...

— Dar, trăsura părintelui Ţigară?

— Mi-au dat-o nemţi, pentru drumuri...

— Şi caii?

— Şi.

— Irina !... Unde-i fata?

Simon îşi plimbă privirea prin cameră.

— A pornit cu Lixandru...

— Lixandru !

— A fost pe aici. L-am rugat să rămâmă.

Spătărel, a prins dintr'o smâncitură grinda dela tindă, a vârât mâna în dosul cotlonului şi a tras mantaua...

— L'am îmbrăcat în straie de cioban, dar nu l-am putut oprì... S'a dus la moarte !...

— Bine-a făcut. Era mai rău aici. Moare pentru ţară! Dar, Irina. Ce nebunie... Să plece un copchil, aşa prin fum, prin obuze şi gloanţe... Păcat !...

— Păcat, d-le Simon, păcat... Am rămas, streini, între streini. Nădejdea la d-ta şi la Dumnezeu...

— Mai mult la D-zeu, decât la mine... Şi eu, ca şi voi...

— Bani aveţi?

— Şasesprezece napoleoni, şi galbenii fetei... Baciul îşi sumese chimirul şi-l apăsă dinainte.

— Să nu afle Nemţii.

— N'au să bănuiască...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De... Mă gândeam, să-i aveţi undeva la mine, mai siguri ca aici...

— Dar oile?

— Mai le aveţi?

— Puţine, nouăsprezece mioare, două capre şi un batal...

— Ele unde-s?

— Dincolo de muche, spre vârful Măgurei, devale...

— Le aduceţi aici.

— Pe toate?

— Tot, tot, altfel e rău. Vă lasă o capră şi poate pe amândouă. Pun eu cuvânt.

— Să pui, d-le Simon, ai milă...

Baciul îşi desprinse chimirul, îl întinse, şi lăsă pe tăietură, să alunice, aurul...

Simon, holbă ochii... Strălucirea aurului, îi învioră faţa...

Baciul îi prinse, în podul palmei.

Unul, doi, trei... până împlini şasesprezece... La galbenii Irinei, se oprì...

Toţi îi priveau. Şaşe austriaci, înşiraţi pe o panglicuţă de catifea neagră...

Baciul i-a strâns spre sân şi Spătărel şi Ana n'au mai putut oprì năvala lacrimilor...

— E zestrea ei, d-le Simon !

— Şi truda noastră, adause baciul, împingând aurul în mâna lui Simon, care se desfăcuse lacomă.

— Mai bine, ca la voi ! Numai să mă ascultaţi...

— Ca pe D-zeu. Ana tremurând îi sărută mâna.

— Ascultă, Ioane...

— Da, d-le Simon...

— In hambarul lui Ţigară, îi pâne multă...

— Nu cunosc...

— Şi Ursea, are aur, mult aur...

— Noi, nu cunoaştem...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La văduva boerului Macovei, sunt lucruri scumpe și lână ascunsă... Ai grijă...

— Dar noi, nu cunoaștem, d-le Simon...

— Ai să cunoști... Le spui de mine... Degeaba nu... Decât la nemți mai bine la mine... Degeaba nu.

— Bine, d-le Simon.

— Tu baciule, cunoști potecele Vrancei?

— Ce-a din urmă cărare. Aici mi-am risipit tinerețea.

— Atunci îi bine. Rămâneți sănătoși, apoi întorcându-se spre baciu, îi zise :

— Mâine, oile aici, una să nu rămână. Altfel e rău... S'au plecat, cu toții la pământ. Și Ana i-a mai sărutat odată mâna...

— Pentru salbă, d-le Simon.

Simon râdeà.

S'a urcat în trăsură și a pornit devale spre târg.

Cei rămași se uitau zăpăciți, unul la altul...

Irina, a zvârlit pologul și cerga, și a sărit între ai ei. Știà totul. Abia i se mai bătea inima... A vârât, capul la sânul baciului.

Nu pentru podoaba ei plângea, ci pentru nenorocul lor. Spătărel, a sărutat mantaua ciuruită de gloanțe, și a vârât-o, iar în dosul cotlonului.

S'au apropiat cu toții lângă vatră. Câteva vreascuri fumegau, uitate...

Spre Siret, părea că pământul, se prăbușește sub obuze și foc.

— Și oile...

— Și salba...

— Și pânea părintelui Țigară...

— Aurul lui Ursea și bogăția boerului Macovei...

— Dar, cu potecele, pentruce potecile ?

Baciul priveà spre spuza moartă și fumul din vatră. In mintea lui se înfipsese un gând ciudat.

— Și tu, tu Spătărel... Aurul lui Ursea, aurul nostru,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pânea părintelui Ţigară, averea văduvei lui Macovei !.. Păcat !...

Spătărel a prins umărul baciului, şi Ana priveà spre icoană... Lancea din mâna sfântului, o simţeà în inimă.

— N'am să împlinesc păcatul...

— Şi pe urmă?...

— Ci-o fi... chiar spânzurătoarea... Le dau de veste..

— Zestrea Irinei...

— Sufletul nostru... E mult mai scump...

— Ţară coprinsă de hoţi.

— Şi de spioni...

N'a stat pe gânduri. A mers la Ursea. Bătrânul priveà gurile de foc şi zarea însângerată.

Pe Spătărel îl cunoştea dela primărie.

— Ciobanul din vale...

— Spătaru. Acum la casa lui Radeş.

— Privesc spre valea morţei... Un fecior am avut !

— Şi...

— Mort, la Topraisar...

O lacrimă s'a sfărâmat, între genele stufoase.

Spătărel i-a prins mâna, care tremurà ca o vargă, şi i-a povestit rostul venirei.

Bătrânul, a făcut un pas înapoi, şi l-a întrebat pe Spătărel, restit:

— Tu, eşti român?...

— Din muntii Neamtului...

— Ruşine... Păcat... în slujba nemernicilor...

— Ii om cum se cade, domnul Simon...

— Şi esti român şi ai copil în lupte? Păcat... hoţi şi spioni, tâlhari nemernici...

Ciobanul, s'a retras, simţind în suflet, jeratec. Nu s'a mai dus nicăeri.

— Mai bine la spânzurătoare.

— Ţară coprinsă de hoţi şi de spioni...

A povestit aevea, ce a văzut şi a auzit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Baciul a mugit, ca lovit de topor. Gândul ciudat i s'a înfipt şi mai adânc în suflet.

Bătrânul Ursea, înebunit de durere, a intrat în casă.

De pe masa din fund, a luat chipul ofiţerului de vânători, l-a sărutat şi l-a vârât în sân.

A strâns vasele de argint, o tabachere de aur şi un lanţ. Crucea cu braţele aurite şi podul de argint, a lăsat-o neatinsă, sub icoana Preacuratei.

A împrospătat untdelemnul şi a aprins candela. Din colţul tindei, a luat secura, şi a sfărâmat toate obiectele scumpe. Fărămiturile de argint şi aur, le-a aşezat, grămadă, într'un coşuleţ de rechită.

Rezemat, de poliţa tindei, priveà înainte, valea morţei şi gurile de foc...

Din zori, Simon, ş-a aranjat trăsura, şi a pornit în sus spre Jarişte, în tovărăşia unui soldat neamţ.

Incă mai erau rămăşiţe de care sfărâmate, vite sfăşiate şi chesoane răsturnate, în marginea şoselei...

In dreptul bisericei, a privit lacom hambarul părintelui Ţigară şi ograda văduvei, boerului Macovei...

Au mers în sus, au ocolit primăria şi s'au oprit în faţa porţilor de stejar, aproape năruite, de cazaci.

— Casa lui Ursea...

Bătrânul aşezà tăciunele din lulea.

Un câine lăţos, hămăia în poartă, şi se pusese în calea neamţului...

L-a împuşcat drept în frunte, şi câinele a înfipt botul în pământul cleios al bătăturei, şi valul de sânge i-a înroşit laţele albe, ca omătul...

Bătrânul Ursea, a sfărâmat luleaua între dinţi şi a strâns pumnii.

Simon înfricoşat, de împuşcătura neaşteptată, s'a vârât repede, spre pragul pridvorului.

Neamţul a salutat milităreşte, şi Ursea, a ridicat căciula. Spre Simon, n'a abătut privirea...

El i-a explicat vizita, şi a scuzat moartea câinelui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Au ordin dela comandament...
— Nu dela d-ta?
— Dela mine? — Simon râdeà.
— Şi acum?
— Acum... Eşti însemnat, pentru lucruri scumpe...
— Aur...
— Da.
— Şi argint.
— Şi.
— Aramă nu?
— Mai mult...
— Tot... tot.
— Tot.
— Le ridică, d-lui?
— Nu, eu.
— D-ta !

— Bătrânul, a intrat în casă şi apucând în mâini coşuleţul, cu obiecte sfărâmate, a eşit în pragul pridvorului, şi le-a aruncat în mâlul bătăturei...

Neamţul nu ştià ce să facă.

Simon n'a stat mult pe gânduri. Strălucirea sfărâmăturilor l-a orbit.

Le-a adunat, fărâmiţă cu fărâmiţă. Le-a şters cu mâneca hainei şi le-a aşezat într'un săculeţ de cânepă.

Vorbea singur în bătătură...

— Bătrân înebunit... fără minte... Avere risipită.

Au intrat în casă.

Neamţul a întrebat răstit. Bătrânul nu pricepea.

I-a arătat din sân, chipul ofiţerului de vânători, şi a întins mâna spre dealurile dobrogene.

Soldatul a priceput şi s'a înduioşat. A salutat frumos şi s'a rezemat de uşă.

Simon a căutat peste tot. Dintr'o firidă a luat o scrumieră de argint aurit şi a vârât-o în buzunar.

— Nu mai ai nimic.
— Nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ai dat tot ?

— Tot... Tot...

Tot, afară de cruce. Bătrânul îi arătă colţul luminat al casei.

Simon a întins lacom mâinile spre crucea aurită, dar a simţit, o clătinare. S'a rezemat de canapea şi a dat înapoi.

Lumina dela candelă, i-a prins vederea ochilor. Neamţul s'a oprit în faţa lui şi i-a făcut semn să iasă. Tremurând abia, şi'a purtat trupul, până la trăsură.

Soldatul a salutat şi bătrânul a ridicat căciula. Ochii rămaşi deschişi, ai câinelui, prinsese în ei, ultima vedenie a unui cămin părăsit.

Bătrânul privea şi mai departe, valea morţei, vâjâitul obuzelor şi fulgerile aprinse sus, sus de tot în inima văzduhului.

La văduva lui Macovei au găsit pustiu.

Cazacii risipise totul, iar hambarul părintelui Ţigară ardea în flăcări.

Trozneau grinzile şi se năruia pânea în mâlul drumului.

Simon a ţinut devale, spre târg.

Crucea din casa lui Ursea şi lumina candelei, îi stăteau pironite, în ochi.

ROMÂNIA
Biblioteca Universitară din Cluj

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr-1901-1932

XXIV

Dela casa bătrânului Ursea, Spătărel, a luat cărarea, ce îşi pierdeà urma, prin dosul bisericei, spre casa părintelui Ţigară.

Jeratecul din suflet, şi vorbele apăsate ale bătrânului, îl chinuiau.

Prinzând liniştea şi uliţa pustie, a scăpărat în amnar, şi a vârât fitilul în streaşina magaziei cu grâu, apoi furişându-se printre ulmii despoiaţi, a ajuns la casa lui Radeş.

Tremurà ca o vargă, şi ochii învrăjbiţi de mânie, au cuprins chipurile încremenite din casă.

Baciul, priveà largul uliţei. Gândurile lui, alergau pe urmele feciorului, pierdut, printre poteci, în inima munţilor.

Irina plângea şi Ana, aşeza pe vatră vrascuri.

Văzduhul tremurà în huruitul morţei.

Spătărel se aprobie de Baciu şi-i prinse umerii, arătându-i văpaia de foc, din spatele ulmilor.

— Casa părintelui Ţigară !...

— Şi pânea...

— Au început şi nemţii !

— Nu.

— Atunci ?

— Eu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tu ? Foc ?... părintelui Ţigară !..

Baciu tremura, Irina şi Ana, i-au prins mâinile. Peste chipul lui Spătărel, moartea prinsese o făşie neagră.

— Eu. Am ascultat porunca bătrânului Ursea... Am ascultat porunca inimei şi al lui Dumnezeu... Am ascultat porunca ta, Baciule...

— Porunca mea şi a lui Dumnezeu...

— Porunca voastră...

— Lăcomia lui Simon.

— Sulet de câine.

— Şi de tâlhar.

— Aurul nostru !

— Salba Irinei...!

Noaptea i-a prins încremeniţi, cu sufletele înfrigurate, obosiţi.

Flacările luminau bătătura şi se jucau în umbre, pe albul pereţilor.

Gândul ciudat al baciului, a găsit tălmăcirea. Chipul lui Simon, şi sufletul lui, erau luminate, de flacările, care mistuiau, casa părintelui Ţigară...

— Am rămas în ghiarele morţei...

— Şi ale câinelui...

— A spus Lixandru — de Simon — „Simt o apăsare pe piept şi mi se tulbură lumina ochilor, când îl văd".

— Ţară cuprinsă de hoţi, cuprinsă de spioni...

Baciul privea în lumina boită de sânge.

— Să trecem munţii.. Cunosc ultima potecă...

— Dar nemţii? Au împânzit totul...

— Şi acum ?

— Ce-o vrea Dumnezeu...

Ochii tuturor, au prins cu grijă, chipul Irinei.

Tinereţea ei trebuia adăpostită şi apărată. Baciul simţea o apăsare pe inimă, şi nu-i pierea din minte, cuvintele lui Simon.

— „Cunoşti potecile"?...

Ar fi dorit să-şi dea sfârşitul în flăcările care mistue

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

casa părintelui Ţigară, dar Irina îi sta înainte. Din viaţa ei, îşi împletise un vis al bătrâneţei. Cu viaţa lui va apăra tinereţea ei.

Miezul nopţii, i-a prins înghemuiţi în lumina ferestrei. Focul se potolise. La casa părintelui Ţigară, abia se mai zărea, un bulgăr uriaş de jeratic.

Din vale venia un muget sălbatec.

Huruitul tunurilor nu se mai auzea. Moartea acoperise în miezul nopţei, întreaga fire...

Lui Spătărel îi veni un gând.

— Să ducem pe Irina la văduva boerului Macovei.

— Dar şi pe Ana...

— Pe amândouă... La adăpostul acestui suflet, vor trăi liniştite.

— Ii femee milostivă şi iubitoare...

— Ii suflet de creştin.

— Şi sânge de român... Român adevărat...

Au strâns ce le-au fost de trebuinţă, într'un săculeţ de pânză.

Ana a desprins cu sfială, iconiţa de sub candelă şi a vârât-o în sân.

In dreptul cotlonului la vatră, s'a oprit din nou.

Ochii ei, împânziţi de lacrimi, au cuprins grinda podului.

Spătărel a înţeles.

A dat jos mantaua zdrenţuită de glonţe, şi Ana a prins-o în braţele ei, care tremurau.

A apăsat în haina arsă, buzele ei însângerate, şi a sărutat-o, ca pe o podoabă sfântă...

Au aşezat-o cu multă luare aminte, şi au tras zăvorul uşei.

Nici o mişcare. Noapte.

O noapte de cimitir. Au luat lungul uliţei, până în inima satului.

Numai o luminiţă, abia se zărea, la casa notarului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Au trecut primăria, şi au mers în sus, spre porţile mari de lemn, năruite în lovituri de secură...

Bătătura era pustie.

Un hămăit de câine, mai mult un urlet înăbuşit, se auzea în fundul negru, ca păcura, înspre pătulele goale şi prăbuşite.

Au urcat hoţeşte scările de piatră, şi s'au oprit în faţa obloanelor.

Cel din dreapta, purta lovituri de secură, şi urmele gloanţelor.

Spătărel a bătut uşor, apoi mai tare.

Nici o mişcare. Iar au bătut, şi au mişcat şi obloanele ferestrelor.

Târziu, s'a zărit o luminiţă, şi în faţa obloanelor s'a auzit vocea stinsă, a bătrânei.

— Cine-i ?

— Creştini...

— Dar, în puterea nopţei ?

—Aduşi de nevoi, şi voia lui Dumnezeu;

Zăngănitul surd, a unui drug de fier, şi uşele prinse de obloanele, căptuşite în tablă, s'au deschis largi.

In prag, purtând în mâini, lumina slabă, Doamna Amalia Macovei, privea, la umbrele, nedesluşite.

O bătrână voinică, cernită în catifea neagră, cu părul alb, ochii mari şi albaştrii. Aşa era, văduva boerului Macovei.

S'au strecurat întâi femeele, apoi Baciul şi în urmă Spătărel.

O sală mare, cu canapelele despoiate de îmbrăcăminte. In fund oglindă largă de cristal, sfărâmată, prin lovituri. de spadă.

Portretul Boerului Macovei, înfăţişat pe o pânză împuns şi sfăşiat, în dreptul inimei.

Un dulap de cărţi, prăbuşit în sală, şi o statue de marmură, bucăţi, spre colţul sobei.

Baciul i-a sărutat mâna, şi toţi, au făcut la fel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I-au povestit rostul venirei, în miez de noapte, şi i-au cerut ertare.

— Vrem să scăpăm un suflet...

— O tinereţe, fără noroc...

— „Acest copchil", şi au împins-o pe Irina, în faţa bătrânei.

— Noi, ne vom duce şi în faţa morţei, oriunde, numai să scape curat, acest suflet...

Irina privea pământul. Ochii tuturor, cerneau lacrimi. Doamna Amalia Macovei, îmbrăţişă cu privirea ei, minunea de fată, cu ochii rupţi din puterea nopţei, şi aşa cum erau, cu toţi grămadă, i se părea aevea, bătătura caselor boereşti din Jariste, coprinsă în zi de sărbătoare, de toţi ai satului...

I-au sfătuit să fie liniştiţi, şi să se roage lui Dumnezeu.

— Neamul nostru, nu piere. Nu poate pieri...

Irina şi Ana, au rămas locului... Privirea tuturor s'a întâlnit, în valuri de lacrimi.

— Veniţi tot noaptea... Ii mai bine...

Obloanele, au închis iar uşele, şi zăvorul de fier, a prins încheeturile groase.

Baciul a privit largul bătăturei. Sfărâmături de care şi unelte.

Zorile, desmerdau, vârfurile munţilor.

Noaptea fugise pe nesimţite, şi huruitul tunurilor abia se mai auzeau, departe, departe în spre linia Galaţilor...

Au luat-o pe acelaş drum.

Casa lor pustie, părea o criptă.

Baciul s'a întins pe laiţa, de sub fereastră. Oboseala, i-a împăijenit lumina ochilor, şi ploapele au căzut, fără voie.

Părea un mort.

Spătărel, rezista. Sufletul lui, lupta mai uşor, cu du-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rerile, şi vârsta nu-l dădeà pradă, aşa de uşor, somnului.

Peste satul, cu întinsele privelişti, lumina îşi cernea albul curat.

La casa părintelui Ţigară, dintre ziduri şi cenuşă se ridicau şuviţe, fumul alburiu.

Baciul sări de pe laiţă. Se frecă la ochi şi mugi, ca lovit de cuţit.

Spătărel îi prinse braţul.

— Un vis urât... Işi bătu, cu podul palmei pieptul, deasupra inimei :

— Nopţi chinuite !...

Au aprins lulelele, şi priveau bătătura pustie.

După câteva clipe, doi călăreţi, nemţi, notarul şi un domn, mic la statură, roşcovan, cu o pată roşie pe obrazul stâng, s'au oprit în faţa casei.

Şi baciul şi Spătărel, au simţit prin inimi, săgeata morţei şi le-au eşit în tindă.

Notarul se clătină.

Au scos căciulele, şi unul din călăreţi, le rostea tare, şi apăsat, privind urmele unui petec de hârtie.

Baciul privea ţintă, în ochii notarului. Spătărel tremura.

Notarul, ridică din umeri, şi arătă spre domnul cu pata roşie, pe obrazul stâng.

Neamţul isprăvise, de cetit.

Baciul îşi răsucea chimirul, şi lui Spătărel îi căzuse tăciunele din lulea, jos, pe pământul umed.

Domnul cel scund, cu pata roşie pe obraz, le spuse răstit, pe româneşte.

— Sunteţi urmăriţi..

— Noi ?...

— Şi veţi fi judecaţi, la Focşani...

— Păcatele noastre. Se închinau amândoi.

— Pentru hoţie şi spionaj...

— Noi hoţi ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Spioni ? ! Maica lui Dumnezeu...

— Tăinuire şi omor...

Baciul îşi împleti mâinele, peste pieptul osos. Ochii lui, prinsese ultima vedenie a visului.

Domnul, cel scund, păşi pragul tindei, şi arătă notarului, grinda de sus, a cotlonului.

Notarul, puse un budurel, prinse piciorul, pe firida vetrei, şi trase din dosul cotlonului mantaua de ostaş, a lui Lixandru...

Lui Spătărel i s'au însângerat ochii, şi a proptit umărul, în stâlpul uşei...

— Tăinuire, sau omor...

Notarul, părea o frunză, bătută de vânt.

I-au ridicat pe amândoi, şi a luat lungul şoselei, devale spre Focşani.

Bărtânul Ursea, o femee şi câţiva copii priveau înmărmuriţi, din bătătura bisericei.

Spătărel ţinea în braţe mantaua ostăşească, şi o apăsà, spre inimă.

Baciul mergea pe urma lui, şi vorbea singur.

Ajunşi la răscrucea drumului, la Crucea cu braţele de piatră, s'au oprit fără voie.

Se zăreau, pajiştea oilor, coliba dărâmată, şi stejarul bătrân, cu umbra lui deasă, unde popesea domnul Simon, şi unde Irina prinsese zilele ei de mâine, în strălucirea verigelor de aur...

Spătărel plângea ca un copil, apăsà şi mai tare, mantaua, spre inimă.

Baciul rostea tare :

— Tâlharul... Câinele.

Oameni în vârstă, supraveghiaţi de soldaţi nemţi, împrăştiau piatra pe şosea şi astupau gropile.

Se uitau, în urma celor purtaţi, de călăreţi, şi îşi făceau semnul crucei.

Ajunşi la bariera oraşului, călăreţii, au poposit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Au descălicat, şi au dat lui Spătărel şi Baciului, pâine.

Au primit-o tremurând, şi au vârât-o în buzunarele mintenilor.

După o mică pauză, unul din călăreţi, le-au prins braţele, în cătuşe de fier, şi au pornit în lungul străzei, spre cazărmi...

Pe la ferestre, se zăreau capetele, păzite de perdele şi în faţa primăriei, lume adunată, privea în urma, celor doi ţărani...

Ajunşi, la Biserica Domnească, Baciul a ridicat braţele în zăngănit de cătuşe, şi a făcut semnul crucei.

Spătărel, privea, largul uliţei mici, din dosul bisericei, cu casa acoperită cu ţiglă roşie, şi pridvorul larg, vopsit în verde.

— Casa, domnului Simon.

I-ar fi cerut ajutorul, promis. Să-i scape de bănuială şi de păcat, dar îi veneau în minte :

Salba Irinei aurul lor, argintul şi oile...

Podoabele bătrânului Ursea, pâinea părintelui Ţigară !...

S'au pomenit, în faţa cazărmilor.

Porţile largi, deschise, sunt acum strejuite de streini.

Soldaţii s'au salutat, între ei.

Au mers pe aleea din faţă, au ocolit pavilionul, unde, odată fâlfâia tricolorul, şi au ajuns, la o aripă a grajdului, despărţită, în două şi străjuită, de ostaşi.

Aici, i-au luat în primire, un ungur, voinic, roscovan şi aspru.

Soldatul de pază, a semnat într'o condică, apoi răstit i-a vârât, în fund, spre întuneric.

Mirosea a mucegai şi gunoiul vitelor. Umezeală şi un maldăr, de paie putrede, aşternute într'un colţ, formau podoaba camerei.

O poartă cu zăbrele de fier, s'au închis în urma lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un fl'ăcăiandru, prins la picioare, în cătuşe grele şi doi soldaţi, cu hainele sdrenţuite, liberi.

Pe o ladă de lemn, un ulcior cu apă. Jos pe scânduri, aproape de lada de lemn, trei bucăţi de pâine, la care s'au mai adăugat două.

Hrana tuturor.

Unul din cei doi soldaţi, a luat bucăţile de pâine şi le-au împărţit, apoi, s'au înghemuit, peste maldărul de paie putrede, cu miros de mucegai şi urină.

Noaptea se lăsase, deabinelea.

Intunericul, îi cuprinsese, ca într'o groapă de cimitir.

Spătărel îşi prinse şi mai aproape, mantaua, o strângea apăsat spre sân, în greutatea cătuşilor, şi se alipi de trupul istovit al Baciului. care îşi vârâse capul între verigele groase, ale lanţului.

— Dar, pe tine copchile ce blestem te-a împins aici? Baciul a întrebat pe şoptite. Nu-i era teamă, dar oboseala drumului, îi curmase graiul.

— Nici un blstem, unchiule... Sufletul hain, a unui jupân !

— Suflet hain !...

— Suflet hain, suflet de strein... O duşmănie a bietului tata... Miliţian trecut peste Siret. O ceartă veche, în preajma războiului... A fost pădurar şi i-a mâncat simbria... Ne-a lăsat lipsiţi de orice sprijin.

— Şi câţi ani ai ?

— Şasesprezece.

— Păcat.

— Simbria de atunci!.. Pedeapsa de acum!.. Sub stăpânirea nemţilor?.. Dece?..

— Aşa. Stăpânul tatei, e om cu trecere la Nemţi, ca să-şi răzbune, pe el s'a năpustit asupra noastră, a celor rămaşi.

Maica, abia-şi duce păcatele, o soră micuţă, nu ştie ce-i lumea. M'au ales pe mine. M'a luat dela tăiatul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lemnelor. Lanţuri de mâini, şi uite, zac, aici, de două săptămâni încheiate...

— Ii om cu trecere la nemţi ? Român de-al nostru ?

— Om cu trecere. Acum. Stăpân pe oraş, până în valea Siretului. Până în inima munţilor, spre Năruja... Nu-i altul pe aici, ca jupânul Simon...

Baciul, a gemut sălbatic, şi Spătărel a trântit cătuşele, peste podeaua umedă.

— Simon ?

— Câinele !..

— Tâlharul !..

— Salba Irinei, aurul nostru, argintul, şi podoabele bătrânului Ursea !..

Baciul gemea. Spătărel, muşca cu dinţii din zalele de fier şi simţea, cum sângele i se prelinge, cald, peste sânul îngheţat...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXV

Doamna Amalia Macovei, își terminase rugăciunea și privea undeva peste culmea dealurilor, înainte...

In bucătărie Ana torcea din caier și Irina ștergea cu luare aminte, pulberea măruntă, de pe măsuța unde se păstrau, cărțile de rugăciuni și biblia.

Notarul a intrat în salonul din față și Doamna Amalia i-a dat loc, aproape sub portretul boerului Macovei.

Dela prădarea casei de ruși, nu schimbase nimic.

Cărțile risipite, cu filele rupte, împrăștiate, dulapul prăbușit, sfărâmăturile oglinzilor, tabloul în oleiuri, cu chipul împuns și sfâșiat în dreptul inimei...

Notarul tremura.

Ochii lui mici, adumbriți de sprincene groase, priveau cu evlavie la femeia, care din tinerețe, până acum, le-a fost sprijin și ajutor.

Ii venea în minte chipul Boerului Macovei, aninat deasupra capului, stăpânul de altădată al satului Jariștea, care le zidise din averea lui, biserica și școala.

Doamna Amalia, primea dela notar, știri de pe front, și din oraș...

— Ciobanii, din casa lui Radeș, sunt ridicați în lanțuri...

— Tatăl Irinei ?

— Și duși în temniță, la Focșani...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doamna Amalia, a prins braţul drept, în speteaza divanului...

— Pentru trădare.

— Şi cine a fost vipera?

— Domnul Simon...

— Simon, jefuitorul bătrânului Ursea !.. Simon...

— Da, Simon, omul blând şi milostiv, omul care ne-a făgăduit sprijin şi ajutor !..

S'au ridicat amândoi.

Lacrimi mari, calde se sfărâmau, peste obrajii aprinşi ai bătrânei.

— Nici un cuvânt, femeilor! Le omorâm în durere şi chin. Notarul privea, sfărâmăturile, împrăştiate pe duşumea, covorul sfâşiat, şi cărţile risipite prin colţuri.

In mintea lui încremenise, chipul slut, al tâlmaciului, cu pata roşie din obrazul stâng.

A salutat repectos, şi a plecat.

* * *

Inghemuiţi în fundătura grajdului, cu mâinele ferecate în lanţuri, Baciul şi Spătărel, îşi aşteptau liniştiţi sfârşitul.

Flăcăiandrul şi cei doi soldaţi, au fost scoşi de aici. Nimeni nu ştia de urma lor.

Intr'o dimineaţă, i-a adus, în spre porţile mari ale grajdului. Li s'au luat dela mâini, cătuşele, şi aveau libertatea, în toată încăperea.

Soldaţii le dădeau tutun şi apă proaspătă.

Seara îi lăsau, în preajma lemnăriei unde adunau vreascuri.

Pe podelele din cărămizi colturate, făceau foc, care abia fumega în vreascurile înghetate...

Toată noaptea, stau încolăciţi, în preajma valurilor de fum, şi îşi tânguiau zilele aspre.

Tâmplele lui Spătărel, se îmbrumase şi ochii abia mai licăreau, adânciţi în orbite.

Baciul, îşi privea, urmele sculptate adânc, în carnea braţelor, de fierul cătuşelor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îi venea în minte Irina, şi încremenea, în genunchi, cu mâinile ridicate, cu ochii înrouraţi...

Mereu se ruga.

— Pedepsteşte, Doamne, pe hoţul, cu sufletul hain şi hrăpăreţ...

Altădată rostea tare, nu-.i mai da seama, unde se află, şi Spătărel, îl urma, încet, rugător, ca de moarte...

— Auze-l Maica Domnului, şi pedepseşte, pe tâlharul cu suflet de câine...

Şi se rugau, pentru sănătatea, „doamnei bune", care a primit la sânul ei ocrotitor, adăpostirea femeilor pribege, fără sprijin.

Şi se rugau, pentru Lixandru, pribeag prin munţi să-i îndrepte Dumnezeu, paşii spre ai lui, în linia de luptă, pentru răzbunare, pentru biruinţă...

Stăteau de vorbă, până târziu în inima nopţei, pe patul de paie umede, mucegăite, cu miros de grajd, în preajma valurilor de fum...

Spătărel, strângea la sân, zdreanţa ciuruită de gloanţe, mantaua lui Lixandru, o sărută apăsat, şi vorbea baciului pe şoptite :

— Copii fără noroc !..

— Salba Irinei.

— Aurul nostru !..

— Şi argintul, oile şi podoabele bătrânului Ursea...

— Casa părintelui Ţigară...

— Visul Anei...

— Ţară prădată şi pustiită...

— Ţară coprinsă de hoţi, coprinsă de spioni...

— Simon.

— Tâlharul...

— Câinele, suflet hain...

Baciul prindeà, o parte din haina zdrenţuită, o săruta, o aporpia de obraji, de ochi...

Aprindea luleaua, şi fumega, până i se afunda capul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căzut, în zechea murdară, cu miros de mucegai şi grajd.

* * *

Pe la sfârşitul lui Martie, după luni de chin, sub gerul aspru, o iarnă, cum n'a mai fost, s'au pomenit în faţa porţilor, cu un ofiţer neamţ, doi soldaţi şi domnul scund roşcovan, cu pata roşie pe partea obrazului stâng...

Ofiţerul a cetit fără şir, slovele unei hârtii albastre, şi omul roşcovan, cu pata pe obraz, a rostit tare :

— Ion Spătaru, judecat pentru trădare, să iasă afară... Lui Spătărel i-a lunecat luleaua, mantaua zdrenţuită, cu galonul de sergent pe epoletul stâng, i s'a aşternut jos, în faţă.

— Ia şi mantaua, e proba judecăţei.

Spătărel a tresărit. Nu visa. A ridicat talismanul scump, şi l-a apăsat spre inimă.

Plângea, fără voie, plângea în hohote, ca un copil. Cu el plângea baciul, în sughiţuri de moarte.

S'au îmbrăţişat.

Au sărutat mantaua, şi printre dinţii încleştaţi, baciul i-a rostit încet :

— Ai gândul, la Dumnezeu...

Purtat între sentinele Spătărel, mergea înainte şovăelnic, cu capul plecat, cu braţele încrucişate şi strânse, peste sdreanţa ciuruită de gloanţe.

Proptit de umerii porţelor, baciul l-a petrecut cu privirea, până au trecut, în faţa pavilionului.

Rezemându-se de zidurile umede şi reci, s'a târât abia, abia, spre colţul aşternut în paie putrezite şi a căzut, ca un copac doborît de trăznet...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXVI

Spătărel s'a pomenit într'o sală mare, aşa ca la tribunal. Ofiţeri germani, cu chipurile posomorîte, răsfoiau filele unui dosar.

In sală nimeni.

Numai în colţul din dreapta, d. Simon, privea pământul. Avea svâcniri în obaji şi-i tremurau mâinile. Alături domnul scund, cu pata roşie, pe partea obrazului stâng.

Sta nepăsător.

Spătărel tremura. Zărise deasupra divanului de judecată chipul Mântuitorului crucificat. Privea acolo, privea la urmele de sânge, la cuiele ce ţintuiau trupul...

Gândul lui s'a înfipt în pânza icoanei. A strâns şi mai apăsat mantaua, şi a prins cu mâna dreaptă umărul băncei de lemn.

Un clopoţel a sunat uşor, şi un ofiţer împodobit în fireturi scumpe, a ocupat divanul din mijloc, sub icoană.

Cel din stânga a strigat :

— Ion Spătaru, din satul Jariştea.

— Simon Bancherul, oraşul Focşani...

Spătărel, a oprit genunchi în rezemătoarea băncei.

Nu-l văzuse pe d. Simon. Ochii lui s'au deschis largi, rugători, şi se uita spre el. I-ar fi căzut în ge-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nunchi, să-l roage, dar se simţea ţintuit şi zărise sclipirea baionetelor din spate.

Ofiţerul care avea dosarul, a început întrebările :

— De câţi ani ?

Spătărel ridică umerii. Domnul scund, cu pata roşie pe obraz, îi repetă în româneşte. Spătărel se uită drept înainte.

— Cincizeci şi trei...

— Unde eşti născut ?

— Poalele Vidrei, în Neamţ...

— Ce-al făcut în Jarişte ?

— Cu oile...

Ofiţerul, care ocupa fotoliul din mijloc, cu faţa aprinsă, bătu nervos în masă.

Simon, vorbea. Spătărel nu-l pricepea. L-a văzut arătând spre mantaua din braţele lui. Un soldat i-a smâncit-o şi a aruncat-o în faţă, pe podele.

Nu l'au mai ţinut mult. Lanţurile de fier, i-au prins iar mâinile, şi sentinelele i-au arătat drumul spre uşă.

Afară, o zi de primăvară.

Cu braţele prinse în lanţuri, Spătărel mergea abătut, în urma sentinelei din faţă.

Mulţimea îl privea cu groază. In dreptul Bisericei Domneşti, a voit să facă semnul crucei, dar braţele a rămas, neputincioase, în greutatea verigelor de fier.

A zărit casele din dosul bisericei, cu ţigla roşie, şi pridvorul vopsit în verde.

I-a năvălit în suflet toată ura.

Pe la colţuri, i-au eşit în cale femei cernite, care plângeau în hohote.

Un bătrân, i-a dat tutun şi bani, şi sentinelele nu l-au oprit.

Spătărel privea înainte. Gândul lui îmbrăţişase moartea. Nu ştia unde merge.

Au ajuns în faţa gării.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mai dă, sopteà Simon, şi ochii lui eşau aproape din orbite, lacomi, la lucirea banilor de aur...

— Dăm peste tot din ei, altfel nu se poate...

Se auzi o şuerătură scurtă, şi Kalman strigà, înfundat.

— Gata.

Se furişau cu toţii, încet în vârful picioarelor.

La despărţire Kalman, strecurà în mâna celui din urmă, un mototol de hârtie, în timp ce Simon, aşezà în crăpătura stâncei, în locul semnului, o pungă în care era partea celui, ce le cunoşteà taina...

Negustoria asta le-a mers, aproape tot anul până în primăvară, când un batalion de vânători, a ocupat creasta muntelui.

Lui Simon, nu prea-i venea la socoteală, şi-ar fi pornit-o cu toţii spre târg, dacă domnul maior, nu l-ar fi îndemnat să deschidă, o cantină, şi dacă lucirea scânteetoare a aurului, nu l-ar fi chemat, mai aproape, cât mai aproape de graniţă...

S'a dus doar, copii, şi a oprit numai pe Rachila, pentru samovarul cu ceai şi cafea...

La bucătărie, adusese, o nemţoaică, şi papricaşul ei, plăceà de minune.

Işi mutase dughiana în cantina fabricei, şi sala largă cu lumină electrică şi biliard atrăgeà pe maior, şi ceilalţi ofiţeri.

Intr'o seară, după ce maiorul şi-a sorbit cafeaua, Simon, s'a apropiat de el şi i-a zis pe şoptite.

— Dacă aduc dela Neamţ, un fată frumos...

— Se poate domnule Simon ? Află comandamentul şi apoi...

— Nici apele n'o să afle..

— Nu pot stà aici, fără învoirea comandamentului.

— Păi una, are să fie bucătăreasa mea, alta spălătoareasa mea, cea mai mică, fată la copii...

— Dar n'ai copii aici...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi dacă n'am, ştie comandamentul.
— Nu domnule Simon — Una poate...
— Fie şi una...

Seara Simon, a intrat în casa directorului dela fabrică.

Domnul Klein, sorbeà din filigeaua cu caĭea şi ceteà jurnalul. O înfrigurare nervoasă, îi coprinsese trupul şi ochelarii cu rama de aur, tremurau, peste nasul turtit şi păros.

Năvala Germanilor în Belgia, îi esaltase toate simţurile, şi îşi lingeà buzele groase, par'că ar fi fost ultima rămăşiţă dintr'un papricaş...

Doar, nu l-a luat pe Simon, în braţe.

— Mai aproape Simon, mai aproape...

Simon s'a aşezat, aproape de patul lui Klein, şi credeà că o nouă afacere, va fi pusă la cale.

— Vezi Simoane ? Uite pe hartă... Aproape, mai aproape... S'au dus belgienii.

— Am văzut, şi bine le-a făcut... Aşa trebuià. Şi nouă tot aşa ne trebuie, dacă nu ne-om astâmpărà...

— La voi ? Avem, puţină grijă... Dar, nu ne temem... Şi apoi tu nu eşti de aici...

— Nu sunt, dar am copii, am muncit aici...

— Vrei să zici, că ai furat aici...

Simon râdea tare, oridecâteori neamţul căută să arunce vorbe pe socoteala lui.

Domnul Klein îi mângâe barba, îi dădù aproape cutia cu tabac, şi punându-i mâna pe umăr, îl întrebă :

— Ce zici de armata venită, aci la munte ?

— Ce să zic ? Aşa-i regula războaelor...

— Aşa am zis şi eu, dar vezi, d-ta ne-a tăiat drumul vitelor. Nu de alta, dar pentru d-ta. Bani albi pentru zile negre, cum se zice aici.

— Ne-om mulţumi cu ştirile şi cu ceva untură.

— Minunat, dar o să fie greu...

— N'ai teamă, am încercat ceva... In locul vinului de Cotnari, trimetem grăsime...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţiile demonstrate de ofiţerii francezi. Căpitanul Hubert îl bătea pe umeri şi îi aducea ţigări şi coniac.

Aici, a primit decoraţia, pentru luptele dela Roibăneşti, pe Argeş, şi căpitanul, i-a adus mulţumiri, în faţa companiei.

In tranşee, Lixandru, povestea din viaţa lui, şi toţi spuneau crâmpee de pe unde i-a purtat războiul.

Gândul lui sfredelea inima munţilor, spre satul Jariştea, unde Irina şi mama lui, torceau caerul durerei.

Nu avea nici o ştire.

Ii credea adăpostiţi de d. Simon, ducând dorul şi grija lui.

Ii prinsese aici, vara. Luna Iulie. Verdeaţa munţilor, răcoarea văilor, murmurul apelor... Aşteptau înfriguraţi, începerea ofensivei, gândul de dezrobire şi biruinţă...

In zorii lui 23 Iulie, tunurile huruiau, de se cutremurau munţii... Văile vâjâiau, ca în năvala apelor mari.

Cerul ardea într'o pară roşie, şi limbile de foc, fulgerau în scăpărări de trăznet...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXVIII

Iunie...

In curtea cazărmilor din Focşani, larmă. Automobilele aduceau răniţi şi transportau trupe şi muniţii.

Nemţii treceau posomorâţi şi gânditori.

Baciul, de câteva zile, avea mai multă libertate, ajuta la o bucătărie sanitară, făcând servicii poruncite.

De pătania lui Spătărel, a aflat prin d-na Macovei, care prin ajutorul comandantului de aici, a obţinut libertatea baciului şi întrebuinţarea lui, în corvezile militare. Aflase că Spătărel a fost oprit în lagărul dela Craiova şi se găseşte sănătos.

Ştia acum şi de Irina şi de Ana.

Sta răzemat cu spatele de o stivă de lemne şi privea largul văei, fulgerarea tunurilor şi auzea mugetul înăbuşit.

A zărit pe d-l Simon, doi călăreţi şi unul pe jos. I s'au frânt picioarele dela genunchi şi luleaua şi-a sfărâmat căuşul, în piatra calcarâmului.

Cei zăriţi, s'au oprit în faţa lui.

Baciul tremurând, s'a aplecat până la pământ. Simon i-a făcut semn, să-i urmeze.

Şi a pornit şchiopătând pe urma lor.

Se gândea la moarte sau spre drumul lung şi îndepărtat, a lui Spătărel...

— Cum o vrea Domnul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In faţa pavilionului un automobil, aşteaptă gata.

Doi ofiţeri şi Simon, au ocupat fundul, iar pe bacìu l-au aşezat în faţă, lângă şofeur.

Simon, l-a întrebat pe baciu :

— Cunoşti potecile ?

— Aşa...

— N'ai spus aşa... Ai spus că pe aici ţi-ai risipit tinereţea...

— Pe-aici...

— Atunci ?

— Atâţia ani !..

— Atâţia, câţi sunt, pământul nu s'a schimbat... Ne duci spre Răcoasa...

Nemţii priveau cu luare aminte harta, indicându-i lui Simon, punctele ce trebuesc vizitate şi cunoscute.

— Ai grije, adause Simon, şi-i arătă baciului portul de piele, a unui revolver...

Maşina zbură prin mijlocul oraşului, în spre barieră. Baciul ţinea mâna apăsată pe inimă. Călătoria pentru prima oară, în maşină.

Îi vâjîiau urechile, şi i-a venit în minte, întrebarea pusă de Simon, într'o seară pe prispa caselor lui Radeş.

— Cunoşti potecile ?...

Nu mai auzea nimic. Se uita cu lăcomie spre satele presărate în lungul şoselei...

Spre stânga, în coasta dealului se zărea Jariştea... Ochii cerneau lacrimi. Îi tremura toată fiinţa. Se zărea turla bisericei, deacolo,, casa părintelui Ţigara, şi mai sus pe muche casa lui Radeş, acolo unde d. Simon, a primit salba Irinei, aurul şi argintul lor...

Peste vârfurile ulmilor, dincolo, e casa doamnei Macovei şi acolo Irina şi Ana privesc din lumina pridvorului calea pustie, drumul osândei...

Şi Simon a privit spre Jariştea.

Baciul, arătà din când în când şoferului, drumul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Au poposit la Bolteşti. Nemţii au gustat coniac şi unt cu pâine.

Baciul privea pământul.

Seara au ajuns la *Colacul*. Aici, au oprit la o casă frumoasă, aşezată pe marginea şoseeli.

Pustie, dar cu odăile aranjate pentru odihnă. Doi infanterişti austriaci făceau de pază...

O patrulă de cavalerie, aşezată în spatele casei aştepta ordinile.

Au intrat în sala mare şi au ocupat loc în jurul unei mese de brad.

Ş'au curăţit hainele şi feţele de pulberea albă, au luat împreună cu d. Simon, hrana rece şi apoi au întins pe faţa mesei de brad, harta...

Vorbeau tare şi Simon, însemna, cu luare aminte dâra de pe hartă, pâraele, văile, cotele.

— Ai grije... Vei întâlni, pe ofiţer, tocmai la Părosul.

— Ziceam, să meargă singur, cu un tălmaciu...

— Nu se poate.

— Bine. Simon, a simţit frigurile morţei.

Pe Baciu, l-a dat în primirea sentinelelor şi ei s'au culcat în odăile anume pregătite.

Toată noaptea Baciul s'a zbătut.

Ar fi vrut să-şi curme zilele, decât să poarte pe duşmani pe potecile munţilor, contra fraţilor.

Va intra în rândurile hoţilor, ale spionilor...

Se ruga în genuchi, se ruga şi stelelor, cari ceneau lumina de foc, să-i curme zilele şi să-i oprească drumul.

In zori, l-au ridicat, din bătătura umedă, unde povara durerei îl adormise...

Stătea în genuchi, zăpăcit şi fără putere.

Un soldat l-a atins cu o cravaşcă peste umeri şi Simon i-a arătat din nou gura de oţel a revolverului.

In bătătură îi aşteptau cai de munte mărunţi, cu frâne noui şi potcoave prinse de colţi ascuţiţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ofiţerii au mai arătat lui Simon, însemnările hărţei, i-a dat unt plic, şi-au pornit, înainte, întovărăşiţi de cavalerişti.

Au lăsat drumul în spre Părosul, şi au început să se adâncească în inima pădurei, pe poteci încolăcite, printre stânci uriaşe şi prăpăstii.

Simon îşi sumuţa calul şi trecea în urma baciului.

— Cunoşti bine drumul...

— Cunosc...

— Şi-i mult pân'la Momâia...

— Acolo, mergem ?

— Da.

— O noapte şi o jumătate de zi călări, apoi cu piciorul, câteva ciasuri...

— Cu piciorul ? Pe jos ?..

— Cu piciorul...

— Greu...

— Mai greu pentru mine, pentru sufletul meu...

Smion a tăcut se prefăceà că nu-l pricepe.

Pe seară au ajuns în valea Budiaşului...

Se auzea desluşit, vuetul apei, foşnetul frunzelor şi adierea răcoroasă, ce venea în valuri umede...

Spre Răsărit, huruiau cu groază, tunurile şi fulgere brăzdau coperişul, albastru, care abia se zărea în deschizătura crestelor.

Au mânat întins spre creastă şi au coborît în valea Momâia.

Au descălicat şi au întins foi de cort peste frunzişul uscat.

Soldaţii fumau.

I-au dat şi baciului, pesmeţi cu unt şi coniac Ofiţerul s'a întins pe patul de foi şi nu a mai vorbit nimic.

Un om posomorît, între două vârste. Era adus aici de pe frontul de vest.

Caii, au fost lăsaţi liberi, în seama unui soldat austriac. Simon stătea pe gânduri şi trăgea din tabac.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ar fi voit să se lipsească de această slujbă dar nu mai putea.

Pentru acest serviciu, jefuise un ţinut întreg. Bubuitul tunurilor îi clătina tot sufletul.

Il mângâia biruinţa nemţilor. Baciul îşi depăna gândurile negre.

Ar fi prins cu mâinile grumajii lui Simon, şi ar răzbuna o lume de chinuiţi, şi pe ai lui.

Doborît de oboseală, a adormit, cu capul prins în podul palmelor. Gemea.

A tresărit. Şi a strigat, de l-au auzit cu toţii. „Lexandre", Simon, a sărit în picioare.

— Ai năucit ?... Nemernicule...

Baciul n'a răspuns, a strâns în palme tâmplele.

— Eşti nebun ?.. Iţi rămâne hoitul aici...

Tot nu a răspuns.

Valea părea un iad.

Se clătinau stâncile, trozneau brazii şi fulgerarea aprinsese văzduhul.

N'au mai putut sta locului.

Pe austriaci îi prinsese fiorii morţei şi lui Simon, îi tremura trupul şi îi clănţăneau dinţii ca în toiul iernei.

Au lăsat caii aici, în paza unui soldat. Inainte de a porni în inima pădurei pe poteca fără urme, încolăcită şi gloduroasă, ofiţerul neamt, a arătat Baciului ţeava lucioasă, a revolverului iar Simon, a apăsat restit.

— Aici, te lăsăm, în prada fiarelor... Să nu încurci poteca...

Baciul, iar nu a răspuns. Mergea înainte, în urma lui Simon, îmbrăcat într'o bluză rusească, încins cu o curea, la mijloc.

Ofiterul şi doi soldati, pe dreapta, fumau şi avea grija bolovanilor de piatră.

Poposeau pe trupurile butucilor de brad, şi iar mergeau, urcând şi coborând, printre hătisuri, pe povârnişuri repezi, şi aproape de prăpăstii adânci şi largi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ajunşi pe muchia Motocului Mic, baciul s'a oprit.

— Peste dealul din faţă, vine Răcoasa.

— Neamţul s'a uitat pe hartă. Simon le-a explicat, locul, distanţa şi împrejurimile, indicate de baciu.

Au început să scoboare, încet, sărind bolovani mari şi uriaşe trunchiuri de copaci.

Ajunşi în vale, baciul, a adăogat iar :

— Suntem aproape...

Abia urcau. Fiecare foşnet, îi oprea pe loc.

Un luminiş, şi apoi spre dreapta un hăţiş des...

Au stat pe loc, ofiţerul, a pus benoclul, şi cerceta înainte.

Focuri de armă, ploaie de gloanţe.

Ofiţerul s'a prăbuşit pe spate. Faţa roşie de sânge, cu binoclul strâns, în mâna dreaptă.

Baciul îngenuche, în faţa bolovanului de pieatră, rezemându-şi capul, de umărul rece. Simţea, în sân umezeala caldă, a sângelui, şi în umărul drept o împunsătură...

Simon, se înghemuise sub picioarele lui...

A voit să se furişeze, în dosul bolovanului, dar a simţit, în cureaua bluzei, mâna strânsă a baciului.

S'a smucit şi s'a ridicat în genunchi.

O fluerătură pe lângă ureche, şi un vârf ascuţit deasupra pieptului, spre stânga.

A căzut grămadă peste bolovanuul de pieatră.

Cei doi soldaţi, cu mâinele ridicate în aer, aşteptau moartea.

Ofiţerul înţepenise, cu faţa la pământ.

Baciul gemea, şi apăsa mînteanul, peste pântecele umed de sânge.

Simon, se zbătea, mugea şi îşi muşca barba roşie şi resfirată.

A trecut, multă vreme. Soldaţii stau tot aşa, încremeniţi cu mâinile ridicate, spre cer.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Au sosit, prin dosul muchiei, un ofiţer tânăr şi patru soldaţi români...

Baciul a prins coatele, în umerii bolovanului, şi a întins mâna stângă.

Ofiţerului mort, i-au luat harta şi hârtiile găsite... Revolverul şi binoclul.

Pe Simon şi baciu, i-au ridicat doi soldaţi şi au pornit cu ei înante...

Cei doi soldaţi austriaci, îi urmau, şi după ei alţii.

Au ridicat, povârnişul, şi în dosul crestei s'au strecurat, printre reţelele de sârmă, în linia întâi a tranşeelor.

Prin şanţurile de legătură, i-a trimes înainte spre adăpost, la primul combandament.

Răniţilor, li s'au dat primele ajutoare.

Baciul lovit, în partea de sus a umărului drept, fără pericol.

Simon, avea lovitură, deasupra inimei. Sângeel nu putea fi oprit şi respiraţia, i se făcea cu greu.

Baciul înviorat, cu sufletul pe jumătate răzbunat, a povestit totul, şi arăta din când în când, spre Simno, care gemea, înăbuşit, dureros...

— Câinele...

Au fost transportaţi la Ruginești şi de acolo la Adjudul Nou.

Până la sosirea trenului sanitar, li s'a servit ceai, şi ţigări.

Simon, n'a putut lua nimic, abia vorbia.

Baciul sorbia ceaiul, cu lăcomie, şi privea în văpăi de ură, chipul pierdut, cu barba zbârlită, lucioasă ca argintul...

— Ia, îi otravă... Dă-ţi sufletul câine...

Simon, întindea mâna, care tremura, ca o mlădiţă, apoi o apropia, încet, abia o atingea, desupra inimei, în dreptul pansamentului...

Ofta prelung, deschidea ochii, şi când prindea ală-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turi, chipul baciului voinic, întins aşa pe targă, îi închidea repede şi ducea mâna stângă, acoperindu-i.

Baciul îi urmărea orice mişcare, îi părea rău să moară.

— Ii prea uşoară răzbunarea !...

Trenul a sosit.

Au fost ridicaţi în primul vagon.

Vaiete surde. Un artilerist cu mâna retezată, gemea înăbuşit, alături un vânător de munte, lovit în pulpa piciorului drept, având mâna stângă zdrenţuită de schije.. .

La căpătâiul lor veghiau două surori de caritate.

Cele două târgi, a baciului şi a lui Simon, au fost aşezate ,în fundul vagonului, apropiate.

La Bacău, li s'au servit, iarăşi ceai şi ţigări.

Pe soldaţii răniţi, i-a coborât, la spitalele de aici.

Au rămas amândoi, în tovărăşia unui sanitar, care s'a urcat în vagonul lor, în gara Bacău.

Simon, nu primea nimic.

Baciul, întinse mâna spre el, şi îl zgudui puternic.

— Să nu mori... Intâi, să-ţi daï socoteala, şi apoi...

In mişcare, a simţit durerea umărului, şi a strâns dinţii.

Simon, deschise ochii, roşii ca sângele, şi împânziţi de lacrimi.

— Să nu mori câine... Să nu mori...

— Salba Irinei... Aurul nostru...

— Podoabele bătrânului Ursea !...

Soldatul, se apropie de bătrân, îi şterse fruntea de sudoare şi îi bătu încetişor inima. Credea că aiurează...

Simon, a ridicat braţul, şi plângea...

Un horcăit înfundat, cu sughiţuri...

Baciul, vorbea înainte...

— Câine, afurisit... Viperă...

— Munca noastră, viaţa lui Spătărel...

— Nemernic, vândut streinilor...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Inoptase. Trenul mergea agale, oprind la punctele, unde avea de lăsat răniţi, şi în staţiile oraşelor.

In zori, a sosit în Târgul Neamţului.

Gara, întiicsită, de soldaţi, ruşi şi români.

I-a coborât din vagon, şi i-a îmbarcat, într'una din ambulanţele, ce aşteptau în dosul gării.

Ofiţerul medic, care făceà serviciul în gară, i-a repartizat, pentru spiatlul din Văratec.

Abulanţa, a pornit după amează, pe o arşiţă dogoritoare.

Baciul, părea că visează. Deschidea ochii mari, şi privea lacom...

Numai Simon, gemea înăbuşit, şi plângea. Plâncea ca un copil.

Au ajuns târziu. Abia se zărea mânăstirea, cu luminele, ca niște stele mici...

Sub bradul înalt, în faţa chiliilor, s'a oprit trăsura ambulanţei.

Soldaţi, au coborât, încet tărgile, şi le-au aşezat, în chilia mică, cu ferestrele spre pădurea de brazi şi mesteacăni...

Doctorul de serviciu,, tânăr, le-a cercetat pansamentele, şi a luat notă de „ordinul confidenţial" al comandamentului dela Adjud.

Simon, îşi pierduse aproape, toate puterile. Nu a putut răspunde nimic, doctorului. Arătà cu mâna, inima, învelită în vata pansamentului, şi plângea... Baciul nu-şi mai da seama de el.

Meleagurile coprinse în jurul mânăstirei, îi îmbătase toate simţurile... Vorbea mereu, vorbea singur.

S'a vindecat uşor, şi a căpătat învoirea, de a petrece vremea, în preajma mânăstirei.

Veneà adesea, în chilia lui Simon. Se uita spre chipul fără viaţă, şi îl mustra :

— Câine fără suflet...

Te-a pedepsit Dumnezeu, şi rugăciunea noastră...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Năpârcă, fără inimă, fără Dumnezeu., și fără milă...

Dimineața se ducea în fundul cimitirului și priveà, valea întinsă... Zăreà, pajiștea, unde viața lor, zidise, cuib de bucurii și muncă...

Ii chema pe nume pe toți, și le rostea din gândurile chinuite. Aflase dela un ofițer situația lui Lixandru. Scăpase din vâltoarea luptelor mari. Erau în armistițiu.

Simon, n'a mai putut rezista.

Mustrarea, sbuciumul, gândurile, rana, care atinsese partea de sus a inimei, i-au închis pleoapele pentru veșnicie...

L'au găsit așa, înțepenit, cu mâna apăsată pe inimă...

Macarie încă își mai purta bătrânețele. Chipul încovoiat cu barba albă ca neaua, ducea în cinste grija mânăstirei...

Abia, cu zi înainte a aflat din gura ciobanului cine e rănitul din chilie. Nu-l văzuse, iar pe baciu nu l-a cunoscut niciodată. După ce a aflat totul, umbla fără rost. Vorbea singur.

— Răzbunarea păcatului.. Răzbunarea lui Dumnezeu...

S'a oprit în pragul chiliei, pe care nu a cutezat, s-o mai vadă. Chilia, care a adăpostit, în ea pe fata lui Udrea, pe Dorina...

S'a rezemat, de umărul ușei...

Priveà, răzbunarea lui Dumnezeu, încremenită în bulgărul de pământ, în trupul fără suflet al lui Simon.

Baciul tremura, în prag, alături de călugăr.

Lacrămi mari, se sfărâmau, peste obrajii istoviți, galbeni ca ceara.

— Grozavă-i, mânia lui Dumnezeu !...

— Și răzbunarea păcatului, adause baciul.

Medicul, a încuviințat, îmormântarea, și a comunicat Marelui Cartier, la Iași, sfârșitul bancherului Simon, spion prins, pe frontul dela Răcoasa.

Macarie, a așteptat înserarea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aşa pe targă, ajutat de baciu, l-a purtat înce tspre fundul cimitirului...

— Greu-i, părinte...

— Păcatele...

L'au aşezat, pa marginea prăpastiei, aproape de mormântul luui Udrea...

Baciul, nu pricepea nimic.

Macarie, a îngenunchiat. A împreuunat mâinele şi se ruga:

— Doamne, e voia ta... Pe tine, te am martor şi mormântul tatălui, ei... In rugăciunile mele, am cerut, pedepsirea păcatului, şi Tu m-ai ajutat...

Iartă-mă... sau trimete-mi sufletul, în Iadul, în focul, care mistuie, în chinuri, în lanţuri înroşite... Nu pot să-l ert... Nici cuvintele lui Cristos, nici ale Maicei Lui, nu pot pune strajă, păcatului meu...

Doamne, e voia Ta...

A prins, cu mâna, cureaua, care încingea mijlocul înţepenit, şi l-a târât, pe marginea râpei.

— Aici, ai fost hărăzit, câine, să-ţi sfărâmi mădularele... Şi l-a împins spre adâncul prăpastiei...

Impleticindu-şi paşii, călugărul, s'a oprit la mormântul lui Udrea, îmbrăţişând crucea...

Baciul a îngenuchiat, proptindu-şi fruntea de piatra rece...

Plângeau...

Cu ei, plângeau stelele, în lacrimi curate de argint, şi adierea vânttului, le purta, peste întinsul văilor, răsbunarea păcatului, din voia lui Dumnezeu...

S F Â R Ş I T

ROMÂNIA
Biblioteca Universităţii din Cluj